

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

6

Vojenskobezpečnostní problémy v Bělehradě

Bělehradská schůzka, zahájená v červnu 1977, se konala na základě příslušného ustanovení Závěrečného aktu o dalších krocích pro Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. Toto ustanovení bylo jak známo pojato do zmíněného dokumentu především z iniciativy socialistických států, které usilovaly o zakotvení kontinuity celoevropského dialogu a o další rozvíjení procesu uvolňování mezinárodního napětí.

Představitelé signatářských států se scházeli v Bělehradě za poměrně méně příznivé atmosféry, než tomu bylo v období přípravy a podpisu Závěrečného aktu. Na částečném ochlazení měla významný podíl především administrativa prezidenta Cartera v USA, hlavně však její zesílená kampaň v oblasti tzv. „lidských práv“ a snahy o získání jednostranných výhod při bilaterálním jednání se SSSR o omezení strategických útočných zbraní.

Do promyšleně řízené kampaně o lidských právech se jako na povel zapojily různé emigrantské organizace i skupiny tzv. „disidentů“ v socialistických státech, které zcela otevřeně prohlašovaly, že bělehradská schůzka se má stát tribunou obžaloby a vzrůstajícího nátlaku na státy socialistického společenství.

K tomu přispěla i okolnost, že čelní představitelé států NATO se po Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě stali

terčem útoků nejreakčnějších kruhů ve vlastních zemích. Tyto kruhy obviňovaly státní a veřejné činitele z přílišných ústupků a slabosti vůči státům socialistického společenství a požadovaly, aby za domnělé ústupky Západu v Helsinkách byly tvrdě vyžadovány určité ústupky ze strany socialistických států v Bělehradě.

Do tohoto tónu se plně zapojily sdělovací prostředky a celá propagandistická mašinérie především Spojených států amerických a hlavních států Severoatlantického paktu.

Ani vojenská problematika nebyla ušetřena vlivu celkové atmosféry, která předznamenávala vlastní jednání bělehradské schůzky.

Podle očekávání staly se vojenskobezpečnostní otázky předmětem různého výkladu a přístupu ze strany jednotlivých účastnických států nebo jejich skupin, a to v celém průběhu pracovní části bělehradské schůzky.

I v této oblasti se projevoval hlavní směr náporu především vedoucích států NATO, který spočíval ve snaze dát vojenské problematice větší význam než jaký skutečně má v procesu politického uvolnění, usilovat o revizi příslušných ustanovení Závěrečného aktu a vytvořit podmínky pro vměšování do vnitřních záležitostí socialistických států.

V některých případech se projevoval dokonce i dosti zřejmý tlak na vytvoření legálního kanálu informací anebo aspoň prověrky informací získávaných jinou cestou o vojenských aktivitách jednotlivých socialistických států i socialistického společenství jako celku.

Vojenskobezpečnostním otázkám, především však opatřením pro posílení důvěry, byla věnována i značná pozornost hromadných sdělovacích prostředků nejen ve státech NATO, ale i v některých neutrálních státech. Tato pozornost přetrvává i po ukončení bělehradské schůzky.

Tyto skutečnosti ovlivňovaly i samotný průběh jednání v příslušném pracovním orgánu a vytvářely pro ně nepříliš příznivou atmosféru.

Již ve všeobecné diskusi se vyskytla řada útoků, zaměřených hlavně proti ČSSR, SSSR a NDR jako údajným neplničům Závěrečného aktu ve vojenské oblasti. Hlavně delegace států NATO především USA, Velké Británie, Kanada, NSR, ale i Holandsko, Belgie, Norsko a Dánsko, se snažily v rozporu se skutečností dokázat, že jmenované socialistické státy nejen že nevyvinuly iniciativu v oblasti fakultativně formulovaných opatření pro posílení důvěry, ale neplnily ani ty, které představují obligatorní závazek, tj. například hlášení velkých vojenských cvičení, zvaných pozorovatelů a výměnu vojenského personálu. Proti SSSR vystupovaly některé delegace s tvrzením, že neposkytuje dostatek volnosti pro činnost pozorovatelů, zvaných na cvičení.

Delegace socialistických států vycházely při jednání z toho, že není dosud dostatek zkušeností z realizace opatření pro posílení důvěry a že tudíž neexistuje základna pro další rozvíjení nebo revizi ustanovení Závěrečného aktu v této oblasti. Dále zastávaly názor, že tato opatření přispěla a mohou dále přispět k vytvoření lepší atmosféry v mezinárodních vztazích, avšak přispět k zásadnímu posunu vojenského uvolnění v Evropě mohou jen konkrétní opatření v oblasti odzbrojení.

Tím byly motivovány i jejich návrhy, které obsahovaly tyto hlavní prvky:

- uzavření dohody mezi evropskými státy o nepoužití jaderných zbraní jako první,

- nerozšiřování dosavadních vojensko-politických seskupení,

- nekonání cvičení nad úroveň 50 až 60 000 zúčastněných vojsk,

- rozšíření opatření k posílení důvěry i do oblasti Středomoří,

- případné posouzení dalších opatření na speciálních schůzkách expertů v době mezi schůzkami bělehradského typu,

- přísné dodržování zásady respektování bezpečnosti každého státu s ohledem na bezpečnost všech evropských států při jakýchkoli mezinárodních jednáních s bezpečnostní tematikou,

- podpora svolání Světové konference o odzbrojení,

- zmrazení vojenských rozpočtů na současně úrovni.

Naproti tomu státy NATO kladly důraz na zásadu tzv. otevřenosti vojenské činnosti účastnických států a na rozvíjení dosavadních opatření pro posílení důvěry bez ohledu na to, že některá z nich (např. hlášení velkých přesunů) dosud vůbec nebyla uskutečňována.

Požadovaly především:

- oznamování menších cvičení od úrovně 10 000 mužů výše ve lhůtě 30 dnů před jejich zahájením s podrobnějšími údaji o charakteru a úkolech cvičících vojsk od stupně brigáda — pluk s důrazem na obojživelné, výsadkové, raketové a tankové útvary,

- častější zvaní pozorovatelů z více států,

- zlepšení podmínek pro činnost pozvaných pozorovatelů včetně svobody pohybu v prostoru cvičení, informace o cílech, charakteru a průběhu cvičení a poskytování dopravních prostředků a mapového i optického materiálu,

- oznamování přesunů od úrovně 25 000 mužů zúčastněných vojsk, a to i tehdy, jde-li o řadu dílčích přesunů v době 30 dnů a při přesunu na vzdálenost více než 200 km,

- právo státu, který se cítí znepokojen vojenskou činností jiných států, oznámit ostatním účastnickým státům konference příčiny svého znepokojení,

- podrobné údaje o přesunech, které obsahují cíl přesunu, typy a počty zúčastněných vojsk, dobu konání výchozí místa (prostory) a cílové prostory a číslování zúčastněných útvarů od pluku výše.

Delegace států NATO odmítaly návrhy socialistických států s poukazem na to, že bělehradská schůzka není odpovídajícím fórem pro otázky odzbrojení. Kromě toho opakovaly argument, že se nemohou vzdát možnosti případného použití jaderných zbraní pro údajnou převahu států Varšavské smlouvy v konvenčních zbraních. Návrh na nerozšiřování paktů odmítaly poukazem na suverénní právo každého státu být nebo nebyť členem paktu a argumentem, že pokud existuje vojenská hrozba ze

strany Varšavské smlouvy, je NATO jediným garantem jejich bezpečnosti. Odmítaly i nekonání cvičení o větším rozsahu než 50–60 000 mužů s tím že prý by to postihlo pouze státy NATO, protože ve státě Varšavské smlouvy se na rozdíl od NATO cvičení takového rozsahu nekonají.

Delegace neutrálních států byly ve svých návrzích všestrannější a umírněnější. Jejich skupina čítala v podstatě 9 vesměs menších států. Neaktivnější byly delegace Švédska, Švýcarska, Rakouska a Jugoslávie. Celkem kladně se tyto státy vyslovovaly k otázkám odzbrojení a podaly i odpovídající písemný návrh, který socialistické státy považovaly za jeden z možných základů redakce textu Závěrečného dokumentu bělehradské schůzky v této oblasti.

V otázkách opatření pro posílení důvěry byla však jejich stanoviska blízká pozicím států NATO. Neutrální státy žádaly:

- oznamování menších cvičení, konaných blízko sebe současně a pod jednotným velením, pokud jejich celkové počty přesahují úroveň 25 000 mužů zúčastněných vojsk; v tomto případě jde o zakotvení notifikace menších cvičení „zadními dveřmi“;

- informaci o typech a číslování útvarů, zahájení a ukončení přesunu těchto sil a o době nepřítomnosti vojsk ve stálých posádkách;

- oznamování námořních cvičení v blízkosti teritoriálních vod jiných účastnických států, přičemž delegace Jugoslávie uvedla parametry (3–5 velkých námořních jednotek (lodí) nebo flotil menších plavidel, 10 000 mužů a 50 bojových letadel);

- zlepšení podmínek pro činnost pozorovatelů na cvičeních včetně dostatečné informace a cílech a průběhu cvičení, sledování činnosti štábů a vojsk včetně osobního kontaktu s nimi a stejných podmínek pro pozorovatele bez ohledu na to, ze kterého státu přicházejí;

- oznamování velkých přesunů vojsk hlavně v případě, že jsou spojeny se změnou struktury ozbrojených sil, za stejných podmínek, jako je tomu u oznamování velkých cvičení; předpokládaly rovněž, že termín „velké přesuny“ zahrnuje i ty, které jsou konány rozčleněně po útvarech podle času a prostoru v celkovém počtu přes 25 000 mužů zúčastněných vojsk;

- oznamování menších přesunů vojsk (včetně námořních), konaných v blízkosti jiných států (jejich teritoriálních vod);

- uznání zásady větší otevřenosti ve vojenských otázkách včetně vojenských

rozpočtů s cílem napomáhat upevnění důvěry mezi státy;

- kladný postoj k případným dalším opatřením pro posílení důvěry.

Neutrální státy zdůrazňovaly svůj zájem o opatření k posílení důvěry s ohledem na snahu o maximální zajištění své bezpečnosti, která podle nich není garantována řádnými spojeneckými smlouvami ani členstvím v blocích.

Z celkového průběhu jednání ve vojenské oblasti můžeme dojít k závěru, že kromě určité shody v názorech na pouze deklarativní podporu odzbrojení nedošlo ke sblížení stanovisek a příslušný pracovní orgán musel tuto skutečnost ve svém dokladu pro plénum otevřeně konstatovat.

Rozpornými stanovisky byla poznamenána i redakční fáze bělehradské schůzky po novoroční přestávce v roce 1978. Skupiny nebo jednotlivé delegace západních a neutrálních států předkládaly návrhy redakčních textů bez ohledu na to, že k většině z nich zaujaly socialistické státy jasné odmítavé stanovisko.

V konkrétních otázkách se projevila častá shoda stanovisek západních a neutrálních států, které požadovaly především rozšíření a prohloubení dosavadních opatření pro posílení důvěry, což by prakticky vedlo k revizi Závěrečného aktu. Své snahy zdůvodňovaly nutností větší otevřenosti ve vojenskotechnické oblasti, která je podle nich hlavním prvkem vojenského uvolnění.

Na druhé straně se delegace západních a neutrálních států až do závěrečné fáze bránily formulování textů v konkrétních aspektech odzbrojení s otřepaným argumentem, že bělehradská schůzka nemá potřebné kompetence a že se tyto otázky řeší na jiných fórech.

V tom se znovu projevila zásadní rozdílnost přístupu socialistických a západních, popřípadě neutrálních států. Socialistické státy znovu zdůrazňovaly, že pouze pokrok v oblasti konkrétních odzbrojovacích opatření může vést ke skutečnému snížení nebezpečí vojenské konfrontace, ne však dílčí opatření k posílení důvěry, která nevedou k žádné změně dosavadní vojenské situace. Názor západních a neutrálních států byl právě opačný a tento rozpor se prakticky nezměnil do ukončení bělehradské schůzky.

V redakční fázi byly původní návrhy socialistických států, především SSSR, doplněny návrhem NDR na přijetí závazků zúčastněných států nevyrábět jaderné zbraně.

Reakci na tento návrh ze strany především USA, Velké Británie, Kanady a v menší míře NSR bylo možné charakterizovat jako částečný návrat do období studené války.

Především delegace USA vystupovala s obhajobou výroby a zavedením neutronové zbraně do výzbroje s poukazem na to, že údajná vojenská převaha států Varšavské smlouvy hlavně na středoevropském válčišti si vynucuje tento zastrašovací prostředek. Přitom USA usilovaly dokonce o to, aby ukázaly socialistické společenství v úloze potenciálního agresora.

Rozpornost názorů na vojenské otázky vedla k tomu, že do Závěrečného dokumentu bělehradské schůzky nebyly zahrnuty ani vojenskoodborné otázky, ani problematika jednotlivých iniciativ v oblasti odzbrojení.

Otázka speciálních konzultací v dané oblasti rovněž nebyla pojata do závěrečného dokumentu přes původní shodu socialistických a neutrálních států o jejím zařazení. Důvodem byl zásadní odpor hlavních západních států.

Socialistickým státům se však podařilo prosadit do Závěrečného dokumentu bělehradské schůzky příslušnou část o nutnosti prohlubovat a dále rozvíjet proces uvolnění v Evropě, jehož důležitou součástí je uvolnění v oblasti vojenské.

Pokud jde o činnost čs. delegace v oblasti vojenskobezpečnostní problematiky, můžeme konstatovat, že probíhala v nejúžší každodenní součinnosti s delegací SSSR a ostatních socialistických států, s cílem obhajoby a prosazování vytyčené společné linie a uplatňování společné politiky.

Průběh bělehradské schůzky v oblasti vojenskobezpečnostní problematiky ukázal, že trvá rozpor v hodnocení místa a úlohy příslušných opatření v kontextu procesu uvolnění v Evropě.

Můžeme předpokládat, že tento názor bude přetrvávat i v následujícím období a bude využit v politickopropagační oblasti proti zájmům socialistických států, především s cílem uvést evropskou veřejnost v pochybnost o vůli socialistických států konkrétně přispívat k vojenskému uvolnění.

Dále musíme počítat s tím, že především ze strany hlavních států NATO bude uplatňován k socialistickým státům diferencovaný přístup, který bude směřovat k oslabení jejich jednoty s využitím jakéhokoli případného rozdílu v pojetí a realizaci příslušných ustanovení závěrečného aktu ve vojenské oblasti.

Z hlediska socialistických států musíme hodnotit jako záporný jev i okolnost, že v některých konkrétních vojenských otázkách existovala shoda názorů hlavních států NATO i neutrálních států, které

v souhrnu tvoří většinu účastnických států evropského dialogu.

To si vyžadá citlivý přístup k neutrálním státům a jejich cílevědomé přesvědčení o tom, že ke skutečnému uvolnění ve vojenské oblasti je možné dospět pouze cestou postupné realizace odzbrojovacích opatření tak, jak to po léta navrhuje SSSR a ostatní státy socialistického společenství.

I v tomto směru zůstává tedy odzbrojení ústřední otázkou uvolňování mezinárodního napětí a přenesení tohoto procesu do oblasti vojenské. Je samozřejmé, že mír a možné realizace je zde dána mírou politické vůle. A právě o tuto politickou vůli jde ve všech složitých a namáhavých jednáních o otázkách odzbrojení.

Vojenské otázky, projednávané na bělehradské schůzce, byly pouze malou součástí rozsáhlé oblasti vojenských aspektů mezinárodních vztahů. Zákonitost a stěžejní problémy procesu vojenského uvolnění se však na ní projeví se stejnou ostrostí a plastičností, jako je tomu na jiných mezinárodních fórech, které se zabývají vojenskobezpečnostní problematikou.

Význam marxisticko-leninské gnoseologie pro vojenství

Teoretickopoznávací a obecně metodologický význam marxisticko-leninské gnoseologie spočívá v tom, že přináší ucelený, všestranný systematický a komplexní teoretický obraz o nejobecnějších zákonitostech procesu poznání, o dialektice vývoje poznání. Na rozdíl od různých předmarxistických nebo i soudobých buržoazních gnoseologických teorií, jimž byla nebo je vlastní tendence dospět k úplným a dokončeným poznatkům o základních rysech procesu poznání, marxisticko-leninská gnoseologie se vyznačuje tím, že je otevřeným systémem. Neustále se obohacuje o nové poznatky, které s sebou přináší další rozvoj věd a zejména revolučně přetvářející praxe dělnické třídy a pokrokových sil ve světě.

Na poradě celoarmádního aktivu, který konkretizoval úkoly XV. sjezdu KSČ pro podmínky ČSA, bylo řečeno: „Mezi hlavní zdroje zdokonalování řídicí činnosti patří zejména hluboké a všestranné studium marxisticko-leninské teorie, jako základní podmínky vytváření a zdokonalování vědeckého stylu práce“. Osvojování marxisticko-leninské gnoseologie představuje v této souvislosti jednu z podstatných a závažných stránek stanoveného úkolu.

Teoretické závěry a poznatky marxisticko-leninské gnoseologie nemohou být prostě mechanicky přeneseny do oblasti vojenství. Aplikace nejobecnějších poznatků, které jsou produktem gnoseologického

zkoumání do sféry vojenství, je procesem komplikované transformace. Správná aplikace obecných teoretických poznatků na zvláštní, svým způsobem jednotlivé a dílčí, je vždy umění. Je to vysoce náročná, teoretická, myšlenková činnost, v pravém slova smyslu psychická námaha, kterou člověk nevykonává s očividným smyslově vnímatelným úsilím, za to však s neobyčejnou intenzitou a vypětím psychických sil a síly abstraktního myšlení.

Marxisticko-leninské gnoseologie vychází z řady relativně samostatných, zároveň však dialekticky se podmínujících principů. K výchozím principům patří uznání materiální jednotky a poznatelnosti světa, prvotnosti materiálního a druhotnosti ideálního — duchovního, uznání univerzální platnosti zákonů dialektiky v procesu poznání. Zdůrazníme-li skutečnost, že k základním výchozím principům marxisticko-leninské gnoseologie patří princip prvotnosti materiálního a druhotnosti ideálního — duchovního, pak to neznamena popření specifiky a aktivity lidského vědomí. Lidské vědomí, myšlení, poznání se vyznačuje právě tím, že aktivně zpětně působí na objektivní skutečnost a přetváří ji, což vyjádřil V. I. Lenin slovy: „Lidské vědomí objektivní svět nejen odráží, nýbrž jej i tvoří.“ (Lenin, V. I.: Filosofické sešity, Spisy sv. 38, Praha 1954, str. 213). Aktivní úloha vědomí, vědomé a uvědomělé činnosti je založena na úrovni a kvalitě po-

znání. Čím hlubší a všestrannější je poznání, čím hlouběji pronikne poznání, k podstatě složitých přírodních a sociálních jevů, ve své podstatě materiálních, a k těmto jevům náleží i vedení ozbrojených zápasů a válek, tím aktivnější a cílevědomější je i příslušná praktická činnost.

Neméně závažný význam marxisticko-leninské gnoseologie záleží v tom, že přináší nejobecnější poznatky o vztahu objektu a subjektu v procesu poznání, o úloze smyslu a rozumu, smyslového nazírání a abstraktního myšlení, o vztahu teorie a praxe. Že objasňuje nejobecnější poznávací metody, jako je analýza a syntéza, dedukce a indukce, generalizace, tj. zevšeobecnování, že na nejobecnější úrovni řeší problém pravdivého poznání, hlavních rysů pravdy, jako objektivnost, absolutní a relativní, konkrétní a abstraktní aspekt pravdy a historická sociální a třídní podmíněnost pravdivého poznání. Obsahem marxisticko-leninské gnoseologie je i kritika různých nemarxistických a buržoazních gnoseologických koncepcí. Teorie poznání, která vychází z marxisticko-leninských principů, umožňuje proniknout k pochopení gnoseologických příčin relativismu a dogmatismu, objektivismu a subjektivismu, k sociálním a zvláště gnoseologickým příčinám revizionismu a oportunistu.

Obecné metodologické principy marxistické teorie poznání umožňují odhalit zcestné stránky planého, spekulativního, od života a konkrétní skutečnosti odtrženého teoretizování, tj. pseudoteoretického akademismu a zároveň pochopit stinné a záporné stránky jednostranného praktikismu, který absolutizuje elementární poznatky, získané na základě bezprostřední, individuální, společensky neprověřené zkušenosti.

Je pochopitelné že z množství těchto závažných relativně samostatných problémů můžeme v jedné stati věnovat pozornost jen několika. Každá z jednotlivých relativně samostatných částí obsahu marxisticko-leninské gnoseologie má svou specifickou důležitost a vyčlenění jedné z nich předpokládá abstraktnost pro daný případ od dalších.

Marxisticko-leninská teorie poznání důsledně vychází z principu odrazu, z toho, že veškeré lidské poznání je složité zprostředkovaným odražením, zobrazováním objektivně existujícího v lidském vědomí. Tento závažný a vůdčí princip marxisticko-leninské gnoseologie umožňuje pochopit a zároveň řídit se v procesu poznávání obecnější metodologickou zákonitostí, kte-

rá vyžaduje, aby proměňující se skutečnost, realita přírody, života, společnosti a v rámci sociálního pohybu i samého vojenství, byla odrážena, zobrazována, poznávána, teoreticky reflektována v jejích proměňujících se podobách a souvislostech. Mění-li se realita vojenství, dochází-li k převratným změnám ve vojenské technice, zbraňových systémech, organizaci, struktuře vojsk, způsobech vedení ozbrojeného zápasu, pak v závislosti na těchto proměnách, tj. mění-li se zobrazované a odrážené, nutně se musí měnit i naše poznatky a na jejich základě i příslušná praxe ve vojenství.

Osvojit si marxisticko-leninskou gnoseologii znamená pochopit a naučit se uplatňovat v procesu poznávání a zároveň i v praktické činnosti další závažné principy, jako je princip stranickosti, třídnosti a vědeckosti. V krizovém období let 1968–1969 v různých úvahách, které se dotýkaly nejenom obecných filosofických problémů, ale i řady specificky vojenských otázek, vztah principu stranickosti, třídnosti a vědeckosti byl vykládán jednostranně a deformovaně, se skrytým cílem znevážit zejména princip třídnosti a stranickosti a postavit je do protikladu s principem vědeckosti. V podstatě šlo revizionistickým ideologům o to, aby vnesli do vědomí lidí falešnou představu, že důsledné vědecké poznání musí být oproštěno od jakéhokoli nánosu stranickosti a třídnosti. To odpovídalo buržoazní a revizionistické koncepci „čisté“ teorie a „čisté“ vědy nad jiným „nadtržním“ pseudoteoriím.

V soudobé společenské praxi, především v politice, ekonomii a ideologii, se vede velmi úporný boj sil pokroku a budoucnosti, jehož hlavními reprezentanty je socialistické společenství, revoluční dělnické a národně osvobozené hnutí, proti silám světové reakce, tj. monopolistické buržoazii a s ní spjatých vykořisťovatelských tříd a sociálních vrstev. Hlavní rozpor současné epochy, rozpor mezi socialismem a kapitalismem, který je ve své podstatě třídním rozpor, působí na všechny sféry společenského života a nutně se promítá i do oblasti složitého procesu poznání. Na XXV. sjezdu KSSS bylo řečeno: „Dnes, kdy se uvolňování napětí stalo skutekem, vyvstává v mezinárodním dělnickém hnutí i mezi jeho odpůrci často otázka, jaký vliv má toto uvolňování na třídní boj... Je přece velmi jasné, že uvolnění a mírové soužití se týká vztahů mezi státy... Uvolnění napětí v žádném případě neruší a nemůže rušit nebo změnit zákony třídního boje.“ (XXV. sjezd KSSS. Zpráva ÚV KSSS, Praha 1976, str. 31–32). Třídní

boj neustal, nebyl dosud historicky překonan a nestal se dějinným anachronismem. Třídnost a stranickost poznání spočívá tak na objektivním základě existujících třídních antagonismů a rozporů soudobého světa, souvisí s pokračujícím třídním bojem ve světovém měřítku a bude mít své dlouhodobé dějinné místo v epoše přechodu od kapitalismu k socialismu.

V buržoazní vědě se konflikt mezi stranickostí a vědeckostí neustále prohlubuje. Třídní a stranické zájmy konzervativní a reakční buržoazie omezují a ohraničují možnosti buržoazní vědy. Soudobá buržoazie podporuje takový rozvoj poznání a vědy, který slouží výhradně jejím třídním zájmům a cílům a napomáhá k uchování a udržení jejího mocenského postavení. Proto vývoj poznání a vědy je v soudobých imperialistických státech krajně nerovnoměrný a deformovaný. Každý nový krok v poznání, zvláště v přírodních vědách, kde je soustředěn mimořádný zájem buržoazie, je třídně a stranicky využíván a zneužíván ve prospěch vládnoucích vykořisťovatelských tříd. Skutečnost, že stranickost buržoazie a její třídní omezenost ohraničuje a zužuje možnosti důsledného a všestranného poznání zejména sociálních jevů, nesmí však vést k mylnému závěru, který by upíral buržoazii možnost dopátrat se reálných poznatků, pravdivě postihujících společenské jevy. Buržoazní omezenost a ohraničenost poznání ve svém celku, tj. jako jeden z negativních rysů třídně podmíněného poznání, determinovaného historicky, nijak nevylučuje, že buržoazní teoretikové se mohou zmocnit poznatků s reálnou pravdivostí hodnotou tehdy, týká-li se jedné z částí sociální reality. Upřít buržoazním teoretikům jakoukoli schopnost pravdivě poznávat, a to v důsledku buržoazní třídní omezenosti, by bylo hrubým podceněním jejich možností. Zřejmá nereálnost a chybnost závěrů buržoazních ideologií, které úzce souvisí s buržoazní třídní omezeností a odumírající schopností věcně posuzovat perspektivy speciálního vývoje, se projevila v tzv. teoriích „lidového kapitalismu“, „společnosti hojnosti“, „konvergence kapitalismu a socialismu“. V oblasti vojenství se v posledních letech též neschopnost projevila v nesprávném hodnocení možností národně osvobozeneckého boje vietnamského lidu a možnosti revoluční osvobozenecké armády.

V socialistických státech se z objektivních příčin prosazuje tendence jednoty zájmů dělnické třídy a vědy. Třídnost, stranickost a vědeckost marxismu-leninismu, marxistická filosofie a gnoseologie nestojí v protikladu, vzájemně se nevylučují.

Všechny tyto principy v rámci marxisticko-leninské gnoseologie tvoří dialektickou jednotu. Stranit dělnické třídy, prosazovat její třídní zájmy, znamená stranit vědě, vědeckosti poznání. Každý nový poznatek, který směřuje k rozvinutí poznání, k vyšším metodám vědy, nechť jde o kteroukoli oblast poznání, což se plně vztahuje i k vojenství, musí sloužit revolučnímu boji dělnické třídy, sociálnímu pokroku, výstavbě a obraně socialismu.

Mimořádný metodologický přínos marxisticko-leninské gnoseologie spočívá v tom, že právě na vlastní gnoseologické problematice umožňuje ozřejmit a pochopit dialektickou metodu, která tvoří neirevolučnější obsah marxismu-leninismu. V. I. Lenin napsal: „A dialektika v Marxově pojetí... zahrnuje i to, čemu se dnes říká teorie poznání, gnoseologie, která musí svůj předmět zkoumat rovněž historicky, studující a zobecňující vznik a vývoj poznání, přechod od neznání k poznání.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 21, Praha 1957, str. 48). Tato Leninova myšlenka v sobě obsahuje dvě závažná zobecnění. Jednak zdůrazňuje vzájemnou souvislost a determinovanost dialektiky a gnoseologie a zároveň vyzvedává důležitý fakt, že bez ovládnutí principů, které o procesu poznání přináší gnoseologie, není možné dosáhnout celistvého pochopení dialektické metody. Zmíněná myšlenka obsahuje jeden z důležitých gnoseologických a současně dialektických principů a současně dialektických principů poznávání, tj. nevyhnutelnost zkoumání všech jevů v jejich vzniku a vývoji, v historických souvislostech, které umožňují odhalit a zároveň pochopit proces poznávání jako přechod od neznání k poznání. Osvojení dialektické metody je nutným předpokladem k racionálnímu zkoumání a poznávání objektivních zákonitostí vojenství a války. Tomu, kdo si dialektickou metodu osvojil, funkčně slouží ve dvou směrech. Za prvé jako teoreticko-metodologický nástroj a prostředek pravdivého a komplexního poznání. Poznání z hlediska marxisticko-leninské gnoseologie není samoúčelné. Poznání je specifický produkt a zároveň nástroj, který slouží k rozvíjení přetvářející úlohy společenské praxe. Proto, za druhé, slouží dialekticko-materialistická metoda k aktivnímu přetváření objektivní skutečnosti.

Postupující proces vědeckotechnické revoluce, který ovlivňuje všechny rozhodující oblasti společenské praxe, klade neustále vyšší nároky na teoretickou připravenost stále širšího okruhu lidí. Ve struktuře společenské praxe současnosti zaujímá významné místo vojenská praxe, jako

relativně samostatná a výrazně specifická praxe. Na velitelích všech stupňů se žádá, aby při řešení závažných úkolů odborné, technické, psychologické, morální, ideově politické přípravy vojsk uplatňovali tvořivý přístup založený na teoretické připravenosti. Také v této souvislosti sehrává svou úlohu teorie poznání, která přináší nejobecnější poznatky o vztahu a složitých vazbách teorie a praxe. Obecně platí, že ideje, teorie se mění v materiální sílu, jestliže se jich zmocní masy a řídí se jimi v praxi. V aplikaci na vojenství to znamená, že praxe výcviku, výchovy vojsk, organizace života armády i případná válečná praxe se zkvalitňuje v přímé závislosti na úrovni teoretické připravenosti štábů, velitelů a vojenských mas, naplňujících praktické úkoly bojové přípravy v míru nebo požadavky vedení ozbrojených zápasů v možné válce.

Marxisticko-leninská filosofie učí, že praxe má společenský charakter, je historicky podmíněná a proměnlivá, praxe je materiálním základem, z něhož se rodí a vyvěrá teorie. Marxisticko-leninská teorie poznání odhaluje neudržitelnost a metafyzickou spekulativnost názorů, které izolují teorii od jejího materiálního základu, které považují teorii výlučně za produkt nehmotného ducha nebo lidského rozumu, nezávislého na objektivní materiální skutečnosti. Teorie rovněž není mechanickým zrcadlením skutečnosti v hlavách lidí. Tvorba teorie není také jen doménou nadřazené společenské elity nebo intelektuálně nadaných na společnosti nezávislých jedinců. Zdroj idejí, myšlenek, hypotéz, teorií, teoretických modelů není v lidském mozku ani v ideálních, nehmotných nadčasových silách. Teorie vzniká jen na materiální bázi společenské praxe. Nerodí se však automaticky, nemá mechanický charakter a není to jednoduchý proces.

Teorie vojenství, ať již přípravy v míru nebo válečné činnosti, se může rodit jen na objektivním základě a v úzké souvislosti s vojenskou praxí. Praxe je východiskem poznání. Formování teorie se však odehrává jako proces, v němž plní hlavní úlohu lidský rozum, síla lidské abstrakce. Teorie má své kořeny v praxi, z praxe klíčí, vyrůstá a praxi zobrazuje. Je to však obraz, v němž se plně projevují specifické zvláštnosti lidského vědomí, osobité kvality abstraktního myšlení. Teoretická reflexe vojenské praxe proto vyžaduje analytickou a zobecňující tvůrčí práci velitelů, štábů, výzkumných a vědeckých pracovníků.

Praxe, jak tomu učí marxisticko-leninská gnoseologie, je hlavním a rozhodujícím kritériem správnosti, objektivnosti a

vědeckosti teorie. Verifikovat přesnost a správnost teorie, bez toho, aniž by byla prověřena v praxi, tak, že se teorie konfrontuje s jinými, dřívějšími teoretickými závěry, že se porovná s vývody dosud všeobecně uznávanými, s výroky autorit apod., nepostačuje k ověření pravdivosti teorie. Marxisticko-leninská teorie poznání učí, že do nové teorie musí vplynout jako organický prvek vše, co si uchovává svou platnost z poznání minulosti. Na rozdíl od některých buržoazních gnoseologických koncepcí, které do značné míry zakládají správnost nové teorie na korespondenci a koherenci s dřívějšími teoretickými postuláty, případně s dosud platnými teoretickými systémy, marxisticko-leninská gnoseologie učí, že konfrontace nové teorie s dosud platnými poznatky je pouze jedním z dílčích kritérií a nemůže být považována nad kritérium praxe.

Verifikace teorie založená na principech marxisticko-leninské teorie poznání musí nutně a nevyhnutelně probíhat jen ve spojení a praxí, prostřednictvím praxe a na základě praxe. Přitom se přihlíží ke skutečnosti, že ověření se neděje ojedinělým izolovaným aktem nebo experimentem. Důsledná prověrka vědeckosti a objektivnosti teorie závisí na takovém praktickém ověření, které odpovídá významu, obecnosti a dosahu ověřované teorie. Čím obecnější teorie, tím rozsáhlejší a všestrannější musí být její ověření ve společenské praxi.

Teoretické ovládnutí metodologických principů marxisticko-leninské gnoseologie, určujících a základních aspektů pravdivého poznání, umožňuje pochopit, že cesta k hlubokému, reálnému poznání nikdy není přímočará. Omyly a chyby, jimiž je proces poznání vždy doprovázen, mají své objektivní, na lidské vůli nezávislé příčiny. Velitel vyzbrojený poznatky o obecných zákonitostech procesu pravdivého poznání si trvale uvědomuje, že omyly a chyby, jichž se dopouští jeho podřízení ve výcviku a výchově, v organizační činnosti, udržování techniky a zvláště při řešení složitých a náročných úkolů, mají jednak objektivní gnoseologický základ a zároveň své subjektivní příčiny. Žádný člověk, sebelépe teoreticky připravený, s mnoha životními zkušenostmi se nemůže v procesu poznávání a hodnocení absolutně oprostit od dílčích a někdy i podstatných omylů a chyb. Teoretické pochopení této skutečnosti umožňuje vystříhat se v potřebné míře úskalím objektivismu, tj. jednostranného přeceňování objektivních příčin a souvislostí a zároveň i druhé krajnosti, tj. subjektivismu, který přeceňuje subjektivní aspekty praktické činnosti a jejího zobecňování.

O vzájemné souvislosti a podmíněnosti teorie a praxe a mimořádném významu teoretickopoznávací činnosti podávají důkaz obě světové války.

První světová válka svým pozičním charakterem, i když v ní ve srovnání s válkami minulosti bylo mnoho nových prvků, byla kromě jiného ovlivněna konzervatismem, stagnací a umrtvením buržoazního teoretického myšlení. Schematismus, ztrnulost a zkosnatělost ve vedení války byla přímým výsledkem krize a atrofie buržoazního teoretického bádání v oblasti vojenství.

Ve druhé světové válce, pokud šlo o válku Sovětského svazu proti německé fašistické agresi, se střetly nejenom dva protikladné společenské systémy, dvě antagonistické třídní politiky. V zmíněné válce spolu zápolily dvě kvantitativně odlišné ekonomiky, socialistická a kapitalistická, stejně jako ve své podstatě protikladné ideologie, marxisticko-leninská — tj. ideologie dělnické třídy a ideologie fašistická, jako krajně reakční ideologie imperialistické buržoazie. Z tohoto širokého hlediska došlo ve druhé světové válce ke konfrontaci materiálních, morálních, vojenských a současně ke střetnutí duchovních, teoretických, vědeckých potenciálů válčících stran.

Sovětské velení teoreticky vyzbrojené dialektickomaterialistickou metodou, využívající marxisticko-leninské teorie poznání, nejen že mohlo v poměrně krátké době odhalit slabiny fašistické vojenské teorie a praxe, ale podařilo se mu, v krátkém časovém úseku zformovat na základě analýzy fašistické válečné praxe i praxe vlastních vojsk adekvátní teoretické poznatky, jejichž proniknutí do praxe štábů a vojsk Sovětské armády bylo jedním z velmi důležitých činitelů vedoucích k závažnému zlomu v průběhu války ve prospěch Sovětské armády i konečného vítěz-

ství nad fašismem. A. M. Vasiljevskij o intenzivní poznávací a zobecňující činnosti velitelů a štábů v průběhu druhé světové války napsal: „Všude ve všech jednotkách, na různých úrovních, počínaje hlavním stanem se zobecňovaly a v široké míře osvojovaly zkušenosti z vedení války. Ze štábů armád a frontů, štábů druhů vojsk a od velitelů druhů ozbrojených sil pronikaly do vojsk v podobě instrukcí, z hlavního stanu vrchního velitele v podobě rozkazů a odrážely se už bezprostředně i ve vojenských řádech.“ (Vasiljevskij, A. M.: Smysl mého života. Praha 1957, str. 186). Tato úzká spjatost praktického vedení ozbrojených zápasů a války se studiem a zobecňováním válečné praxe zvyšovala úroveň a kvalitu řízení, stejně jako účinnost bojových a válečných činů sovětských vojsk.

Na XXV. sjezdu KSSS v souvislosti s hodnocením významu revoluční teorie pro společenskou práci bylo řečeno: „Právem se říká, že není nic praktičtějšího než dobrá teorie.“ (XXV. sjezd KSSS Praha 1976, str. 44). Tento závěr se netýká jen ekonomické nebo politické praxe a teorie. Má mnohem širší a všeobecnější platnost. Nese v sobě aplikovatelnost na všechny oblasti společenské praxe, vyznačuje se univerzálností a v plném rozsahu se vztahuje i na oblast vojenství. Organizovat a řídit mnohotvárnou vojenskou praxí, ať již v mírových podmínkách, nebo v možném válečném konfliktu, na základě dobré, tj. vědecké teorie je dnes i v budoucnosti jedním z hlavních předpokladů úspěšné obrany socialismu a míru.

Dobrá teorie, jak konstatoval XXV. sjezd KSSS, je ze všeho nejpraktičtější. Praxe, založená na dobré teorii, vytváří současně vhodný materiální základ pro další rozvoj teorie. Vědecky formulovaná teorie zpětně působí na praxi, zkvalitňuje praxi a tím vytváří objektivní podmínky pro dokonalejší teorii.

Vedeckotechnický rozvoj a problémy uvedomelej disciplíny

Vedeckotechnický rozvoj, ktorým prechádza aj naša armáda, ako pevná a nedeľiteľná súčasť ozbrojených síl štátov Varšavskej zmluvy, priniesol do jej vybavenia modernú výzbroj a vojenskú techniku. V súvislosti s tým prichádzajú do popredia aj podstatné zmeny v spôsoboch a formách bojovej činnosti. Nebývalo narastá aj úloha morálnych a politických faktorov, zvyšujú sa požiadavky na bojovú pripravenosť jednotlivých druhov vojsk a nároky na kvalitu prípravy vojenských špecialistov, čo zákonite ovplyvňuje aj prípravu kádrov na všetkých stupňoch velenia a riadenia.

Celý tento proces, vyznačujúci sa zavádzaním modernej bojovej a inej techniky je umožnený a podmienený systematickým rozvojom výrobných síl krajiny a celého socialistického spoločenstva. Obsluha a údržba týchto moderných bojových prostriedkov si vyžaduje morálne a politicky vyspelých, odborne vojensky a technicky pripravených vojakov. S tým sa súbežne zvyšujú nároky na bojovú pohotovosť vojsk, ktorá je podmienená ich bojovou pripravenosťou a uvedomelou vojenskou disciplínou, tak ako si to vyžadujú narastajúce požiadavky na operačné umenie a vedenie súčasného boja.

V uskutočňovaní vedeckotechnického rozvoja v našej spoločnosti v armáde malo bezosporu veľký význam aj májové plénum ÚV KSČ v roku 1974 a na jeho vý-

sledky naväzujúci celoarmádny aktív komunizmov (jún 1974). Jeho hlavným cieľom bolo, na základe konkrétnej analýzy hľadať aj v armáde ďalšie cesty pre všestranný vedeckotechnický rozvoj, ako aj nové riešenie pre zvýšenie efektívnosti a hospodárnosti výcviku. Súčasne s tým bolo treba hlbšie postihnúť niektoré spoločenské dôsledky procesov, pri ktorých veda a jej aplikácia sa v plnej miere dotýka technickej sféry a organizácie, no rovnako zahŕňa aj oblasť riadenia a velenia, rozvoj vzájomných medziľudských vzťahov, štýl práce, úlohy stranického riadenia a metódy práce komunistov pri presadzovaní a naplňaní tohto procesu v celej ČSLA. [Lidová armáda čí. 16/1974, str. 4].

V praktickej realizácii týchto cieľov sa však vyskytujú tendencie chápať vedeckotechnický rozvoj v živote jednotiek a útvarov zúžene. Často sa preceňuje jeho technická stránka a zabúda sa na spoločenské dôsledky. Nesprávne sú aj názory na samospasiteľnosť vedeckotechnickej revolúcie — najmä jej významu. Vidí sa v ňom akýsi recept, ktorý môže vyriešiť všetky problémy, vyskytujúce sa v armáde. Vieme však z praxe, že dosiahnutie aj malého technického pokroku si vyžaduje veľké premeny v rozvoji techniky, v organizátorskej a riadiacej práci, no aj v politickom a straníckom vedení a v celej výchovnej sfére.

Preto pri realizácii niektorých požiadaviek vyplývajúcich z vedeckotechnické-

ho rozvoja, zohrávajú významné miesto štáby zväzkov, a útvarov. Neobídu sa však ani bez širokého aktívu spolupracovníkov, kde miesto majú inžinierskotechnické kádre. V práci štábov je dôležitá starostlivosť o výchovu v zmysle súčasných požiadaviek na činnosť vojsk. Ľudia sa totiž potrebujú nadchnúť pre lásku k technike, pre využívanie a údržbu modernej bojovej techniky, ktorou sú naše zväzky a útvary prezbírované. S tým úzko súvisí dosiahnutie stupňa vo všestrannom politickom, materiálnom a technickom zabezpečení vojsk v mierových a poľných podmienkach. Pre splnenie týchto úloh treba hľadať cesty cez vojensko-odbornú a technickú pripravenosť ľudí. Takáto pripravenosť je jedným zo základných a rozhodujúcich faktorov vo vzťahu človeka a technika, lebo od neho závisí, či moderná bojová a iná vojenská technika bude správne a efektívne využitá.

V tomto procese, konštrukcie a ovládania sebadokonalejších zbraní a zbraňových systémov, zohráva rozhodujúcu úlohu človek. Rozhoduje tiež o tom, ako a kedy budú použité pre splnenie vojensko-politických cieľov. Preto konkrétne skúmanie tejto zložitej problematiky — riešenie vzťahu človeka a vojenskej techniky, je predmetom sústavného skúmania marxisticko-leninskej teórie. Vyjadrujú sa k nemu vedci a vojenski teoretici, lebo tieto vzťahy sa pod vplyvom revolučných zmien v spoločných a technických procesoch stávajú zložitejšími. V. I. Lenin neraz zdôrazňoval, že obidva faktory, t. j. pripravený človek a moderná bojová technika, zaručujú dosiahnutie úspechu vo vojne. Sebadokonalejšia technika, by bola totiž bez človeka mŕtvym materiálom. Keď hovoril o ľuďoch, tak mal na mysli, že cit, prácu, vôľu, rozum, schopnosť a morálnu silu človeka nemôže plne nahradiť žiaden robot a ani elektronický mozog. Preto v príprave na súčasný boj nám vždy pôjde o takých ľudí, „... ktorí ovládli výzbroj a bojovú techniku, ktorí sú morálne a fyzicky pevní, bezvýhradne oddaní své vlasti, strane a národu“. (Vojensko-inžinierska psychológia. Naše vojsko, Praha 1973, str. 22—23).

Z tohto vzťahu, ktorý je ovplyvnený aj požiadavkami kladenými na človeka pri práci s technikou a jej ovládaní, je dôležité rešpektovať niektoré skutočnosti. Pôjde tu najmä o pochopenie, že vojenská technika sa neprestajne vyvíja. Tento vývoj prebieha zrýchľujúcim tempom a dotýka sa raketových systémov a jadrových zbraní, no na druhej strane sú v tomto procese zahrnuté aj klasické zbrane, či sú to už

tanky, bojové vozidlá pechoty, delostrelectvo, letectvo, ručné zbrane, rôzna zabezpečovacia a iná technika. S rozvojom týchto prostriedkov sa súběžne rozvíja aj vojenská teória, ktorej je dané, aby tiež odhaľovala a predvídala nové aspekty vo vzťahoch človeka a techniky.

Je všeobecne známe, že teórie o súčasnej úlohe vedy, techniky a človeka sú neprestajným objektom zostrojčieho a ideologického boja v súčasnom rozdelenom svete. Vytvárané teórie využívajú rôzne politické hnutia pre svoje ciele tak, aby to vždy vyhovovalo najreakčnejším imperialistickým kruhom.

Prebiehajúci proces vedeckotechnického rozvoja vo vojenstve má aj svoju významnú sociálnu stránku. Vidíme ju najmä v zmenách na požiadavky vo formovaní osobnosti budovateľa a obrancu socialistickej vlasti. Technika, spojenie človeka s technikou — vysoký stupeň technizácie, pôsobia bezprostredne na vedomie vojakov a zvyšujú požiadavky na jeho právu. Nová vojenská technika a jej využitie pre boj zvyrazňujú význam morálnych, politických, bojových a psychických vlastností vojakov. Viac ako kedykoľvek predtým vystupuje do popredia požiadavka dôsledného ovládania zbraní a bojovej techniky. To samozrejme vyžaduje pestovať a upevňovať také vlastnosti ako je húževnatosť, vytrvalosť, psychická odolnosť, disciplinovanosť a pod. Významné miesto tu zohráva aj profesionálna pripravenosť — vojenské profesionálne vlastnosti vojakov, na ktoré zákonite vplyvajú špecifické stránky vojenského života a výcviku, nároky na zvyšovanie bojovej a politickej prípravy a činnosti ľudí. Zvyšujú sa tiež požiadavky na úroveň bojovej a politickej prípravy, na pevný vojenský režim, organizovanosť života, uvedomelú vojenskú disciplínu a pod.

Vieme a prax nám to potvrdzuje, že disciplína a jej uvedomelý charakter ostáva v socialistickej armáde jednou z rozhodujúcich podmienok jej boj schopnosti, ktorej význam stále narastá. Dôležitým faktorom, ktorý ovplyvňuje požiadavky na vojenskú disciplínu, je tiež vojenskotechnický rozvoj. Využívanie bojovej techniky a celých zbraňových systémov nie je totiž možné bez harmonického pôsobenia celých kolektívov, kde aj sebamensia nedisciplinovanosť jednotlivca, či vynechanie niektorej operácie, môže mať nezodpovedné následky. Narastajúce požiadavky na vedenie bojovej činnosti kladú vysoké nároky na aktívne, tvorivé myslenie a osobnú iniciatívu. Úspech v súčasnom boji stále viac závisí od včasného plnenia rozkazov, od

aktivity a tvorivej činnosti, samostatnosti a osobnej zodpovednosti vojakov. Ide tu teda o sústavnú pripravenosť na rýchlu, rozhodnú a časovo presne vymedzenú činnosť. Perfektná znalosť zbrane a jej technických možností napomáha k tomu, že vojak v zložitej situácii nestratí duchapri tomnosť, nezabudne nadobudnuté vedomosti a ovládanie zbraní. Práve naopak, je schopný zmobilizovať svoje sily a schopnosti tak, že ho určité psychické napätie prinúti k zvýšeniu svojej aktivity, rýchlosti a presnosti. Vie tiež správne reagovať na vzniknuté a meniace sa situácie, jeho činnosť a správanie sa je premyslené a dáva záruku splnenia úloh.

Správnemu rozhodovaniu vojakom v zložitej činnosti pomáhajú aj cieľavedome uplatňované požiadavky na zvyšovanie uvedomelého charakteru disciplíny, smerujúce k zvyšovaniu bojovej pohotovosti a pripravenosti. Ukazuje sa, že je dôležité pri tom položiť dôraz na výchovu a pochopenie významu:

- **časovej disciplíny**, ktorá vyžaduje od vojakov a kolektívov, často veľmi presnú činnosť, často rozpočítanú na minúty a sekundy. Ide tu o využívanie faktora času, ktorý je podmienený veľkou pohyblivosťou a rýchlym priebehom bojovej činnosti. Tento faktor značne limituje úsilie ľudí v poľných podmienkach, v pohotovostnom systéme a pod.;

- **osobnej a kolektívnej zodpovednosti** spojenej s disciplinovaným prístupom príslušníkov jednotky a útvaru za splnenie bojovej úlohy;

- **disciplíny vzorného a zručného využívania** zložitej bojovej techniky a výzbroje, pri najprísnejšom zachovávaní príslušných predpisov, smerníc, technických pravidiel a norem na údržbu;

- **disciplíny bojovej a pohotovostnej služby**, spočívajúcej v bojovej pohotovosti, ktorú považujeme za syntetický ukazovateľ stupňa vojenskej disciplíny. Jej nepretržitosť vyžaduje od ľudí značné morálne, fyzické a psychické vypätie, tiež sústreďenie všetkých schopností a zručností pre splnenie bojovej úlohy.

Uplatňovanie týchto požiadaviek prispievajúcich ku skvalitňovaniu a disciplinovanému plneniu úloh jednotlivcami i kolektívami, je vo veľkej miere závislé od výchovy k týmto mravným a vôľovým vlastnostiam — česťnosť, odvaha, obetavosť, súdružnosť, vedomie občianskej a vojenskej povinnosti za splnenie požiadaviek prísahy.

Hlavný zdroj pre naplňovanie požiadaviek na dosahovanie vysokého stupňa uvedomelosti v disciplíne a v bojovej pohoto-

vosti treba hľadať v týchto významných pilieroch:

- **ideová a politická uvedomelosť** a oddanosť vojakov socializmu, ktorú považujeme za základný prvok komunistického presvedčenia,

- **vysoká organizovanosť** vojenského života a pevný vojenský režim presne podľa ustanovení základných poriadkov, aby každý vojak poznal svoje povinnosti a presne ich plnil,

- **iniciatíva** a aktivita každého vojaka pri nepretržajnom zdokonaľovaní vojenských a politických povinností, v ovládaní zbraní a bojovej techniky.

V tejto práci je správne sústrediť pozornosť na formovanie marxisticko-leninského svetového názoru, ktorý považujeme za základný zdroj upevňovania morálneho a politického stavu a vojenskej disciplíny. Pre jeho formovanie využívame a skvalitňujeme individuálnu a kolektívnu výchovnú prácu s vojakmi rôznych sociálnych skupín, kategórií a odborností. Dôležité je upustiť od preceňovania administratívnych a represívnych opatrení, ktoré v disciplinárnej praxi ešte stále pretrvávajú. Je správne systematicky a cieľavedome objasňovať princípy socialistickej zákonitosti, premyslene rozvíjanou právnou výchovou, aktívnou propagandou požiadaviek prísahy a ustanovení základných predpisov a poriadkov.

Upevňovanie uvedomelej vojenskej disciplíny a výchovu k disciplinovanosti nemôžeme chápať formálne. Práve trvalé návyky v disciplinovanosti, získané v priebehu výchovy a bojovej prípravy, vedú vojakov v rozhodujúcich okamihoch bojovej činnosti k statočnosti, vytrvalosti a hrdinským činom. Doterajšia prax potvrdzuje, že disciplína v socialistickej armáde, postavená na výchove k socialistickej vlastenectvu a internacionalizmu, je trvalým zdrojom ovplyvňovania bojovej pohotovosti. Preto aj v súčasnej výchovnej práci treba mať na zreteli Leninovu myšlienku: „Červená armáda vytvorila neobyčajne tvrdú disciplínu, a to nie karabáčom, ale na základe uvedomelosti, oddanosti a sebezobetovania samých robotníkov a roľníkov.“ (Lenin, V. I. Spisy zv. 29. SVPL Bratislava 1957, str. 220). Z nej nám pre výchovnú prácu vyplýva, že mimoriadny dôraz na upevňovanie uvedomelej vojenskej disciplíny vychádza z požiadavky obrany socializmu. Veď ten vojenský organizmus, ktorým preniká uvedomelosť v disciplíne, znásobuje svoju bojovú a údernú silu, čím sa dosahuje morálny základ pre nadobudnutie prevahy nad nepriateľom. Takto chápaná a udržiavaná disciplína kladne ovplyvňuje

obrancu socialistickej spoločnosti, zvyšuje jeho bojaskopnosť.

Základom pre leninskú charakteristiku podstaty uvedomelej vojenskej disciplíny sa stal najmä dôsledný rozbor politických a triednych pohľadov na obsah a ciele, pre ktoré je vojna vedená. Marxizmus-leninizmus učí, že každá vojna vedená proti socialistickému štátu, dostáva vyhranene triedny charakter. Súčasná možná vojna a v nej vedené bojové akcie by boli, v dôsledku nezmieriteľných triednych a politických protikladov, vedené s maximálnou prudkosťou a rozhodnosťou. Preto za základné ukazovatele uvedomelej vojenskej disciplíny v súčasnom výchovnom pôsobení môžeme považovať:

- schopnosť a vnútornú pripravenosť jednotlivca a celých bojových kolektívov uvedomeľo, aktívne a včas, prísne a presne plniť normy vojenskej disciplíny;

- vedieť sa vnútorne ovládať a kontrolovať vonkajšie prejavy a spôsoby správania sa a konania;

- vypestovať si schopnosť dobrovoľne podriaďovať osobné záujmy spoločenským a bez výhrad podriaďovať sa veliteľom pri plnení vojenských povinností. Táto požiadavka narastá v súčasnom stupni vedeckotechnického rozvoja našej armády.

Tieto ukazovatele vyplývajú z vyhranene triedneho charakteru socialistickej vojenskej disciplíny daného tým, že medzi vojakmi základnej služby a vojakmi z povolania je súlad triednych záujmov. Pred všetkými stojí spoločný cieľ — dosahovať trvalú bojovú pohotovosť a pripravenosť, ktorá by mala byť dosahovaná vysokým stupňom uvedomelej vojenskej disciplíny.

Z týchto skutočností vyplývajú aj úlohy veliteľov a štábov, tiež aj politických orgánov, ich vplyvu na celý proces výchovy a výcviku. Celý tento proces musíme chápať ako významný činiteľ upevňovania disciplíny. Dôležité je, aby sa vo svojej práci riadili zásadou, že medzi najúčinnšie metódy v tejto práci patrí metóda osobného príkladu. Dôležité miesto tu zohráva veliteľský zbor, lebo len jeho vlastná náročnosť mu zabezpečuje aj morálne právo na náročné velenie a vyžadovanie plnenia povinností podriadenými. Tým tiež sa dosahujú záruky, že pri plnení náročných úloh, znásobených vysokou disciplinovanosťou, zvýši sa aj bojová sila našej armády, ktorá je podmienená vedeckotechnickým rozvojom.

Preto, keď má byť efektívne využitá úderná sila súčasnej bojovej techniky, je správne v celej práci veliteľov a politických orgánov položiť dôraz na ideový vý-

chovu vojakov, smerujúcu k upevňovaniu komunistického presvedčenia a k boju proti preceňovaniu technickoorganizačnej stránky bojovej pohotovosti. Takýmto prístupmi sa zabúda na najdôležitejšieho činiteľa — na človeka. Ideová výchova významne tiež pomáha pri zdokonaľovaní vojaka v oblasti vedeckého svetového názoru, psychológie a upevňuje jeho morálne a politické vlastnosti, potrebné na zvládnutie požiadaviek bojovej pohotovosti a jej udržiavania na požadovanom stupni. Účinne tiež pomáha bojovať proti prejavujúcim sa meštiackym tendenciám. Musíme je preto viac využívať na kritiku a odhaľovanie týchto nesprávnych praktík a odhaľovanie pretrvávajúcich nedostatkov.

Je dôležité si tiež uvedomiť, že ideová výchova účinne pomáha vojakom:

- pochopiť narastajúci význam požiadaviek na organizovanosť života, vojenský režim a disciplínu,

- vnútorne byť odhodlaným a pripraveným zvládnuť požiadavky na súčasný boj cez sústavné zvyšovanie bojového majstrovstva,

- uvedomiť si, že zvládnutie bojovej techniky je podmienené aj vojenskou disciplínou, ktorá vedie k presnosti a včasnosti pri plnení úloh,

- neprehliadať nesprávne konanie príslušníkov kolektívov a správne reagovať na vyskytujúce sa nezdravé tendencie vo vzájomných vzťahoch.

Ďalej je dôležité nepripustiť narušovanie denného poriadku, oneskoreného začatia výcviku, neefektívne využívanie výcvikovej doby. Skvalitnením riadenia a pomocou priamo na mieste zamedzí nedôslednosti v presnom a včasnom plnení výcvikových úloh a technologických noriem. Celému procesu zvládnutia vojensko-technických premien pomáha zodpovedné vedenie podriadených k urýchlenému zvládnutiu zverenej techniky aj za využitia foriem socialistickeho súťaženia a vojensko-technickou propagandou ukazovať na všetky jej prednosti. Učiť tiež obsluhu techniku poznať, využívať ju a udržiavať v stálej bojovej pohotovosti. V tejto ich práci sa potom koncentruje uvedomelosť a formujú sa morálne, politické a bojové vlastnosti, ktoré pomáhajú pochopiť potreby obrany socialistickej vlasti, no aj požiadavky na vysokú úroveň uvedomelosti v disciplíne jednotlivcov a bojových kolektívov.

Doterajšie skúsenosti, získané v procese rýchleho zvládnutia novej techniky, priťahujú v niektorých prípadoch aj narastanie priestupkov, čo často vyplýva predovšetkým

z určitej netrpezlivosti na jednotlivých stupňoch velenia. Tieto stavy sa potom nepriaznivo odzrkadľujú aj vo vzájomných vzťahoch, v morálnom a politickom stave. Potvrďuje sa tým úzka súvislosť disciplíny s ovládaním bojovej techniky. To vyžaduje citlivo a sústavne pracovať s ľuďmi, využívať vplyv a autoritu stranických a zväzác-kých organizácií, pomoc vzorných vojakov a triednych špecialistov. Správne vysvetľovať význam osobnej disciplíny, no najmä zodpovednosť kolektívu za splnenie úloh. Správnym vplyvom na bojové kolektívy sa vytvárajú podmienky pre takú atmosféru, ktorá často zabráňuje nedôslednosť v plnení povinností a pomáhajú zvyšovať majstrovstvo. Významné miesto prináleží aj poddôstojníkom, ktorých metodická príprava by sa mala intenzívnejšie zamerať na vysvetľovanie ich miesta a úloh pri upevňovaní vojenskej disciplíny, udržiavaní vojenského režimu, vedenia základného výcviku a pod.

Správne prístupy vo výchovnej práci veliteľov a politických pracovníkov v jednotkách pomáhajú cieľavedomému formovaniu disciplinovaných kolektívov. Pozitívom takejto práce sú trvalé dobré výsledky v úrovni disciplíny, morálneho a politického stavu a medzifudských vzťahoch. Vytvorená súdružská atmosféra v jednotke odstraňuje napätia, narušovanie vzťahov v kolektívoch, podlamovanie vzájomnej dôvery a spolupráce. Odstraňuje prejavy šikanovania, nesprávne vzťahy medzi vojak-

mi rôznych nástupných ročníkov, jednotlivými odbornosťami, funkciami, podriadenými a nadriadenými.

Ku komplexnému pôsobeniu na kolektívy a disciplínu je nevyhnutné využívať neformálnu prácu nadriadených v jednotkách. Tým pomáhať a pružne reagovať na konkrétne situácie a prijímať politickovychovné a organizačné opatrenia. Je jedine správne, keď tí čo riadia, velia a rozhodujú, správne využívajú svoju právomoc a skúsenosti k efektívnemu uplatňovaniu najosvedčenejších metód v práci s jednotlivcami a kolektívami. V tomto procese je dôležité pochopiť, že „... požiadavky, ktoré objektivne rastou v súlade s rýchlym rozvojom vojenství a vedeckotechnickým pokrokom, jehož dôsledkom jsou změny v organizaci, technickém vybavení a v operačně taktickém použití vojsk, vyžadují stálého ideově politického růstu a odborného zdokonalování všech našich velitelů, náčelníků, politických pracovníků a pracovníků štábů. To je závažný požadavek na všechny velitelské stupně ve vojscích...“ (Porada celoarmádního stranického aktivu, k projednání závěrů XV. sjezdu KSČ v ČSLA. HPS-ČSLA, NV 1976, str. 59). Takáto činnosť pomôže v budúcnosti postupne naplňovať požiadavku XV. zjazdu KSČ, aby sa ČSLA stala školou disciplinovanosti a organizovanosti, čo je nevyhnutné pre splnenie náročných úloh, vyplývajúcich z vedeckotechnického rozvoja v našej spoločnosti a jej ľudovej armády.

ZABEZPEČENÍ PRŮLOMU PŘIPRAVENÉ OBRANY NEPŘÍTELE

Zabezpečení průlomu připravené obrany nepřítele v současných podmínkách staví před velitele a štáby celou řadu nových požadavků, které řešíme v přípravě štábů a vojsk.

Zabezpečení samotného průlomu nemůžeme oddělovat od všestranného zabezpečení celkové útočné činnosti, přesto tato část boje má některé zvláštnosti, na které jsme kladli důraz při divizním taktickém cvičení. Zkušenosti z této činnosti uvádím v tomto článku.

Průzkum

Při divizním taktickém cvičení zaujala motostřelecká divize pod příkrytím motostřeleckého pluku v obraně na státní hranici výchozí prostor v hloubce. Ve výchozím prostoru organizovala útok z chodu s průlomem nepřítele po překročení zabezpečovacího pásma. Štáb plánoval opatření k vedení průzkumu na dobu přípravy k útoku i v jeho průběhu.

V období přípravy k útoku šlo o tato opatření:

- pět průzkumných skupin (tři divizní a dvě od motostřeleckého pluku v obraně) zaujalo výchozí místa v sestavě motostřeleckého pluku v obraně na státní hranici a obsadilo 5 pozorovacích stanovišť v pásmu divize (20 km);
- byla rozvinuta rota rádiového a radiotechnického průzkumu svazků o deseti odposlechových pracovištích;
- byl aktivován trvalý odposlech vzdušného vizuálního průzkumu prostředky odposlechu svazku a útvarů;
- byly předloženy požadavky na vzdušný fotografický průzkum předpokládaného úseku průlomu.

Od zahájení útoku měly vést průzkum tři skupiny hloubkového průzkumu (SHPz) vysazené jednu hodinu po zahájení útoku do hloubky 25–35 km od státní hranice, pět průzkumných skupin (PzS), z toho tři divizní a dvě od

motostřeleckého pluku plnění úkol představeného odřadu divize. Po překonání zabezpečovacího pásma po zasazení hlavních sil divize po jedné PzS od zasazených pluků.

Tato opatření vytvářela předpoklady k získávání zpráv potřebných k organizaci průlomu jak v období přípravy, tak po zahájení útoku. V období přípravy k útoku byla schopna z hlediska technických možností vést průzkum především rádiová a radiotechnická rota a po zahájení útoku postupně i další zasazované síly a prostředky průzkumu. Zjištění co největšího počtu cílů v předpokládaném úseku průlomu s uvedením dalších údajů k vedení palby dělostřelectvem kladlo největší požadavky na zprávy vzdušného fotografického průzkumu a na činnost skupin hloubkového průzkumu a průzkumných skupin. To vyžadovalo zabezpečit vysazení skupin hloubkového průzkumu vrtulníky a požadavek na vzdušný průzkum předložit cestou nadřazeného tak, aby průzkumné letectvo mělo dostatek času (podle použitého typu letounu, za předpokladu doručení výsledků žadateli vrtulníkem, 5–6 hodin denního světla) před organizováním průlomu.

Úkoly mohou splnit za předpokladu, že:

- jedna SHPz je schopna pokrýt 1–2 objekty o celkové ploše 23–30 km², nebo podle složení (skupiny) a viditelnosti propátrá při průzkumu na směru průměrně asi 5 km široký úsek terénu;

- jedno pozorovací stanoviště propátrá sektor pozorování podle členitosti terénu a viditelnosti do hloubky 1 km a více;

- pracoviště odposlechu může odposlechnout až tři rádiové sítě do hloubky 30 km i více;

- pracoviště radiotechnického průzkumu je schopno zjistit radiolokační stanice podle přímé viditelnosti do hloubky okolo 10 km;

- při realizaci požadavku na vzdušný fotografický průzkum jeden vzlet může podle použitého typu letounu získat poznatky o ploše 150 km².

Tato opatření byla postačující k získání dostatku podkladů pro rozhodování velitele před průlomem.

Skutečné počty zasazených sil a prostředků průzkumu — viz **tabulku**.

		V době přípravy k útoku	V průběhu útoku		Divize do splnění blížšího úkolu
			v zabezpečo- vacím pásmu	při průlomu	
SHP z		–	3	5	5
PzS	msd	3	3	3	–
	msp (3)	2	2	3	7
	tp	–	–	–	–
Rota rádiového a radiotechnic- kého průzkumu	pracoviště odposlechu	10	10	10	10
	zaměřovací pracoviště	–	–	–	–

Motostřelecká divize cvičila v horském terénu a v zimě (únor) za trvale snížené viditelnosti. Měla podstatně snížené možnosti průzkumu zejména pozorováním a zcela znemožněný vzdušný vizuální a fotografický průzkum. Proto získávání zpráv v období přípravy k útoku záviselo na organizaci rádiového a radiotechnického průzkumu a jen v omezeném rozsahu na výsledcích průzkumu průzkumných skupin z pozorovacích stanovišť a motostřeleckého pluku v obraně na státní hranici. Se zahájením útoku narůstal požadavek na zprávy o nepříteli na předním okraji obrany s důrazem na předpokládaný úsek průlomu. Vysazení SHPz nebylo možné. Se zasazením SHPz na vozidlech se splnění úkolů v týlu pozdrželo o několik hodin. Negativní vliv na objem zpráv mělo i to, že nebyl realizován vzdušný fotografický průzkum, ani vizuální průzkum a jeho odposlech. Uvedené skutečnosti způsobily, že vzrostl význam průzkumných skupin, kterým se podařilo do rána dalšího dne proniknout do hloubky obrany nepřitele.

V důsledku nedostatků zpráv z taktické hloubky byly už před splněním bližšího úkolu divize zasazeny všechny skupiny hloubkového průzkumu divize. Nedostatek zpráv se projevil i v tom, že skupiny hloubkového průzkumu a průzkumné skupiny působily v malých hloubkách (SHPz do 20 a Pzs 5 až 10 km) sestavy nepřitele. Divize často vysílala průzkumné hlídky složené ze silných průzkumných skupin. Pro omezenou viditelnost vzrostl význam průzkumu nasloucháním a vedení průzkumu jednotkami v dotyku. K hlášení výsledků průzkumu nebylo plně využito spojovacího systému divize. Jednotky předávaly výsledky průzkumu pouze při osobním styku na pozorovatelně velitele předsunutého odřadu, což nebylo postačující.

Při dobré viditelnosti byla motostřelecká divize schopna skupinami hloubkového průzkumu a průzkumnými skupinami svazku a útvarů v době průlomu plošně pokrýt do 400 km². Při snížení viditelnosti v konkrétních podmínkách sledovaného cvičení byla tato schopnost podstatně nižší.

Kapacita odposlechových pracovišť roty rádiového a radiotechnického průzkumu umožňovala sledovat hlavní rádiové sítě nepřitele. Skutečnost, že rota nebyla vybavena rádiovými zaměřovači však podstatně znehodnotila výsledky rádiového odposlechu po celou dobu cvičení.

Ke zjišťování údajů pro palbu dělostřelectva štáb dělostřelectva organizoval základní a technický průzkum vlastními prostředky.

V průběhu bojové činnosti zasazené síly a prostředky průzkumu divize a pluků do zahájení průlomu (tj. za 7—8 hodin, z toho 5—6 hodin denního světla) zjistily v úseku průlomu na bocích v hloubce sestavy tyto cíle:

- 6 opěrných bodů čet rot prvního sledu,
- 4 opěrné body čet rot zálohy praporu 1. sledu,
- 1 velitelsko-pozorovací stanoviště praporu,
- 1 velitelské stanoviště pluku,
- 4 dělostřelecké baterie,
- 1 baterie PTRS na čáře zasazení,
- 1 radiolokátor,
- 5 rot z toho dvě tankové.

Zjištěné cíle (celkem 60—70 %) ukazují, že toto množství průzkumných zpráv pro zabezpečení dělostřelecké přípravy průlomu nestačilo a průzkumné orgány tak nemohly plně zabezpečit vedení průlomu.

Zabezpečení průlomu dělostřelectvem

Dělostřelectvo je v období vedení bojové činnosti bez použití jaderných zbraní nejmohutnějším palebným prostředkem velitele divize. V průlomu připravené obrany nepřítele plní důležitý úkol — umlčení živé síly a palebných prostředků na předním okraji prvního pásma obrany a v hloubce obrany. Vede boj s dělostřelectvem nepřítele s cílem vybojovat palebnou převahu, ničí a umlčuje místa velení, radiotechnické prostředky, obrněné a jiné důležité cíle v jeho sestavě. I v bezjaderném období ničí prostředky jaderného napadení nepřítele s využitím maximálního dostřelu kanónových a raketometných oddílů.

Pro průlom připravené obrany nepřítele jsou stanoveny potřebné normy hustoty dělostřeleckých hlavních v závislosti na počtu cílů a stupni vybudované obrany. Při taktickém cvičení divize typové organizace byla potřebná hustota stanovena na 100—110 hlavních na 1 km úseku průlomu.

Velitel armády přidělil msd jako posilový prostředek jednu kanónovou dělostřeleckou brigádu (2 oddíly 130 mm K, 2 oddíly 152 mm KH) o celkovém počtu 72 hlavních. Jako příbraného dělostřelectva bylo v pásmu divize použito 54 hlavních dělostřeleckého pluku msd z druhého sledu armády.

Do pásma průlomu divize bylo podle rozhodnutí velitele armády použito 144 hlavních podskupiny ADS (dvě kdb).

Potřebu dělostřelectva počítal štáb RVD takto:

a) Pro střelbu ze zakrytých palebných postavení:

— z organického dělostřelectva cvičící msd:

dp	54 děl (3 oddíly),
rmo	18 děl (1 oddíl),
pto	18 děl (1 oddíl),
od dvou msp	18 děl (12 H-122 mm, 6 RM-130 mm)

Celkem 108 děl (5 oddílů);

— z posilového dělostřelectva:

kdb	72 děl (4 oddíly);
-----	--------------------

— z příbraného dělostřelectva:

dp (druhosledové divize)	54 děl (3 oddíly)
--------------------------	-------------------

Celkem msd 234 děl (12 oddílů)

Se započtením 144 děl (8 oddílů podskupiny ADS působících do úseku průlomu divize) cvičící divize dosáhla celkového počtu 378 děl (20 oddílů), což pro předpokládaný úsek průlomu — 4 km dovolilo vytvořit hustotu 93 hlavních na 1 km. Pro splnění požadavku hustoty 100—110 hlavních na 1 km bylo rozhodnuto vést průlom na úseku 3,5 km a vytvořit tak hustotu 108 hlavních na 1 km.

Vytvořené uskupení splňovalo požadavek mít u pluků 1. sledu silné dělostřelecké podskupiny schopné účinně umlčet ohniska odporů čt prvosledových rot nepřítel.

Divizní dělostřelecká skupina, vytvořená z oddílů 130 mm K (dostřel 27 km) a raketometného oddílu RM-122 mm (dostřel 20,5 km) zabezpečovala plnit úkoly protibaterijní činnosti, ničení ZHN, záloh a míst velení nepřítel do velké hloubky (15—20 km). Slabým místem přijatého řešení bylo vytvoření PDS z přibraného dělostřeleckého pluku jiné msd, který byl v palebné přípravě a první části palebné podpory plánován použit bez práva změny palebných postavení. Funkci velitele skupiny v další podpoře boje (PO) msp při rozvíjení útoku do hloubky obrany nepřítel pak musel převzít jeden z velitelů oddílů kdb, nebo náčelník dělostřelectva msp.

b) **Pro přímou střelbu** v období palebné přípravy a podpory máme mít na 1 cíl v průměru 1,5 hlavně.

Při průměrné hustotě 12—15 cílů pro přímou střelbu na 1 km úseku průlomu je tedy třeba vyčlenit 18—23 prostředků přímé střelby na 1 km — tedy 53—80 hlavně na 3,5 km úseku průlomu.

Podle zkušeností z Velké vlastenecké války a cvičení z posledních let nemůže však být na 1 km úseku průlomu použito zpravidla více než 15—20 prostředků přímé střelby s ohledem na možnost pozorování a opravování střelby v důsledku silného zadýmení úseku průlomu palbou dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení. Proto tedy na 3,5 km úseku průlomu divize můžeme efektivně použít 52—70 prostředků přímé střelby.

Úhradu prostředků pro přímou střelbu cvičící štáb divize řešil takto:

— od msp — předsunutého odřadu:	
2 čety PTRS od dvou mspr	6 PTRS
plukovní baterie PTRS	9 PTRS
Celkem od msp v PO	15 prostředků;
— od zasazovaného msp do průlomu použít:	
obdobně prostředky msp a dvou mspr prvního sledu — celkem 15 prostředků	
Celkem z dělostřelectva	30 prostředků

Kromě dělostřelectva bylo podle rozhodnutí velitele divize pro přímou střelbu vyčleněno 39 tanků.

Celkem tedy pro přímou střelbu bylo vyčleněno 69 prostředků a dosaženo hustoty 19 prostředků na 1 km. Tyto prostředky dovolily v úseku průlomu současně ničit 46 cílů přímou střelbou (13 cílů na 1 km).

Pro palebnou přípravu a podporu průlomu štáb RVD počítal spotřebu munice s přihlédnutím k pravděpodobné sestavě nepřítel v úseku průlomu a na jeho bocích (1 prapor v prvním sledu, 1 prapor na druhém postavení a část tpr = 2 roty — v prostoru soustředění za druhým postavením) pro typovou ráži 122 mm H.

Pro palebnou přípravu v úseku průlomu zahrnul tento objem cílů:

— ohniska odporu čet prvosledových rot	9
— ohniska odporu čet — druhosledových rot	7
— dělostřelecké a raketometné baterie	8 (5+3)
— protiletadlové baterie	3
— VS praporu	1
— VS pluku (brigádní PVS)	1
— radiolokátory	2
— čtyři (baterie) PTRS ve vyčkávacím prostavení	1
— tankový prapor v prostoru soustředění (2 tr + týl tpr) = 3 cíle	3

Celkem

35 cílů

Výpočtem podle průměrných dálek střelby na jednotlivé cíle byla pro palebnou přípravu stanovena spotřeba střeliva 1,1 palebného průměru (88 ran na dělo), kterému režimu palby odpovídá doba trvání dělostřelecké přípravy 37 minut. Délka dělostřelecké přípravy postačovala k vyvedení a rozvinutí vojsk zasazovaných do průlomu a byla přijata za základ pro sestrojení grafikonu dělostřelecké přípravy (viz **tab. 1**).

Obdobným výpočtem spotřeby střeliva pro palebnou podporu metodou dvojitého postupného soustředování palby do hloubky 2,5 km (prapory prvního sledu) byla stanovena norma spotřeby 0,4 pp (první skupina PSP=0,55 pp, druhá skupina=0,25 pp). V první skupině PSP je třeba na 1 km použít 59 děl, v druhé skupině PSP 40 děl, celkem 100 děl na 1 km, tj. 5,5 oddílu.

Celková spotřeba střeliva pro průlom byla stanovena 1,5 pp 1,1+0,4 pp, tj. 120 ran pro dělo. Chci zdůraznit, že stupeň umlčení objektů (cílů) při plné normě spotřeby munice se pohyboval v rozmezí 25—30 % v závislosti na jejich odolnosti a tedy i v umlčovaných ohniscích odporu čet zůstávalo 5—8 jednotlivých cílů nezasaženo. V souvislosti s tím počítáme s vyčleňováním potřebných prostředků přímé střelby a s dostatečným umlčováním a ničením těchto cílů.

Tím byly již v období plánování bojové činnosti dělostřelectva vytvořeny podmínky pro splnění úkolů při průlomu 1. pásma obrany nepřítele a při rozhodnutí pro průlom v průběhu boje nebylo nutné podstatně měnit plánovaná opatření.

Pohotovost dělostřelectva k plnění úkolů určujeme jako součet času potřebného na splnění celého komplexu opatření při přípravě uskupení dělostřelectva ke splnění stanoveného nebo plánovaného úkolu, v našem konkrétním případě k palebné přípravě a podpoře při průlomu 1. pásma obrany nepřítele motostřeleckou divizí. Přitom uvažujeme jen rozhodující, časově odlišná opatření jako je např. vyvedení (případně manévr) dělostřelectva, jeho rozvinutí do bojových sestav, upřesnění úkolu, organizace řízení palby, přísun a příprava munice a jiné. Čas pro splnění každého dílčího opatření stanovíme na základě platných časových norem, s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám (terén, roční období a povětrnostní podmínky, taktická situace).

Dosažení pohotovosti dělostřelectva k zahájení dělostřelecké přípravy — viz **tab. 2**.

Grafikon dělostřelecké přípravy

Tabulka 1

Úkoly dělostřelectva	Čas												Č min + 5
	55	50	45	43	40	35	30	25	20	15	10	6	5
Ničení taktických prostředků jaderného napadání	TRVALE IHNED PO ZJIŠTĚNÍ												
Umlčování dělostřeleckých, raketových PL a minometných baterií			43'	BOURE 5'	38'		26'	Palebné střežení d baterií 6'	20'		7'	Překrývací přepad URAGAN 9'	2'
Umlčování PT prostředků, živé síly, palebných prostředků, VS; opěrné body čet 1. sledu			43'	BOURE 9'	34'				15'		VÍTR 9'	2. č. PSP ŠAKAL	DVOJITÉ
Umlčování živé síly a palebných prostředků v prostoru brigádních záloh, RL a VS v prostoru rot 2. sledu a záloh					34'		TAJFUN 19'		15'		6'	1. č. PSP LEV. 3'	PSP
Ničení a umlčování cílů na předním okraji a v bližší hloubce přímou střelbou			43'	Vyvedení dělostřelectva a PT prostředků	38'	Přímá střelba							
Činnost letectva						31'	Letectvo, pumy + rakety		21'	15'	Palba vrtulníků	12'	

Základní opatření přípravy dělostřelectva	Den:															
	Astronomický čas Č 13,30															
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Vedení průzkumu, sběr a vyhodnocení podkladů (souřadnic)							---	---	---	---	---	---				
Volba, topogeodetické připojení a příprava palebných postavení a pozorovatelů dělostřelectva							---	---	---	---	---	---				
Vyvedení a rozvinutí dělostřelectva							---	---	---	---	---	---				
Plánování paleb							divize	---	---	---	---	---				
Vydání úkolů							divize	---	---	---	---	---				
Organizace velení a součinnost							divize	---	---	---	---	---				
Doplňkový průzkum cílů a upřesnění úkolů dělostřelectva																
Rozvinutí povětrnostních stanic a předávání povětrnostních zpráv																
Přísun a vyložení munice v palebných postaveních																
Kontrola pohotovosti dělostřelectva																
Hlášení NRVD o pohotovosti dělostřelectva																
Zahájení dělostřelecké přípravy																

Legenda: plánované ---
skutečné —

Jaké byly konkrétní podmínky pro výpočet přípravy pro tabulku 3.

Cvičení probíhalo na počátku měsíce února při průměrných nočních teplotách -14 až -16°C , denní teploty -3 až -5°C , v horském a zalesněném terénu nadmořské výšky $450-700$ m, půda kamenitá — promrzlá do hloubky $30-40$ cm, bez sněhové pokrývky; světlostí dne od 7.30 do 17.30 hodin, mlhavo.

PO — msp navázal dotyk s předním okrajem 1. pásma obrany v časných ranních hodinách, rozhodnutí pro průlom bylo upřesněno v 05.00 hodin.

Údaje byly ověřeny na reálně cvičících jednotkách dělostřelectva, tj.:

z organického dělostřelectva msd:

- dělostřelecký pluk
 - 1. oddíl — 2 baterie o 6 dělech 122 mm H,
 - 2. oddíl — 1 baterie o 1 dělu 122 mm H,
 - 2. oddíl — 2 baterie o 6 dělech 152 mm H;
- raketometný oddíl — 2 baterie o 6 raketometech RM — 122 mm;
- dělostřelectvo tří msp
 - po 1 baterii o 6 dělech 122 mm H,
 - po 1 baterii PTRS ($9+9+6$ PTRS);
- praporeční dělostřelectvo — čtyři PTRS, čtyři RM — 130 mm a čtyři BzK 82 mm s různými počty prostředků;
- jeden oddíl armádního protitankového pluku, který byl rovněž použit v palebné přípravě v rámci PDS;

z posilového dělostřelectva:

- kanónová dělostřelecká brigáda —
 - 1. oddíl — 2 baterie o 3 dělech 130 mm K,
 - 3. oddíl — 2 baterie o 3 dělech 152 mm KH;
- z armádního měřičského dělostřeleckého oddílu v rámci cvičení působila povětrnostní a topografická baterie s částečně vyvedenými vojsky.

Jedním z opatření přípravy střelby a řízení palby, která podstatným způsobem ovlivňuje přesnost palby, je topograficko-geodetické připojení.

Podle vytvořených uskupení dělostřelectva bylo třeba připojit celkem 143 bodů bojové sestavy dělostřelectva, z toho 61 řídících baterií, 46 VPS skupin, oddílů a sdružených pozorovatelů, 2 stanoviště radiolokátorů, 34 naslouchatelů a ostatních prvků jednotek zvukoměrného průzkumu.

K tomu mělo 25 topopřipojovačů GAZ-69 — TM a TMG, 23 topografických družstev.

Z počtu těchto prostředků (48) a potřeby připojit 143 bodů sestavy vyplynul úkol připojit jedním prostředkem 3 body sestavy.

Při platných normách pro vyměření jednoho bodu topopřipojovačem za $20-40$ minut a topodružstvem za $10-22$ minut byla celková doba na topografické připojení rovna jedné hodině (topodružstva) a dvěma hodinám (TM, TMG); jednu hodinu počítám na přesuny — v zimních podmínkách normy připojení bodů zvýšíme až o 50% .

Při kalkulaci použití jednoho topodružstva a jednoho topopřipojovače GAZ-6-TM (TMG) bylo reálné skončení topografických prací za 3—3,5 hodiny, ve zbývajícím čase bylo reálné přejít na geodetický podklad u VPS skupin a oddílů, jejich hlavních pozorovatelů, kde jsou rozmístěny dálkoměry a zabezpečit tak přesný způsob zjišťování polárních souřadnic cílů.

Topografické připojení sestav dělostřelectva bylo při cvičení organizováno převážně odhadem s využitím map 50 000 a 25 000, zčásti i metodou mapa—přístroj (PAB, EOM-2). Organická topografická družstva přednostně připojovala základní pozorovatelné skupin a oddílů, v druhém pořadí kontrolovala připojení palebných postavení. Přejít na geodetický podklad s využitím topočet byl prakticky realizován jen u části DDS.

Vyvedení dělostřelectva do bojových sestav značně usnadnila skutečnost, že přidělená kanónová dělostřelecká brigáda byla zařazena do sestavy dělostřelectva divize a ještě před zahájením bojové činnosti vytvářela DDS při překrytí státní hranice a v průběhu boje o zabezpečovací pásmo. V daném případě šlo jen o dílčí přeskupení dělostřelectva pro průlom a o převzetí dělostřeleckého pluku od divize 2. sledu armády, jehož vytvoření řídila armáda.

Vlastní vyvedení dělostřelectva cvičící msd bylo správně řešeno přemísťováním PDS v sestavě msp jako PO divize a vyváděním ostatního dělostřelectva před hlavními silami divize. Tak se podařilo dosáhnout určených prostorů bojových sestav již v průběhu noci před průlomem a zabezpečit rozvinutí hlavních sil divize do úseku průlomu. Pro rychlost vyvedení nebylo v tomto případě limitující přípustná pochodová rychlost dělostřelectva, ale rychlost postupu PO.

Nedostatkem tohoto způsobu vyvedení je, že palebná postavení a pozorovatelné nemohou být připraveny s potřebným předstihem, což se nutně projevuje v nižší organizovanosti vlastního rozvinutí do bojových sestav.

Činnost velitelů a štábů probíhala v souladu s vševojskovým plánem (metodikou) práce na stupních divize a pluků (u msp i na stupni praporů) a zabezpečovala potřebnou součinnost. Na druhé straně však prodlužování rekonoskací, návrhů a organizace součinnosti s vševojskovými veliteli měla za následek nedostatek času pro dělostřelecké velitele a náčelníky pro vlastní práci, informaci štábů, řízení a usměrňování činnosti podřízených skupin a jednotek dělostřelectva. Tento nedostatek bývá jednou ze závažných příčin nižší kvality splnění úkolů. Možným východiskem je postupné vydávání úkolů do stupně jednotek s využitím pojítek, signálních tabulek a jiných pomůcek utajeného velení, avšak zásadním řešením by bylo zavedení výkonných pojítek s utajovací pro stupeň divize — útvar (skupina).

Na cvičení bylo plánování paleb značně komplikováno především nedostatkem průzkumných podkladů z hloubky obrany nepřítele, což se projevilo v neúplnosti vydaných úkolů a v nutnosti jejich stálého upřesňování. Přesto však palebné plánování bylo v podstatě ukončeno na stupni divize 2 hodiny před zahájením palebné přípravy a do 50 minut před zahájením palebné přípravy dovedeno do tabulek palby skupin až po záznamy velitelů děl. V časové tísně však probíhalo třídění munice podle balistických vlastností a její rozložení u děl podle jednotlivých případů palebné přípravy a podpory, což by se projevilo v nižší přesnosti paleb.

Jednou ze zkušebních otázek byl přísun, vyložení munice v palebných postaveních a její příprava ke střelbě.

K palebné přípravě a podpoře průlomu používáme munice přisunované do jednotek z armádních muničních skladů, kde je uložena munice nakonzervovaná vazelínou. Při cvičení byla tato zkušební otázka ověřena u jedné baterie (6 ks — 122 mm houfnic) dělostřeleckého pluku v sestavě PDS na praktické manipulaci s přípravou 1,5 palebného průměru (120 ran pro dělo, tj. 60 truhlíků). Vozidla s municí z armádního přísunu byla vezena v sestavě baterie a rozmístěna v palebném postavení již při jeho zaujetí. 60 truhlíků vyložila obsluha v počtu 6 vojáků za 15—18 minut a připravila materiál k odkonzervování. Vzhledem k nutnosti současného ženijního budování byly u baterie vyčleněny 2 skupiny po 6 vojácích (2 vojáci u každé skupiny) a zřízena 2 pracoviště.

Skupiny pracovaly obvyklým způsobem — tj. — očištění vazelíny z granátů dřevěnými špachtlemi, omytí technickým benzinem a osušení čistící vlnou nebo hadry a zpětné uložení do truhlíků.

Skupiny pracovaly od 09.05 do 11.30 (145 minut) a dosáhly (při teplotě -5°C) těchto výsledků:

1. skupina 34 granátů — to je 5,7 granátů na 1 vojáka,
2. skupina 30 granátů — to je 5 granátů na 1 vojáka.

Průměrně tedy 32 granátů za 2 hodiny 25 minut obsluhou o 6 lidech, tj. 5,35 granátu na 1 vojáka (1 granát za 23—24 minut). Za 2 hodiny 25 minut se podařilo odkonzervovat jen 0,4 pp, což by si pro 1,6 pp (120 ran) vyžádalo času 3,7krát delšího — tedy asi 9 hodin. Závěr — odkonzervování munice od vazelíny tímto způsobem by ohrozilo včasné dosažení pohotovosti dělostřelectva a prakticky by znemožnilo ženijní a jiné práce obsluh.

Pak bylo ověřeno čištění granátů stahováním vazelíny pomocí drátěných ok, při kterých vojáci musí pracovat ve dvojicích. Tímto způsobem dvojice vojáků očistila granát za 4—6 minut. Tedy 120 granátů pro dělo je schopna obsluha o 6 lidech odkonzervovat za 3 hodiny 20 minut. Tato doba je již přijatelnější, vyžaduje však důslednější organizační a materiální přípravu.

Podobné těžkosti se nevyskytovaly při ověření u baterie 152 mm H, kde přisunutá munice byla konzervovaná novodobými konzervačními prostředky.

Závěrem k této části chci uvést, že pro úspěšné splnění úkolů dělostřelectva v průlomu je nutné vytvořit již při období plánování jeho bojové činnosti vhodné podmínky, které jsou dány především:

- správným předvídáním a zplánováním k včasnému vytvoření uskupení dělostřelectva pro průlom a jeho vyvedení do bojových sestav;
- promyšlenou organizací průzkumu obrany nepřítele k včasnému získání podkladů pro plánování palby s maximální přesností, s využitím výsledků vševojskového a vzdušného průzkumu;
- vhodnou organizací velení dělostřelectvu pro palebné plánování, řízení a opravování palby i manévru dělostřelectva.

Na cvičení se potvrdilo, že velitelé a štáby dělostřelectva jsou schopni řešit celý komplex opatření při přípravě a vedení průlomu připravené obrany nepřítele motostřeleckou divizí i ve ztížených podmínkách.

Pro celkovou dobu pohotovosti dělostřelectva k palebné přípravě a podpoře se ukázala jako limitující otázka včasného přísunu a přípravy dělostřelecké munice, kterou bude nutné řešit komplexně na jednotlivých stupních velení.

Týlové zabezpečení průlomu

Týlové zabezpečení průlomu zahrnuje opatření k organizaci týlu, k materiálnímu a zdravotnickému zabezpečení. Tato opatření mají orgány týlu organizovat a zabezpečit v závislosti na rozhodnutí velitele svazku k průlomu. Přitom rozhodujícím momentem je čas, který máme ke splnění úkolu, dále množství materiálu (hlavně tříštivotrhavé munice), dopravní kapacita k vedení munice u dopravních jednotek a množství přidělených zdrojů zásob munice a dopravní kapacity od nadřízeného stupně.

V organizaci týlu při průlomu nepřátelské obrany je nutné především řešit rozmístění týlů útvarů (msp, tp) dělostřeleckých útvarů organického, přiděleného a přibráného dělostřelectva a rozmístění 1. a 2. sledu týlu svazku.

Vzhledem k tomu, že msd zpravidla prolamuje obranu na jednom úseku širokém do 4 km, nemůžeme v tomto úzkém pásmu rozmístit týly útvarů přímo za pásmem průlomu, ale v celém pásmu divize, někdy i mimo něj.

Bezprostředně za úsekem průlomu i jeho bocích bude uskupeno veškeré dělostřelectvo. Z toho důvodu bude nutné, aby týly pluků se rozmístily 10–15 km od čáry zasazení mimo směr zasazovaných jednotek do průlomu. Týly dělostřeleckých pluků a jednotlivých uskupení do 5 až 8 km palebných postavení dělostřelectva mimo komunikace s úkolem být připraveny po průlomu a rozvíjení útoku do hloubky nepřátelské obrany postupovat za bojovými sestavami svých útvarů a doplňovat spotřebované zásoby.

Jedním z rozhodujících opatření organizace týlu v této fázi bojové činnosti bude určení přísunových a odsunových cest v útočném pásmu divize. Náčelník týlu v součinnosti s ženijním náčelníkem, mimo určení přísunové a odsunové cesty, musí řešit jejich údržbu a velitel svazku stanovit přesný režim a způsob využití těchto komunikací.

V útočném pásmu divize volíme zpravidla jednu, maximálně dvě přísunové a odsunové cesty, které využíváme pro přesun dělostřelectva k zaujímání palebných postavení (v první fázi) i k přesunu druhých sledů zasazovaných k rozvíjení útoku.

Z toho důvodu bude nutné důsledně organizovat regulační službu na těchto komunikacích.

Pro přesun uvolněných dopravních vozidel volíme samostatnou komunikaci i mimo pásmo divize.

V materiálním zabezpečení musí být těžiště činnosti týlu zaměřeno hlavně na přísun dělostřelecké munice a na doplnění PHM u techniky a praporek týlů na plně pohyblivé zásoby.

Rozhodujícím úkolem je navedení dělostřelecké munice do palebných postavení dělostřelectva. Složitost tohoto úkolu je v tom, že munice na dělostřeleckou přípravu a podporu musí být složena do palebných postavení dělostřelectva nad stanovené pohyblivé zásoby munice a to z toho důvodu, aby

po skončení dělostřelecké přípravy a podpory bylo dělostřelectvo zabezpečeno předepsanou zásobou munice (PZ) k plnění úkolů v hloubce. Přitom je požadavek, aby dělostřelecká munice byla složena v palebných postaveních minimálně 6 hodin před zahájením dělostřelecké přípravy z důvodů její přípravy k použití (odkonzervování, roztržení, kompletace).

Vzhledem k současnému rozložení PZ dělostřelecké munice neumožňuje tato skladba zabezpečení průlomu municí vezenou v PZ. Z toho důvodu musíme přisunout dělostřeleckou municí (tříštivou) v potřebném množství, tj. v průměru 1,2 a 1,5 pp pro veškeré dělostřelectvo, které bylo k průlomu soustředěno nad PZ. Tato munice může být zabezpečena přísunem z předstunutých muničních skladů, nebo prostředky armády z pohyblivého armádního dělostřeleckého skladu.

Způsob přísunu munice do palebných postavení bude závislý na čase, který máme k organizaci a zabezpečení všech opatření k průlomu. Z toho důvodu přísun dělostřelecké munice plánujeme ve dvou základních variantách:

Varianta I: Průlom organizujeme předem a uskutečníme po překonání zabezpečovacího pásma v krátkém časovém období od 6 do 8 hodin od navázání dotyku hlavních sil s nepřítelem na předním pásmu obrany.

Při této variantě bude nutné, aby vozidla s vyčleněnou tříštivotrhavou municí, zpravidla dopravní vozidla armád, byla začleněna do bojových sestav dělostřelectva již před státní hranicí (před soustředěním do průlomu) a postupovala v sestavě oddílů až do palebných postavení. Po zaujetí palebných postavení nebo současně s jejich zaujímáním najíždí určená vozidla za sestavy palebných postavení, baterií a oddílů a vyčleněné síly dělostřeleckých jednotek skládají municí v určených prostorech palebných postavení.

Varianta II: Na organizaci průlomu budeme mít minimálně 15 až 18 hodin, v tom jednu noc.

Při této variantě budeme municí přisunovat kombinovaným způsobem, tj. s využitím dopravních prostředků divize, dělostřeleckých útvarů, dělostřeleckých svazků, armádních, popř. dalších dopravních prostředků v závislosti na množství přisunované munice k zabezpečení průlomu.

Při této variantě musí náčelník týlu svazku podrobně organizovat součinnost s výbrojní službou, NRVD s cílem časově a prostorově sladit zabezpečení navedení munice do palebných postavení.

Obě varianty přísunu dělostřelecké munice k zabezpečení průlomu ovlivňuje čas, který je na organizaci průlomu. Přitom obě varianty můžeme uskutečnit a předem plánovat. Na cvičení byla procvičena varianta čí. 1.

K zabezpečení průlomu byla zplánována spotřeba dělostřelecké munice ve výši 1,5 pp, což představovalo na jedno dělo u 122 H 120 ks, u 152 KH 90 ks, u 122 RM 180 ks.

Pro organické dělostřelectvo divize celková potřeba munice představovala 1300 tun různé ráže. K navedení tohoto množství munice bylo zapotřebí 197 tříštinových vozidel s vleky. K tomu byly využity dopravní prostředky armády a z části frontového automobilního transportu. Ještě v době přípravy do

21.00 hodiny přisunula armáda do místa styku msd z plánované spotřeby 1300 tun zkušebně 170 tun tříštivé munice, která byla naložena na 29 nákladních vozidlech, a to pro 152 mm KH na 9 PV3S po 60 ks nábojů, pro 122 mm H na 12 PV3S po 90—110 ks nábojů, pro 122 mm RM na 4 T-138 po 28 ks a pro 100 mm na 3 T-138 po 28 ks a pro 100 mm na 3 T-138 a 1 PV3S po 60—100 ks nábojů. Tato munice byla naložena na dopravních prostředcích armády a ponechána v podřízenosti divize až do splnění daného úkolu. NT-ZV divize v týlovém rozkaze nařídil odeslat do místa styku styčné důstojníky od dp, rmo, pto a po převzetí armádního přísunu přidělit munici dělostřeleckým oddílům k začlenění do jejich sestav.

K převzetí přísunu se do určeného místa ve stanovenou dobu dostavil NVS divize se svým pomocníkem a styční důstojníci od uvedených oddílů. V dalším navázal NT-ZV a NVS divize součinnost s velitelem apr a se styčnými důstojníky oddílů, při které byl zpřesněn druh a počet munice, vozidel a rozdělení vozidel na jednotlivé oddíly. Celá součinnost trvala 20 minut. Za 20 minut přijela první vozidla do výchozího místa, kde v trvání 30 minut byla munice přebírána a kde byl rozdělen přísun na jednotlivé oddíly. Přebírání munice pozůstávalo z převzetí obsahového listu od řidičů, napsání ev. čísla a jména řidiče se současným přidělením vozidla jednotlivým styčným důstojníkům. Tato činnost trvala 30 minut, tj. do 22.10 hodin. Po převzetí vozidel s municí velitelé vozu poučili řidiče během 10—15 minut a od 22.25 hodin byl zahájen přesun (4 samostatné proudy) do prostoru rozmístění dělostřeleckých oddílů. Přesun trval v průměru 1—1,5 hodiny. Celkem tato činnost bez doby přesunu trvala 1 hodinu 25 minut. Za situace, že by divize obdržela přísun k zabezpečení průlomu v plné výši, tj. 1300 tun vezený na 197 vozidlech s vleky, doba převzetí by byla nejméně 6X vyšší.

Mimořádný důraz je nutné věnovat mj. průzkumu a vhodnému výběru místa styku (místa převzetí a znovurozdělení zásob), regulaci, ochraně a obraně, mít důkladně promyšlený a ujasněný způsob převzetí a znovurozdělení přísunu na jednotlivé oddíly a celé řadě dalších nutných opatření.

V konkrétním případě místo styku byla rozlehlá osada s třemi příjezdovými a odjezdovými cestami a řadou bočních ulic. Přisunová vozidla zůstala před osadou. Vlastní přebírání probíhalo na prostorném místě v osadě, kde bylo zřízeno vypouštěcí místo, kterým projely všechny vozy.

Uvedu některé zkušenosti z navážení munice do palebných postavení.

Přidělené dopravní prostředky s municí k jednotlivým dělostřeleckým oddílům byly v průběhu dalšího dne rozděleny k bateriím. Po vydání rozhodnutí velitele divize k průlomu v průběhu prvního dne boje byla ráno druhý den boje od 07.00—09.00 zkušebně navážena munice do palebných postavení ve výši 1,5 pp pro 1 bat 152 mm KH a 1 bat 122 mm H. Celkem bylo složeno z vozidel 540 ks nábojů ke 152 mm KH, po 90 ks na dělo (9 NA PV3S) a 720 nábojů pro bat 122 mm H po 120 ks pro dělo (8 NA PV3S). Munici skládaly z vozidel ručně 6členné skupiny v průměru za 15—20 minut.

Závěrem k této části chci uvést, že již v období plánování bojové činnosti na základě předpokládaného průlomu nepřátelské obrany v pásmu msd musíme zabezpečit uvedené množství munice a realizovat přísun s ponecháním dopravních prostředků v podřízenosti divize do splnění daného úkolu.

Msd řeší komplexní materiální, technické a zdravotnické zabezpečení přidělených dopravních jednotek, jejich neprodlené soustředění a předání po splnění daného úkolu.

Mimořádný důraz věnujeme průzkumu a vhodnému výběru míst převzetí a znovurozdělení munice, zabezpečení regulace v těchto místech, řešení ochrany a obrany a způsobu převzetí a znovurozdělení zásob.

Nadřazený stupeň řeší vhodnou skladbu naložení tříštivotrhavé munice na apr předurčené k přísunu pro zabezpečení průlomu. Tyto dopravní prostředky po přidělení msd začleníme do sestav dělostřeleckých oddílů a navážejí municí až do palebných postavení.

Cvičení ukázalo, že je třeba hlavní pozornost zaměřit zejména na:

- organizaci a vedení průzkumu obrany nepřítele a zjištění maximálního počtu oddílů jako rozhodujícího faktoru pro efektivní použití dělostřelectva;
- vyvedení a rozvinutí dělostřelectva s vytvořením palebných hustot. I přes to, že soudobá divize se vyznačuje velkou palebnou a údernou silou, je nutné divizi pro průlom zesílit nejméně 4 dělostřeleckými oddíly a podpořovat ještě nejméně 11 oddílů armádního dělostřelectva s vytvořením hustoty 100—110 hlavní a 15—20 PTP na 1 km frontu;
- materiální zabezpečení průlomu, zejména na přesně promyšlenou organizaci přesunu a přípravy dělostřelecké munice.

PRŮZKUM

RADIOELEKTRONICKÝCH PROSTŘEDKŮ, BITEVNÍCH VRTULNÍKŮ A POZEMNÍCH PROTITANKOVÝCH PROSTŘEDKŮ NEPŘÍTELE

V rozporu s pozitivními tendencemi uvolňování mezinárodního napětí zvyšují členské státy NATO systematicky svou všestrannou bojovou připravenost. Mezi významná opatření v této oblasti patří modernizace současné a zavádění nové výzbroje, bojové a jiné techniky. V souvislosti s tím dochází k úpravám organizační struktury a zásad bojového použití vojsk potencionálního nepřítele.

Vojenští teoretikové Západu přikládají značný význam radioelektronickým prostředkům, bitevním vrtulníkům a pozemním protitankovým prostředkům. Vycházejí z toho, že jejich efektivní využití může podstatně ovlivnit průběh a výsledky bojové činnosti. Proto jejich ničení patří mezi hlavní palebné úkoly jednotek, útvarů, svazků a svazů. Nezbytným předpokladem včasného a účinného ničení těchto prostředků bude aktivní a nepřetržitý průzkum. V první části článku řeším podíl velitelů, štábů a zejména zpravodajských orgánů na organizaci tohoto průzkumu. Druhá část se zabývá možnostmi průzkumu radioelektronických prostředků, bitevních vrtulníků a pozemních protitankových prostředků na jednotlivých stupních velení.

Organizace průzkumu

V duchu znění čl. 89 předpisu Zprav-1-1 (Průzkum ve vševojskovém boji) a pomůcky NN 020101 (Průzkum — názvoslovná norma) mohou obsahovat náplň pojmu „organizace průzkumu“ shrnout do tří na sobě závislých a návazných činností:

- řízení průzkumu ve všech fázích;
- zpracování zpráv průzkumem získaných a hlášených;
- předání zpráv k využití formou informační činnosti.

Na organizaci průzkumu radioelektronických prostředků, bitevních vrtulníků a pozemních protitankových prostředků se podílejí velitelé, náčelníci

štábů, zpravodajské orgány vševojskových štábů a další funkcionáři diferencovaně, v závislosti na příslušném stupni velení.

U jednotek je organizace průzkumu uvedených prostředků záležitostí velitele jednotky a u praporu navíc náčelníka štábu. U ostatních stupňů velení se na organizaci tohoto průzkumu podílejí velitel a náčelník štábu vydáním úkolů a pokynů pro průzkum do zahájení i v průběhu boje a operace. Hlavními výkonnými orgány jsou však zpravodajské orgány vševojskových štábů, které otázky organizace průzkumu uvedených prostředků řeší v úzké součinnosti s dalšími funkcionáři. U pluku jsou to zástupce náčelníka štábu, náčelník dělostřelectva, ženijní náčelník; u divize náčelník operační skupiny, náčelník raketového vojska a dělostřelectva (náčelník dělostřeleckého průzkumu), náčelník protivzdušné obrany, ženijní náčelník; u armády náčelník operačního oddělení, náčelník skupiny radioelektronického boje, náčelník skupiny vojskového letectva, náčelník raketového vojska a dělostřelectva (náčelník dělostřeleckého průzkumu), náčelník protivzdušné obrany a náčelník ženijního oddělení.

Hlavní řídicí a koordinační úloha náleží zpravodajským orgánům vševojskových štábů v zájmu centralizovaného řízení průzkumu uvedených prostředků.

Pro řízení průzkumu má rozhodující význam jeho plánování. Již při plánování přihlížíme k zpravodajské zodpovědnosti za průzkum radioelektronických prostředků, bitevních vrtulníků a pozemních protitankových prostředků v závislosti na možnostech jednotlivých stupňů velení. Tyto možnosti jsou dány maximální hloubkou činnosti organických sil a prostředků průzkumu a činí:

- u praporu maximálně 10 km (hloubka sestavy brigád 1. sledu),
- u pluku maximálně 50 km (hloubka sestavy divizí 1. sledu);
- u divize maximálně 100 km (hloubka sestavy as 1. sledu),
- u armády maximálně 300 km (hloubka sestavy SKA).

Při tom hlavní úsilí soustředíme na rozhodující objekty zpravodajského zájmu toho kterého stupně velení.

Výsledky plánování průzkumu uvedených prostředků zakotvíme na všech stupních velení v pracovních mapách příslušných funkcionářů, u pluku, divize a armády vedle toho i v plánech průzkumu a vyjádříme v bojových rozkazech u jednotek a v bojových nařízeních pro průzkum na ostatních stupních velení.

Stále větší význam zároveň přikládáme operativnímu řízení průzkumu, zejména pokud jde o rychlost a pružnost v rozhodování a organizaci doplňkového průzkumu.

Při zpracování zpráv o radioelektronických prostředcích, bitevních vrtulnících a pozemních protitankových prostředcích je nutná centralizace při soustřeďování, evidování a vyhodnocování. Stejně jako při řízení průzkumu, musí v této činnosti sehrát rozhodující úlohu zpravodajské orgány vševojskových štábů.

Výsledníci celé organizace průzkumu uvedených prostředků musí být včasné a správné předání zpráv k využití. V tomto směru má prvořadý význam informační činnost zpravodajských orgánů vševojskových štábů směrem k hlav-

ním funkcionářům a vzájemná informovanost všech zainteresovaných pracovníků. Kromě toho je nutná diferenciacie v některých otázkách z hlediska přístupu k jejich řešení zvláště u zpravodajských orgánů vševojskových štábů.

Při organizaci průzkumu radioelektronických prostředků zabezpečují zpravodajské orgány vševojskových štábů získávání zpráv o jednotkách, útvech a prostředcích rádiového spojení, odposlechu, zaměřování a rušení, radio-technického průzkumu a rušení, prostředcích navádění a řízení, jejich rozmístění, možnostech činnosti a vyhodnocují celkovou radioelektronickou situaci nepříteli. Mezi zpravodajskými orgány se na této činnosti nejvíce podílí pracoviště plánování průzkumu a vyhodnocování zpráv zpravodajského střediska divize a skupina řízení rádiového a radiotechnického průzkumu zpravodajského střediska armády. Výsledky průzkumu a závěry z toho vyplývající uvádí zpravodajský náčelník (náčelník zpravodajského oddělení) v informační zprávě (část — místa velení a objekty systémů řízení a navádění). Oboustranný zájem vyžaduje velice těsnou součinnost zpravodajských orgánů vševojskových štábů s orgány služby radioelektronického boje. Jde o vymezení konkrétní funkční odpovědnosti a rozpracování metodiky, obsahu a forem a časových proporcí této součinnosti. Jejím výsledkem musí být kvalitní řešení příslušných otázek ve zpracované dokumentaci zpravodajského střediska, zvláště plánu průzkumu a dokumentů pro řízení jednotlivých druhů průzkumu. Musíme rovněž zabezpečit úzkou součinnost jednotek (útvarů) rádiového průzkumu a radiotechnického průzkumu s jednotkami (útvary) radioelektronického boje. V souvislosti s tím bude nutné společně rozmístovat místa velení obou druhů jednotek (útvarů).

Při organizaci průzkumu bitevních vrtulníků zabezpečují zpravodajské orgány vševojskových štábů získávání zpráv o rozmístění a činnosti těchto prostředků, zvláště v jejich prostorech rozmístění a vyčkávacích prostorech. Mezi zpravodajskými orgány se na této činnosti nejvíce podílí pracoviště plánování průzkumu a vyhodnocování zpráv zpravodajského střediska divize a skupina plánování a řízení průzkumu zpravodajského střediska armády. Obdobně je tomu tak i při organizaci průzkumu pozemních protitankových prostředků. Výsledky průzkumu bitevních vrtulníků je třeba využít okamžitě a proto bude nutné zabezpečit určitou prioritu předávání zpráv o bitevních vrtulnících před ostatními zprávami s výjimkou zpráv o prostředcích jaderného napadení. Závěry z vyhodnocení zpráv o bitevních vrtulnících musí být obsaženy v informační zprávě zpravodajského náčelníka (náčelníka zpravodajského oddělení) — část: možnosti vojskového letectva s důrazem na použití bitevních vrtulníků. Zvláštní význam pro zabezpečení rychlého a pružného řízení zasazených průzkumných orgánů má nepřetržité spojení s nimi a vyřešení způsobů předávání zpráv.

Při organizaci průzkumu pozemních protitankových prostředků zabezpečují velitelé jednotek a zpravodajské orgány vševojskových štábů získávání zpráv diferencovaně v závislosti na příslušném stupni velení, s důrazem na zjišťování protitankových řízených střel, kanónových a raketových střel tanků a tanků. Výsledky průzkumu s příslušnými závěry uvádí v informační zprávě zpravodajský náčelník (náčelník zpravodajského oddělení), v části: rozbor pozemního vojska. V zájmu centralizace je třeba soustředit úsilí průzkumu pozemních protitankových prostředků nepříteli na nejdůležitější objekty, směry (prostory) a etapy vedení boje. V zájmu komplexnosti je nutné zabezpečit využití všech sil, prostředků, způsobů a druhů průzkumu, které

se mohou podílet na zjišťování pozemních protitankových prostředků nepřítel. Úspěšné vedení průzkumu předpokládá nezbytnou koordinaci průzkumu pozemních protitankových prostředků nejen po horizontální, ale i vertikální linii v zájmu vymezení zpravodajské odpovědnosti za zjišťování jednotlivých objektů a sladění činnosti průzkumných orgánů co do času a prostoru.

Vedení průzkumu

Na vedení průzkumu radioelektronických prostředků, bitevních vrtulníků a pozemních protitankových prostředků se mohou podílet různé druhy průzkumu a různé průzkumné orgány. Můžeme využít různých způsobů získávání zpráv. Při tom konkrétní volbu a výběr ovlivní řada činitelů, z nichž za rozhodující považují charakter objektu průzkumu, možnosti příslušného druhu

Tabulka 1

Stupeň velení	Objekt	Druh průzkumu							
		Vojсковý	Hlubkový	Speciální	Rádiový	Radiotechnický	Radiolokační	Vzdušný	Dělostřelecký
Prapor	radioelektronické prostředky	ano							
	bitevní vrtulníky	ano							
	protitankové prostředky	ano							
Pluk	radioelektronické prostředky	ano							×
	bitevní vrtulníky	ano							ano
	protitankové prostředky	ano							ano
Divize	radioelektronické prostředky	ano	×		ano	ano		ano	×
	bitevní vrtulníky	ano	×		ano	ano	ano	ano	
	protitankové prostředky	ano	×		ano			ano	ano
VšA	radioelektronické prostředky			×	ano	ano		ano	×
	bitevní vrtulníky			×	ano		ano	ano	
	protitankové prostředky			×	ano			ano	ano

×) V omezeném rozsahu v závislosti na určeném prostoru činnosti.

průzkumu, průzkumného orgánu a způsobu získávání zpráv. Značný význam má rovněž lidský i materiálový faktor, který uvedené možnosti přeměňuje ve skutečnost.

Při volbě druhu průzkumu přihlížíme ke stupni velení, který se otázkami průzkumu radioelektronických prostředků, bitevních vrtulníků a pozemních protitankových prostředků zabývá. Možnosti jednotlivých stupňů velení uvádím v **tabulce 1**.

Každý stupeň velení a druh průzkumu má síly a prostředky, které může použít k průzkumu radioelektronických prostředků nepřítele, jeho bitevních vrtulníků a pozemních protitankových prostředků. K tvorbě průzkumných orgánů využíváme u jednotek předurčené bojové jednotky, na dalších stupních velení — průzkumné jednotky a útvary. Možnosti použití průzkumných orgánů k průzkumu radioelektronických prostředků, bitevních vrtulníků a protitankových prostředků — viz **tabulku 2**.

Tyto průzkumné orgány mohou využívat různých způsobů získávání zpráv při průzkumu radioelektronických prostředků, bitevních vrtulníků a protitankových prostředků nepřítele. Základním způsobem získávání zpráv, který maximálně uplatníme při zjišťování všech uvedených prostředků, bude pozorování. Při průzkumu radioelektronických prostředků vystupuje do popředí odposlouchávání zaměřování a další způsoby s využitím technických prostředků průzkumu. Možnosti použití jednotlivých způsobů získávání zpráv v závislosti na objektech průzkumu — viz **tabulku 3**.

Z tabulek je patrné, že se na vedení průzkumu radioelektronických prostředků, bitevních vrtulníků a protitankových prostředků nepřítele mohou diferencovaně podílet všechny druhy průzkumu a průzkumné orgány s využitím všech způsobů získávání zpráv. Na celkovou a konečnou výslednost tohoto průzkumu bude mít značný vliv důsledné uplatnění požadavku komplexnosti s přihlédnutím k nezbytné diferenciaci, která musí být rovněž zachována ve vztahu k charakteru zjišťovaných prostředků.

Při vedení průzkumu radioelektronických prostředků má hlavní úlohu rádiový a radiotechnický průzkum. Při plnění tohoto úkolu má značný význam oboustranně prospěšná součinnost s vlastními řídicími orgány a jednotkami radioelektronického boje. Průzkumné orgány rádiového a radiotechnického průzkumu získávají zprávy a radioelektronických prostředcích nepřítele, silách a prostředcích elektronické války. Na druhé straně má značná část činnosti vlastních jednotek a útvarů radioelektronického boje pozitivní vliv na síly a prostředky rádiového a radioelektronického průzkumu, zejména pokud jde o jejich ochranu. Důležitá je rovněž koordinace vzájemné činnosti, jejíž výsledkem bude ponechání v nerušené činnosti těch radioelektronických prostředků nepřítele, jež mají vysokou zpravodajskou hodnotu a naopak eliminování takových prostředků, které jsou sice velice důležité, avšak jejich zpravodajské využití je malé.

Vojskový průzkum je schopen získat celou řadu hodnověrných zpráv o radioelektronických prostředcích nepřítele přesto, že nejsou pro tento druh průzkumu hlavními objekty průzkumu. Je tomu tak proto, že část těchto prostředků bude rozmístěna v relativně malé hloubce sestavy nepřítele, v dosahu průzkumných orgánů vojskového průzkumu.

Hloubkový a speciální průzkum bude zjišťovat hlavně radioelektronické prostředky zabezpečení prostředků jaderného napadení, řízení a velení na

Tabulka 2

Druh průzkumu	Průzkumný orgán	Průzkum		
		radioelektronických prostředků	bitevních vrtulníků	protitankových prostředků
Vojskový	Pozorovatel	ano	ano	ano
	Pozorovací hlídka	ano	ano	ano
	Bojová průzkumná hlídka	ano	ano	ano
	Průzkumná skupiny	ano	ano	ano
	Důstojnická průzkumná hlídka	×	×	ano
Hloubkový	Skupina hloubkového průzkumu	×	×	×
Speciální	Průzkumná skupina speciálního určení	×	×	×
Rádiový	Pracoviště odposlechu	ano	ano	ano
	Pracoviště rádiového zaměřování	ano	×	ano
Radiotechnický	Stanoviště radiotechnického průzkumu	ano		
Radiolokační	Stanoviště radiolokačního průzkumu		ano	
Vzdušný	Osádka průzkumného letounu	ano	ano	ano
	Osádka vrtulníku	ano	ano	ano
Dělostřelecký	Dělostřelecká pohyblivá základna	×	ano	ano
	Stanoviště zvukového průzkumu			×
	Stanoviště radiolokačního průzkumu		ano	ano
Ženíjní	Ženíjní pozorovací hlídky	×	×	ano
	Ženíjní průzkumné hlídky	×	×	ano
	Stanoviště pro fotografování	×		ano

×) V omezeném rozsahu v závislosti na určeném prostoru činnosti.

Tabulka 3

Způsob získávání zpráv	Radioelektronické prostředky	Bitevní vrtulníky	Protitankové prostředky
Bojová činnost	ano	×	ano
Pozorování (naslouchání)	ano	ano	ano
Výpad	×		ano
Přepad	×	×	×
Léčka			ano
Průzkum bojem	ano	ano	ano
Fotografování (pozemní i vzdušné)	ano	ano	ano
Odposlouchávání a zaměřování	ano	×	ano
Výslech zajatců, přeběhlíků a dotazy u místního obyvatelstva	ano	ano	ano
Studium nepřátelských dokumentů, vzorů výzbroje a bojové techniky	ano	ano	ano
Jiné způsoby s využitím technických prostředků průzkumu	ano	ano	ano

×) V omezeném rozsahu.

vyšších taktických a operačních stupňů. Jeho výhodou je možnost určení přesných souřadnic těchto objektů a v některých výhodných podmínkách i jejich ničení. Určitou nevýhodou bude částečné omezení činnosti skupin hloubkového průzkumu a průzkumných skupin speciálního určení na stanovené prostory.

Vzdušný průzkum zjišťuje radioelektronické prostředky nepřítele v hloubce jeho sestavy a upřesňuje rozmístění těch z nich, které byly s menší přesností zjištěny jinými druhy průzkumu. Rovněž vzdušný průzkum je schopen dodat přesné souřadnice důležitých objektů. Z průzkumu ostatních druhů vojsk a speciálních vojsk se na zjišťování radioelektronických prostředků bude podílet hlavně radiolokační průzkum protivzdušné obrany, který může získávat zprávy o činnosti speciálních letounů elektronické války, létajících velitelských stanovištích apod.

Na vedení průzkumu bitevních vrtulníků se bude hlavně podílet vojsový průzkum. Jeho průzkumné orgány, zvláště průzkumné skupiny divizí a pluků prvního sledu, mohou získávat zprávy o přípravách k použití a činnosti bitevních vrtulníků v jejich prostorech rozmístění, vyčkávacích prostorech, výchozích prostorech pro zteč i v palebných postaveních.

K průzkumu bitevních vrtulníků mohou rovněž přispět svou činností průzkumné orgány hloubkového a speciálního průzkumu v závislosti na jejich vzdálenosti od prostorů použití bitevních vrtulníků. Jejich výhodou oproti průzkumným orgánům vojsového průzkumu je možnost většího utajení a tím i snížení nebezpečí prozrazení. U průzkumných orgánů vojsového a hloubkového průzkumu bude mít značný význam rychlé předání zjištěných zpráv formou signálů apod.

Vzdušný průzkum může zjišťovat zprávy o bitevních vrtulnících nepříteli vojsovým letectvem z vlastní sestavy i průzkumným letectvem v sestavě nepříteli. V zájmu rychlého využití výsledků průzkumu je výhodou vzdušného průzkumu jeho schopnost působit ve velkém prostoru, rychle získávat zprávy a předávat přesné souřadnice.

Možnosti rádiového, radiotechnického a radiolokačního průzkumu jsou sice omezeny převážně na působení z vlastní sestavy, avšak přesto může hlavně rádiový odposlech získat některé významné údaje o činnosti bitevních vrtulníků. Radiotechnický i radiolokační průzkum v sestavě nepříteli mohou vést rovněž některé průzkumné orgány za předpokladu jejich vybavení příslušnými technickými prostředky průzkumu.

Z průzkumu druhů vojsk má pro zjišťování bitevních vrtulníků význam hlavně radiolokační průzkum protivzdušné obrany a dělostřelecký průzkum svými organicky začleněnými radiolokačními prostředky.

Vedení průzkumu protitankových prostředků bude záležitostí hlavně vojsového průzkumu. K jeho úspěchu však rovněž přispěje bojová činnost jednotek prvního sledu, které mohou získat značné množství zpráv o protitankových prostředcích nepříteli za předpokladu efektivní organizace celého systému pozorování a hlášení jeho výsledků.

Možnosti hloubkového, speciálního a vzdušného průzkumu budou omezeny na zjišťování hlavně tankových a protitankových jednotek a útvarů ve druhých sledech a zálohách, které může nepřítel využít k plnění úkolů protitankové obrany.

Rádiový, radiolokační a popř. radiotechnický průzkum bude v dosahu svého působení získávat zprávy o místech velení, prostorech rozmístění protitankových prostředků a prvcích zabezpečení jejich činnosti. Z průzkumu druhů vojsk a speciálních vojsk můžeme využít některých orgánů dělostřeleckého a ženijního průzkumu.

Závěr

Organizace průzkumu radioelektronických prostředků, bitevních vrtulníků a protitankových prostředků nepříteli je součástí celkové organizace průzkumu. Podílejí se na ní hlavní funkcionáři (velitelé, náčelník štábu), zpravodajské orgány vševojskových štábů a diferencovaně další příslušníci velitelství toho kterého stupně velení. Rozhodující úlohu v tomto směru mají zpravodajské orgány vševojskových štábů, které průzkum těchto prostředků centralizovaně řídí, vyhodnocují a zabezpečují jeho komplexní vedení.

K POUŽITÍ DĚLOSTŘELECKÝCH POHYBLIVÝCH PŘEHRADNÝCH PALEB

Soudobý boj se vyznačuje rozsáhlým použitím nejrůznějších obrněných vozidel (tanků, bojových vozidel pěchoty, obrněných transportérů atd.). Boj s nimi je proto důležitým úkolem všech palebných prostředků, tedy i pozemního dělostřelectva. Tuto skutečnost zdůrazňují řády, které přímo uvádějí, že „ničení nepřátelských tanků je jedním z nejdůležitějších úkolů dělostřelectva v obraně“ (Bojový řád dělostřelectva ČSLA, čl. 210). Jako možná forma tohoto boje je v nich uváděna **pohyblivá přehradná palba**, vedená dělostřelectvem ze zakrytých palebných postavení.

Charakteristika pohyblivé přehradné palby

Pohyblivou přehradnou palbu (dále jen PPP) vedou oddíly hlavnového dělostřelectva postupně na několika čarách, volených na pravděpodobném směru zteče (protizteče) nepřátelských tankových a mechanizovaných jednotek, s cílem zabránit jim v postupu, narušit jejich bojovou sestavu a vytvořit výhodné podmínky pro jejich vyřazení přímou střelbou z děl a PTRS.

Pro snadné řízení palby i pro zabezpečení palebné účinnosti jednotlivé čáry PPP volíme v úsecích terénu, které vidíme z pozemních pozorovatelů. Na každé z čar zúčastněným dělostřeleckým oddílům určujeme vedle sebe ležící a navzájem navazující úseky udáním polohy (souřadnic) pravého a levého okraje. Každý oddílový úsek obdobně dělíme na úseky baterijní. Místo jednotlivých baterií v oddílovém úseku určuje velitel oddílu předem.

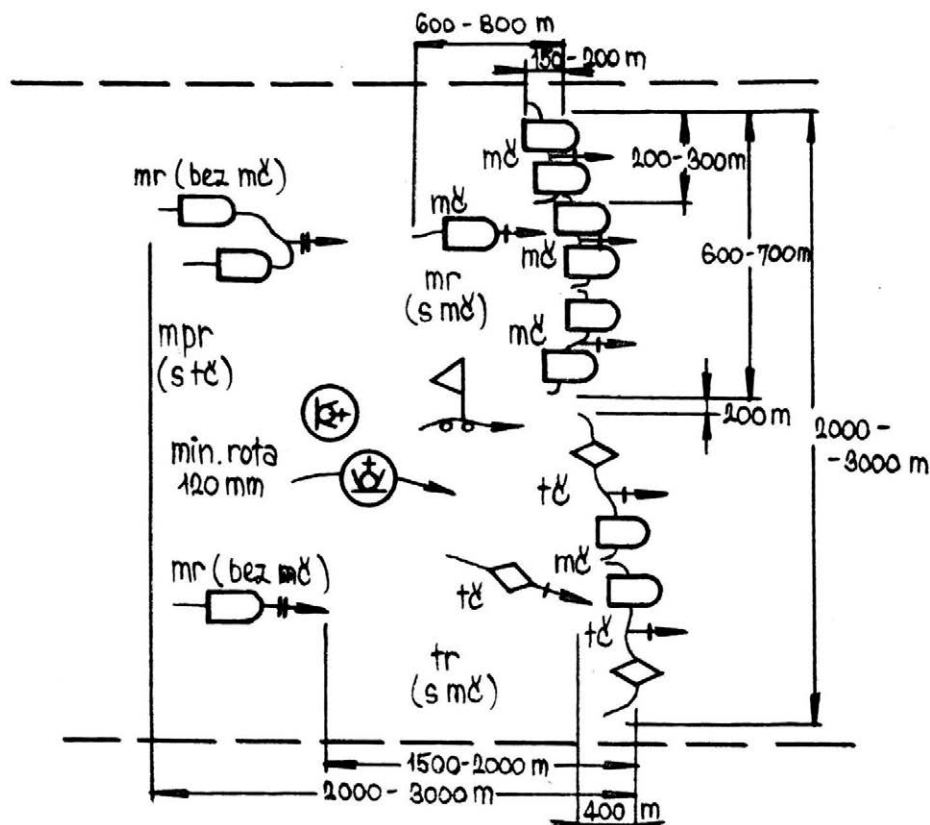
PPP zpravidla připravujeme předem na pravděpodobných směrech ztečí (protiztečí) nepřítele. K odrážení ztečí (protiztečí) na směrech, na nichž nebyly připraveny předem, připravujeme PPP bezprostředně před jejich spuštěním. Soustavu čar PPP na každém tankovém směru pojmenujeme názvem šelmy a čáry začneme číslovat od nejvzdálenější.

Na každé čáře vedeme střelbu jednou dálkou a jedním směrem palbou ráz na ráz. Zahajujeme ji v okamžiku, kdy čelní tanky dosahují první čáry PPP a vedeme ji tak dlouho, dokud převážná část tanků nevyjede z pásma výbuchů. Potom palbu přeneseme na další čáru.

Charakteristika cíle

Cíl, na který PPP vedeme, tvoří útočná bojová sestava prvosledových nepřátelských tankových nebo mechanizovaných jednotek. Jde tedy o pozorovaný, skupinový, pohyblivý cíl, složený z určitého počtu elementárních cílů, kterými jsou jednotlivé tanky resp. obrněné transportéry.

Nepřátelský tankový (mechanizovaný) prapor se přibližuje z hloubky k přednímu okraji nejprve v pochodové sestavě, z níž přechází postupně do sestav předbojových. Pod ochranou dělostřelecké přípravy se předbojové sestavy přemisťují k čáře zteče, která je zpravidla ve vzdálenosti 1–3 km od předního okraje. Rychlost přesunu k čáře zteče činí mimo komunikace 10 až 20 km/h. Na této čáře se bez zastávky rozvinují do bojové sestavy a vyrážejí na zteč. Poslední vzdálenost před předním okrajem, kdy jsou v dosahu palby protitankových zbraní, překonávají bez zastávky maximální rychlostí kolem 40 km/h.

obr. 1

Bojová sestava praporu má normálně šířku 2000 až 3000 m, přičemž mezi prvosledovými rotami jsou mezery nejméně 200 m. Hloubka celé sestavy je přibližně 2000 až 3000 m, z čehož 600 až 800 m tvoří bojové sestavy prvosledových rot, za nimiž s odstupem 1500 až 2000 m následuje v proudu druhý sled praporu. Prvosledové rotý mají bojovou sestavu rozvinutou na šířce 600 až 700 m a hloubce 600 až 800 m. Bojová sestava prvosledových čet má šířku 200 až 300 m a hloubku 150 až 200 m. Druhý sled rot následuje s odstupem kolem 400 m zpravidla v dvojitém čelním proudu. Schématicky bojovou sestavu zesíleného mechanizovaného praporu — viz **obr. 1**. Analogicky je uspořádána bojová sestava praporu tankového.

Volba čar PPP

PPP tvoří systém jednotlivých čar, položených postupně za sebou kolmo na osu postupu tanků. Nejzákladnější z nich, tj. první z hlediska vedení, nazveme **čarou zahájení** a obdobně nejbližší, tj. poslední z hlediska vedení, pojmenujeme **čarou ukončení**. Těmito čarami je dána přední a zadní hranice PPP a mezi nimi leží ostatní čáry.

Vzhledem k lineárnímu charakteru palby na jednotlivých čarách je účelné umístit PPP do toho prostoru, v němž budou nepřátelské tanky rozvinuty do útočné bojové sestavy, jejíž první sled má rovněž lineární charakter. **Čára zahájení** by proto měla ležet přibližně v prostoru nepřátelské čáry zteče, na níž nepřítel přechází z předbojové do bojové sestavy. Čáru zahájení však musíme pozorovat z pozemních pozorovatelů, kdežto čáru zteče volí nepřítel ve skrytém prostoru. Obě čáry proto nebudou zcela totožné, ale čára zahájení bude první pozorovanou čarou v terénu mezi pravděpodobnou nepřátelskou čarou zteče a předním okrajem. Se zřetelem k již uvedeným zásadám bojové činnosti nepřítel bude její pravděpodobná vzdálenost od vlastního předního okraje v rozmezí od 1 do 3 km.

Při volbě **čáry ukončení** vycházíme z dříve uvedeného požadavku, že PPP musí vytvořit výhodné podmínky pro vyřazení nepřátelských tanků přímou střelbou děl a PTRS. Je proto účelné určit ji tak, aby nepřátelské tanky mohly být ihned po jejím projetí ničeny přímou střelbou, tj. na vzdálenost účinného dostřelu vlastních protitankových zbraní. Budou-li na předním okraji rozmístěny převážně ruční protitankové zbraně a bezzákluzové kanóny, můžeme čáru ukončení klást přibližně 600 m před vlastní přední okraj. Pokud bude protitankovou obranu na předním okraji tvořit převážně PTRS, musí být čára ukončení od předního okraje nejméně 1800 m. Při dálkách střelby do 10 km nebude při těchto vzdálenostech čára ukončení ohrožena bezpečnost vlastních vojsk na předním kraji.

V rozmezí mezi čarou zahájení a ukončení volíme jednotlivé čáry PPP tak, abychom je pozorovali z pozemních pozorovatelů. Jejich vzájemná vzdálenost musí být taková, abychom při dané rychlosti postupu tanků mohli přenést palbu z jedné čáry na druhou. Při průměrné rychlosti postupu tanků 12 km/h vychází jejich vzdálenost 400 m a při rychlosti 20 km/h činí 600 m. Tyto hodnoty vzdáleností doporučuje také návrh předpisu Pravidla střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva, čl. 214.

Ze získaných údajů tedy soudím, že PPP budou tvořit maximálně šest a minimálně dvě čáry v závislosti na vzdálenosti nepřátelské čáry zteče, na kvalitě protitankových prostředků a vlastním předním okrajem a na rychlosti postupu tanků. V průměru půjde o tři až čtyři čáry.

Způsob určení prvků střelby

Při volbě optimálního způsobu určení prvků střelby je třeba respektovat tyto skutečnosti:

- úseky PPP jsou pozorovány z pozemních pozorovatelů, což umožňuje využívat i těch způsobů, u nichž je nutné pozorování,
- cíl se pohybuje poměrně značnou rychlostí (průměrně 250 m/min) proto není žádoucí opravovat prvky při vlastní účinné střelbě,
- palba je vedena na čáry, proto je účelné, aby přesnost určení dálky střelby byla co nejvyšší,
- úseky baterií a oddílů na sebe bezprostředně navazují, proto je žádoucí, aby stranová přesnost prvků byla co nejvyšší,
- PPP zpravidla plánujeme předem, takže na přípravu prvků střelby je relativně dostatek času,
- hloubka a šířka celé PPP pro jeden oddíl nepřesahuje povolené rozmezí vzdáleností pro přenosy palby na geodetickém podkladu,
- v době určování prvků nejsou ještě tankové jednotky, na něž bude PPP vedena, v prostoru palby.

V souladu s všeobecně platnými zásadami můžeme za základní způsob určení prvků na plánované i neplánované PPP považovat **úplnou přípravu**. Ke zvýšení její přesnosti i k vyloučení případných hrubých chyb je žádoucí prověřit vypočítané prvky jednotlivými ranami řídicích děl baterií. Kontrolních ran můžeme přitom využít i k přesné identifikaci čáry PPP i jednotlivých baterijních úseků v terénu. Je proto výhodné prověřovat prvky alespoň na čáře zahájení.

Nemáme-li nezbytné podklady pro úplnou přípravu, je účelné určovat prvky na plánovanou PPP pomocí **přenosů palby na geodetickém podkladu**. Pomocný cíl je v tomto případě vhodné volit ve středu úseku na některé ze středních čar. Pak jsou úseky téže baterie resp. téhož oddílu na všech ostatních čárách v rozmezí použitelnosti přenosu palby metodou koeficientu střelby, protože rozdíl topografických dálek nepřekročí v žádném případě 2 km a rozdíl směrnic (úhel přenosu) není větší než 300 dc. I při určování prvků touto metodou je účelná kontrola jednotlivými ranami řídicích děl baterií na jejich úseky na čáře zahájení.

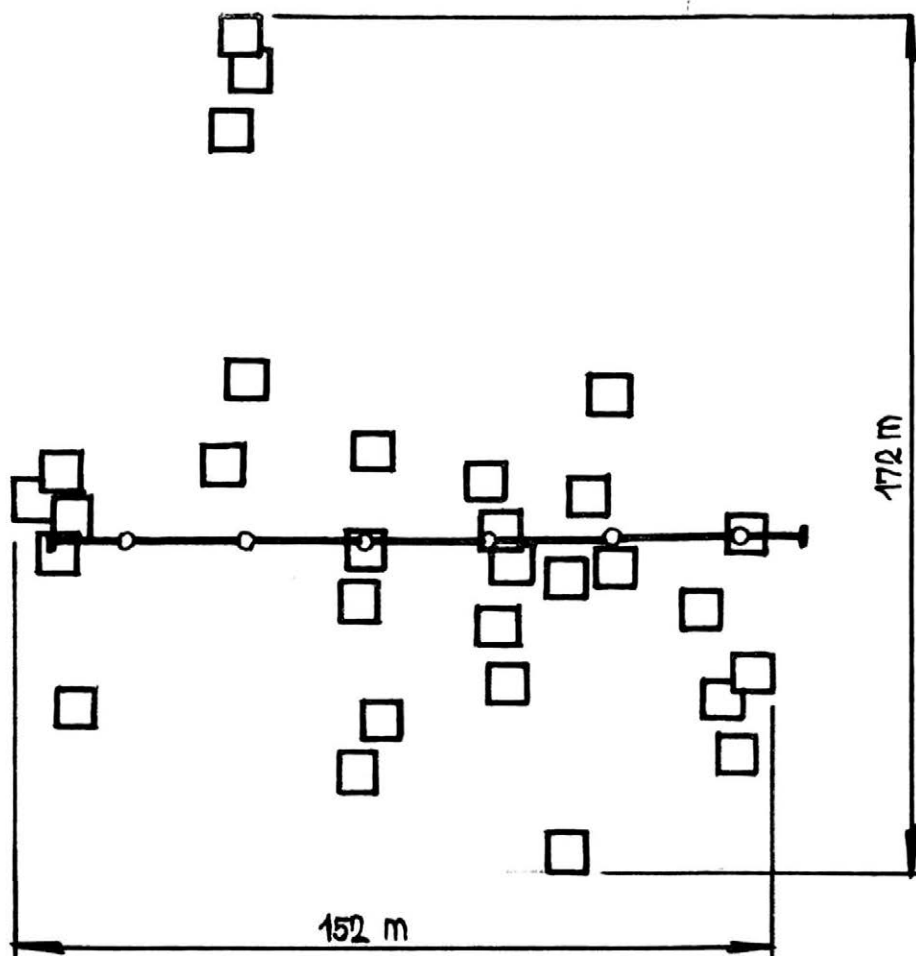
Při řízení palby na základě **využití údajů zastřelovacích děl** určíme prvky na neplánovanou PPP tímto způsobem. Pokud je to možné, prověříme je opět jednotlivými ranami. Prvky na plánovanou PPP je výhodné určovat přenosem palby podle zásad, jak jsem již uvedl.

Ideální oblast postřelování

PPP plánujeme a připravujeme jako lineární palbu na určitou čáru. Působením chybové soustavy, která nezbytně doprovází každou dělostřeleckou palbu, jsou však nárazy střel rozptýleny na určitém úseku terénu, kterému říkáme postřelovaná oblast. Na dalších obrázcích znázorňuji skutečné rozložení nárazů při pokusné střelbě na baterijní úsek jedné čáry PPP. Palba byla vedena baterií 122 mm houfnic vz. 38, náplní 3 na dálce střelby 5 km po

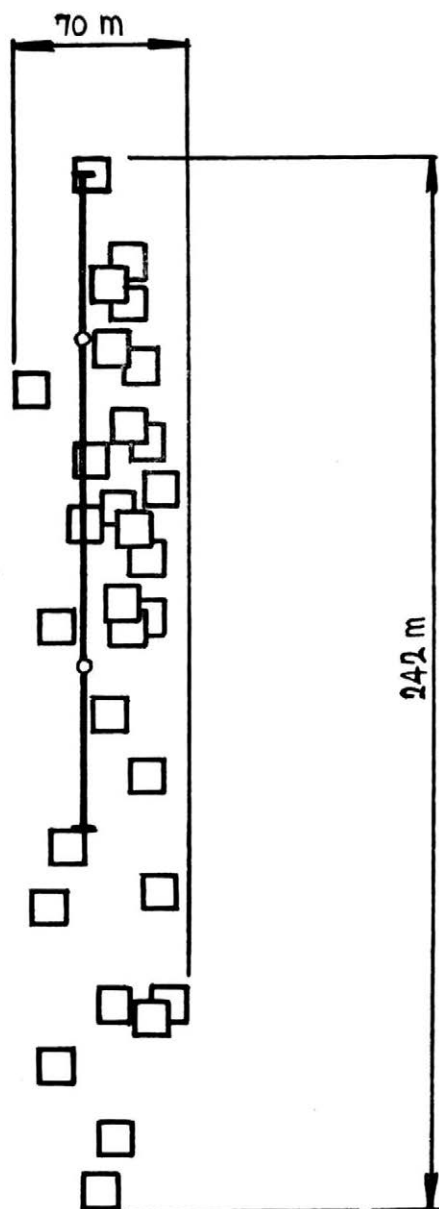
úplně připraveně s přezkoušením prvků kontrolní ranou třetího děla. Každé dělo vystřelilo na svůj úsek 5 střel. Plánovaný úsek PPP je znázorněn plnou čarou, na níž jsou zakroužkovány středy úseků jednotlivých děl. Polohy nárazů jsou ve středech čtverečků, jejichž rozměry ve zvoleném měřítku odpovídají ničivému účinku střel na střední tank. Údaje na **obr. 2** platí pro čelní, na **obr. 3** pro boční PPP.

Při analýze palebné činnosti je v teorii střelby zaveden pojem **ideální oblasti postřelování**. Je to obecně elipsa, jejíž všechny vnitřní body mají kladnou a vnější body nulovou hustotu postřelování. K zásahu a tedy také k vyřazení cíle může dojít pouze u těch cílů, které leží uvnitř elipsy. Její velikost závisí na počtu a ničivém účinku vystřelovaných ran a na velikosti charakteristik chybové soustavy. Za obvyklých podmínek vedení PPP je dělovou

obr. 2

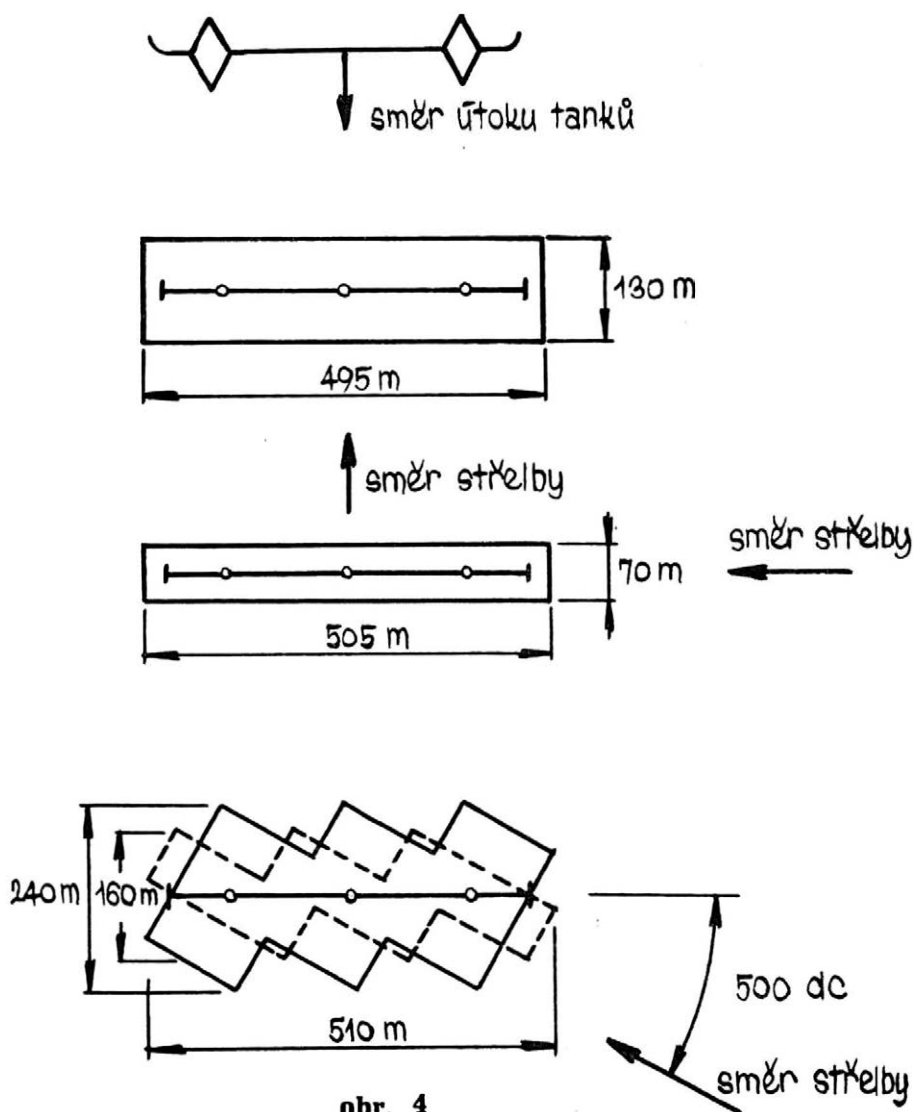
ideální oblastí postřelování elipsa o poloosách 70 a 40 m, její delší poloosa je totožná s výstřelnou. Pro usnadnění dalších úvah ji nahrazujeme stejno-
plochým obdélníkem o šířce 70 m a hloubce 130 m. Baterijní ideální oblastí
postřelování je potom rovněž obdélník, jehož šířka je při čelní přehradné
palbě 195 m a hloubka 130 m. Při boční PPP činí jeho šířka 70 m a hloubka

obr. 3

205 m. V obou případech je střed této oblasti totožný se středem baterijního úseku a hloubka je měřena podélní výstřelné.

Oddílová ideální oblast postřelování podstatně závisí na poloze oddílového úseku vzhledem k výstřelné. Na **obr. 4** je znázorněna tato oblast jednak při ideální čelní a boční přehradné palbě a jednak v případě, kdy výstřelná svírá s čarou PPP úhel 500 dc. Pokud bude tento úhel menší než 500 dc, je účelné vést boční PPP (na obrázku znázorněna čárkovaně), v opačném případě je výhodnější čelní PPP (na obrázku plně).

Spotřeba střeliva a očekávaný palebný účinek

Očekávanou hodnotu **spotřeby střeliva** na jedné čáře PPP odvodíme z pravděpodobné doby vedení a předepsaného režimu palby. Doba vedení palby na jedné čáře představuje v podstatě čas, za který projedou bojové sestavy nepřátelských prvosledových čtí polovinu hloubky (resp. u boční PPP polovinu šířky) ideální oblasti postřelování. V průměru počítám, že doba vedení palby na jedné čáře činí 60 s. Za tuto dobu můžeme palbou ráz na ráz vystřelit počet střel — viz **tab. 1**.

Očekávaná spotřeba střel pro dělo při vedení PPP

Tabulka 1

Počet čar PPP \ Ráže a druh děla	100 K	122 H	122 K 130 K	152 H 152 KH
1	$\frac{7}{0,09}$	$\frac{6}{0,08}$	$\frac{5}{0,06}$	$\frac{4}{0,07}$
2	$\frac{14}{0,18}$	$\frac{12}{0,15}$	$\frac{10}{0,12}$	$\frac{8}{0,13}$
3	$\frac{21}{0,26}$	$\frac{18}{0,22}$	$\frac{15}{0,19}$	$\frac{12}{0,20}$
4	$\frac{28}{0,35}$	$\frac{24}{0,30}$	$\frac{20}{0,25}$	$\frac{18}{0,27}$
5	$\frac{35}{0,44}$	$\frac{30}{0,38}$	$\frac{25}{0,31}$	$\frac{20}{0,33}$
6	$\frac{42}{0,52}$	$\frac{36}{0,45}$	$\frac{30}{0,38}$	$\frac{24}{0,40}$

Poznámka: V čitateli je spotřeba uvedena ve střelách, ve jmenovateli v palebných průměrech.

Na PPP o třech až čtyřech čarách je tedy třeba kalkulovat se spotřebou 0,25 až 0,30 palebného průměru pro každý dělostřelecký oddíl, který se jí zúčastní.

Palebná účinnost dělostřelecké palby je obecně charakterizována **očekávaným palebným účinkem**, který udává, jaký počet elementárních cílů bude průměrně při mnohonásobném opakování této palby vyřazen. Při vedení PPP závisí jeho velikost na počtu čar, režimu palby použitých děl, rychlosti pohybu nepřátelských tanků, šířce úseku pro oddíl a charakteristikách chybové soustavy palby. Za průměrných podmínek dosahuje jeho velikost hodnot — viz **tab. 2**.

Očekávaný palebný účinek při vedení PPP

Počet čar PPP \ Délka střelby [km]	4	6	8	10
1	0,06	0,05	0,03	0,02
2	0,11	0,08	0,06	0,04
3	0,15	0,12	0,08	0,06
4	0,19	0,15	0,11	0,08
5	0,22	0,18	0,13	0,10
6	0,25	0,20	0,15	0,11

Podle těchto údajů můžeme při vedení PPP na třech až čtyřech čarách vyřadit přibližně 10 až 15 % projíždějících nepřátelských tanků. Vedení PPP na dálky střelby nad 10 km je neúčelné vzhledem k příliš nízké účinnosti. Obdobně není účelné používat pouze jedné nebo dvou čar.

Plánování PPP

Při plánování PPP můžeme v podstatě uvažovat o dvou základních variantách. První z nich představuje decentralizovaný systém, při němž jednotlivé dělostřelecké oddíly plánují samostatně PPP ve svém pásmu činnosti. Takový způsob přípravy a vedení PPP však nepovažují za účelný. Na jedné straně bereme v úvahu, že není přehrazován ani směr útoku jedné nepřátelské tankové roty, takže nepřítel může poměrně velmi snadno takovou palbu obejít. Na druhé straně se tak zbavujeme velmi důležitého prvku, kterým je masové použití dělostřelecké palby na rozhodujících směrech.

Druhou, bezesporu výhodnější variantou, je centralizované plánování a použití PPP na rozhodujících směrech. Z taktického hlediska považují za nezbytné, aby byl PPP přehrazen alespoň směr útoku jednoho nepřátelského tankového praporu. Šířka jeho bojové sestavy se zpravidla pohybuje v rozmezí od 2 do 3 km. Pro PPP na této šířce potřebujeme použít vedle sebe alespoň 4 až 6 dělostřeleckých oddílů. V době jejího vedení vrcholí nepřátelská dělostřelecká příprava. Je proto z naší strany nezbytné současně s vedením PPP pokračovat v ničení nepřátelských prostředků jaderného napadení a umlčování jeho dělostřeleckých baterií. Na plnění těchto prvořadých palebných úkolů se podílejí především vlastní kanónové oddíly ze sestavy ADS a DDS. K vedení PPP je proto vhodné použít převážně dělostřelecké oddíly z PDS a (pokud je zapotřebí) doplnit je na požadovaný počet oddíly z DDS.

Při této volbě prostředků bude také zpravidla zabezpečeno pozorování jednotlivých čar z pozemních pozorovatelů. Doplnění oddílů ze sestavy ADS je sice také možné, avšak nebude zpravidla tak časté. Praporní minometné baterie nejsou vhodným prostředkem pro vedení PPP, protože účinek minometného střeliva na tanky je podstatně nižší (přibližně pouze poloviční), než u střeliva děl stejné ráže. Použití plukovní dělostřelecké baterie 122 mm houfnic od motostřeleckých pluků je sice v principu možné, není však příliš účelné. Raketometné jednotky nevyhovují svými střeletechnickými vlastnostmi pro vedení PPP.

Jak je z údajů patrné, není dělostřelectvo svazku v žádném případě schopno položit souvislé PPP před celým pásmem svazku. V závislosti na počtu dělostřeleckých oddílů, může přehradit směr útoku jednoho, maximálně dvou nepřátelských tankových praporů. Volba polohy PPP je tedy velmi zodpovědnou záležitostí a přísluší NRVD svazku, který má pro rozhodnutí potřebné podklady. Při svém rozhodnutí vychází z úkolů, vydaných NRVD svazu, ze zámyslu velitele svazku, z údajů zpravodajského náčelníka svazku o vyhodnocených pravděpodobných směrech útoku nepřátelských tankových jednotek a poloze nepřátelské čáry zteče a z údajů operační skupiny svazku. S ohledem na předchozí rozbor bude při svém rozhodování brát v úvahu charakter protitankových prostředků na vlastním předním okraji. V prvním pořadí bude plánovat PPP před úseky vlastních **motostřeleckých pluků** na obrněných transportérech. Před úseky vlastních tankových pluků a motostřeleckých pluků na bojových vozidlech je účelné plánovat PPP jenom tehdy, leží-li vyhodnocená čára zteče v maximální vzdálenosti (tj. asi 3 km) od předního okraje. Za tohoto předpokladu můžeme PPP vést i na tomto směru na dvou až třech čarách, takže se její očekávaný palebný účinek bude blížit hodnotě 10 %. Je-li nepřátelská čára zteče blíže k přednímu okraji, je výhodnější před úseky těchto jednotek PPP neplánovat vůbec a umožnit tak vedení nerušené přímé střelby jejich kanóny a PTRS již od maximální dálky střelby. Účinnost této přímé střelby je totiž mnohonásobně vyšší než účinnost PPP.

Své rozhodnutí o přípravě PPP vydá NRVD svazku jednotlivým vykonavatelům (dělostřeleckým skupinám) buď formou bojového nařízení nebo formou dělostřeleckého povelu. V rozhodnutí uvádí, které skupiny a kolika oddíly palbu připraví, pojmenování palby a její polohu souřadnicemi pravého a levého okraje přidělených úseků na jednotlivých čarách a výkonný povel. Je žádoucí v tomto nařízení upřesnit velitelům skupin, kdy a jak mají organizovat provedení prvků střelbou.

Na základě těchto údajů vydají velitelé skupin svá nařízení, zpravidla již formou dělostřeleckých povelů, jednotlivým zúčastněným oddílům. Počtářští oddíly zakreslí své úseky na přístroj pro řízení palby, zjistí středy baterijních úseků a určí na ně prvky. Velitelé oddílů identifikují své úseky v terénu a v souladu s vydaným nařízením prověří prvky jednotlivými ranami řídicích děl baterií. Po případných opravách se prvky zapíší a připraví se střelivo. Pokud ve výkonném povelu bylo nařízeno nabití, děla se zamíří, nabijí a hlásí se pohotovost.

Zatím jsme sledovali plánování a přípravu PPP na předem vyhodnocených pravděpodobných směrech útoku nepřátelských tankových jednotek. V průběhu vedení boje mohou však nastat situace, kdy bude nutné odrazit zteč

(protizteč) tanků na směrech, na nichž jsme původně PPP neplánovali. Často k tomu bude docházet zejména po nepřátelských jaderných úderech, kdy bude třeba rychle palebně přehradit vzniklé mezery ve vlastní sestavě. Postup při přípravě těchto neplánovaných PPP bude sice v podstatě obdobný, ale celá činnost bude zhuštěna do velmi krátkého času. V závislosti na důležitosti použije k této palbě NRVD všech dělostřeleckých oddílů (a to jak z PDS, tak i DDS), které bude mít k dispozici. Své rozhodnutí vydá pro urychlení celé činnosti zásadně formou povelu, jehož výkonná část bude zpravidla „Pal!“ nebo „Nabít!“.

— ☆ —

Jednou z forem boje dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení s nepřátelskými tanky jsou PPP. Pro přehrazení směru útoku jednoho tankového praporu je třeba použít vedle sebe 4 až 6 dělostřeleckých oddílů především z PDS, popř. DDS. Čára zahájení leží přibližně v prostoru nepřátelské čáry zteče, čáru ukončení volíme tak, aby byla umožněna protitankovým prostředkům na předním okraji přímá střelba na maximální účinnou dálku. Pro PPP o 3 až 4 čárách můžeme kalkulovat se spotřebou 0,25 až 0,30 palebného průměru. Můžeme očekávat, že palbou bude vyřazeno 10 až 15 % tanků. V prvním pořadí je třeba plánovat PPP před úseky motostřeleckých pluků na obrněných transportérech.

K HODNOCENÍ NÁSLEDKŮ JADERNÝCH ÚDERŮ VE ŠTÁBU ŽENIJNÍHO VOJSKA

Stav vojsk v terénu po jaderných úderech má určující vliv na organizaci a vlastní průběh operace.

Požadavek včasného přijetí zdůvodněného rozhodnutí velitele vyžaduje, aby štáby všech stupňů byly připraveny k rychlému vyhodnocení možných následků jaderných úderů na naše vojska. Vycházíme-li z toho, že nepřítel může vést do pásma armády až do 200 jaderných úderů, do pásma frontu až do 600–800 jaderných úderů, není v silách štábů vyhodnotit jejich následky původní metodou v požadovaném čase, neboť by musely stanovit např. poloměry pásem vyřazení celé řady hodnocených objektů a terénních předmětů pro každý jaderný úder zvlášť.

Velké množství potřebného času pro předběžné vyhodnocení následků jaderných

úderů si vynutilo vypracování nové metody vyhodnocení zejména hromadných jaderných úderů na sestavu vojsk a terén, která by zabezpečila rychlé zjištění potřebných údajů pro přijetí rozhodnutí.

Podstata nové metody spočívá v stanovení pouze tří pásem vyřazení, v kterých je přesně zhodnocen stav vojsk, terénu a i různých objektů po jaderném úderu. Hranice těchto pásem jsou zvoleny podle hodnot přetlaku v čele tlakové vlny, což umožňuje rychlý zákres na mapách, zejména použijeme-li speciálních šablon. Charakter zničení terénu v jednotlivých pásmech vymezuje těžkopřůchodné úseky, prostory lesních závalů a závalů v osadách, místa požárů, ale i stupeň poškození nebo vyřazení bojové a speciální techniky, což umožňuje analyzovat vzniklou situaci náčelníkovi ženijního vojska.

Možná situace v pásmu frontu (armády) po jaderných úderech

Nepřítel může při zasazení všech raketových a jaderných prostředků při prvním hromadném jaderném úderu použít proti útočícím vojskům frontu (armády) do 600 (200) jaderných úderů různých ráží a v dalším vývoji operace celkem až do 900 (300) jaderných úderů.

Po jaderných úderech vzniknou v útočném pásmu frontu (armády) rozsáhlá pás-

ma zničeného terénu a požárů. Při uvažovaném 20–25 % zalesnění na středoevropském válečnickém území a při 1 osadě s více jak 2000 obyvateli na 100 km² budou zahrnovat vzniklé závaly v lesích a osadách okolo 10 %, pásma vzniklých požárů okolo 25 % plochy útočného pásma frontu. V pásmu armády dosahují plochy závalů do 15 % a požárů až 35 %. Zničení silničních objektů, vzniklé závaly v lesích a

osadách znemožňují použití až 15 % cest, upravovaných a udržovaných v pásnu frontu, u armády až 25 %.

Na řekách může být poškozeno nebo zničeno do 60 % mostů. Následkem porušení hydrotechnických zařízení a hrází vodních přehrad nebo při jaderném úderu přímo v říčním korytu mohou vzniknout rozsáhlá pásma záplav, kde se voda udrží od 2 do 5 dní.

Z celkové plochy lesů bude 20 % úplně nebo z části zničeno a až 70 % lesů ztratí své přirozené maskovací schopnosti. Maskovací prostředky vojsk mohou být prakticky vyřazeny v celém pásnu činnosti vojsk.

Radioaktivně může být zamořeno až 70 % pásma frontu (armády).

Přejde-li armáda, vzhledem k složité si-

tuaci a po rozhodnutí velitele frontu, do obrany v 1—2 dnech, můžeme očekávat, že v podmínkách středoevropského válčiště bude 10 % plochy pásma armády zavaleno a na 15 % plochy budou požáry. V operaci hloubce armády bude vyřazeno do 10 % cest, všechny mosty přes široké a střední řeky budou zničeny, vzniknou pásma záplav a 50 % lesů ztratí své maskovací schopnosti.

Při vyhodnocení následků nepřátelské činnosti, zejména jaderných úderů, je třeba připočítat následky vlastních jaderných úderů, neboť i ty v průběhu operace budou muset vojska překonávat.

Z těchto příkladů nejlépe vyplývá odpovědnost náčelníka ženijního vojska za včasné vyhodnocení následků, správné stanovení údajů o vyřazení vojsk, stavu terénu a ženijních opevňovacích objektů.

Úkoly náčelníka ženijního vojska v přípravě údajů o stupni vyřazení živé síly, stavu terénu a ženijních opevňovacích objektů

Náčelník ženijního vojska, který je zodpovědný za vyhodnocení následků jaderných úderů od tlakové vlny a světelného záření, je ve své práci krajně omezen časem. Pro soustředění údajů o jaderných úderech z celého pásma činnosti vojsk potřebuje až několik hodin pro vyhodnocení získaných údajů. Analýza následků jaderných úderů mu umožňuje včas hlásit zjištěný stav veliteli, přijmout opatření pro zabezpečení manévru vojsk a zvýšení jejich obrany. Na rychlosti vyhodnocení situace a přípravě návrhů pro ženijní zabezpečení závisí úspěch splnění úkolů.

Na znalosti a umění náčelníka ženijního vojska a sladění práce celého štábu závisí rychlost a správnost ženijního vyhodnocení následků jaderných úderů, na kterém závisí i opodstatnění rozhodnutí, které přijme velitel.

Zpravidla probíhá činnost náčelníka ženijního vojska ve 2 etapách:

— v 1. etapě oceňuje situaci podle úplných údajů o jaderných úderech, využívá zpracovaného ženijního vyhodnocení terénu a na jejich základě určuje rozsah následků jaderných úderů na průchodnost terénu, na činnost vojsk, navrhuje způsoby obnovení bojeschopnosti vojsk a upřesňuje podmínky ženijního zabezpečení další činnosti vojsk.

Po doplnění údajů o jaderných úderech (koordináty, ráže, druh, stupeň ukrytí vojsk, odolnost objektů, charakter terénu, lesů, zástavby osad apod.) uzavírá vyhodnocení určením pásem vyřazení jednotek, zničení terénu, záplav a dalších vzniklých překážek a zakreslí je do mapy. Z praxe víme, že teprve takto vyhodnocená mapa dává přehled o celkovém stavu vojsk a dovoluje veliteli upřesnit další úkoly svazkům a druhům vojsk, náčelníku ženijního vojska pak určit doplňující úkoly ženijního zabezpečení.

— v 2. etapě organizuje ženijní průzkum jednotlivých směrů postupu nebo prostorů předpokládané činnosti a soustřeďuje údaje o skutečném stavu v pásmech svazků.

Podle upřesňování porovnává výsledky s vyhodnocením v 1. etapě, upřesňuje vydává bojová nařízení, nebo je doplňuje.

Při nasazení ženijních jednotek a techniky bere v úvahu radiační situaci, neboť její úroveň ovlivňuje možnost plnění úkolů v zamořených prostorech jak pro ženijní jednotky, tak i pro zabezpečované svazky.

Obdobně postupují při vyhodnocení ženijní náčelníci divize a pluků, zpravidla s kratším časem na hlášení svým velitelům.

Vyhodnocování následků jaderných úderů se zpravidla uvádí graficky na mapách 1 : 200 000, 1 : 500 000 a popř. i na mapě 1 : 1 000 000, na kterých pracuje jak štáb armády, tak frontu.

Velká rozlišenost výchozích údajů nedovoluje podle dosud používané metodiky zpracovat vyhodnocení možných následků v požadovaném krátkém čase.

Proto pro zrychlení práce sme přistoupili k určitému zmenšení přesnosti vyhodnocení, což zejména pro stupeň armády a frontu je úplně zanedbatelné. Toto **zrychlení jsme dosáhli** zejména:

- sloučením zničení terénu, vyřazení výzbroje, bojové a speciální techniky, opevňovacích objektů a zejména živé síly do určitého „zobecněného“ pásma vyřazení, které charakterizujeme stejným stavem těchto objektů po jaderném úderu;

- určením jednotných poloměrů těchto pásem vyřazení jak pro vzdušný, tak i pro pozemní výbuch;

- vybráním blízkých ráží jaderných zbraní a jejich sloučení do skupiny, pro kterou je stanovena základní ráže;

- u skupinových jaderných úderů vymezením odpovídajících pásem vyřazení od jednotlivých úderů do obecného pásma vyřazení zvoleného ekvivalentního jaderného úderu.

Analýza údajů podle odolnosti různých objektů proti účinkům tlakové vlny při vzdušném a pozemním výbuchu ukázala, že pro toto předběžné vyhodnocení můžeme v praxi s dostatečnou přesností charakterizovat skutečný stav ve 3 pásmech vyřazení, jejich poloměr byl stanoven podle zvolených hodnot přetlaku v čele tlakové vlny.

Charakteristika pásem:

1. pásmo — jako kruh, jehož hranice udává přetlak 0,1 MPa (cca 1 kg/cm²), který většinu terénních předmětů a objektů úplně nebo silně ničí a vyřazuje.

V něm jsou:

- budovy městské zástavby všech typů plně zničeny a dochází k vytvoření plošných závalů v osadách,

- lesní masívy úplně zničeny, stromy vyvráceny, polámané a odhozeny,

- mosty a silniční objekty zničeny, vzniká možnost záplav a to i za hranicemi pásma.

Povrch terénu je silně rozryt, což narušuje přesuny kolových vozidel a vyřazuje vzletové a přistávací plochy na polních letištích.

Z dalšího boje jsou vyřazeny všechny druhy bojové techniky, včetně ženijní techniky všech typů. Rovněž živá síla (kromě ukryté živé síly v odolných úkrytech) je plně vyřazena, přičemž 90 % ztrát je ne-návratných.

2. pásmo — jako mezikruží, které navazuje na 1. pásmo a jehož vnější hranici udává přetlak 0,03 MPa (asi 0,3 kg/cm²), který většinu terénních předmětů porušuje středně, jen budovy městské zástavby silně, takže vytváří závaly v ulicích.

Jeho vnější hranice je současně vnější hranicí pásma plošných lesních závalů, v kterých je poraženo více jak 60 % stromů.

Jsou v něm zničeny všechny druhy pontonových mostů.

Jeho hranice je současně vnitřní hranicí požárů v lesích a osadách.

Živá síla mimo úkryt nebo v otevřených opevňovacích objektech je vyřazena na 100 %, v nakrytých objektech 50 %, přičemž 50 % budou ztráty zdravotnické.

3. pásmo — ako další mezikruží, jehož vnější hranici určuje přetlak 0,01 MPa (asi 0,1 kg/cm²). Zničení terénních předmětů je menší a neovlivňuje v podstatě průchodnost a orientaci.

Hranice 3. pásma je vnější hranicí pásma požárů v lesích a osadách a současně je hranicí bezpečnosti před účinky tlakové vlny na živou sílu mimo úkryt.

Živá síla mimo úkryt bude vyřazena na 50 %, ale převážně od světelného záření, zejména u jaderných výbuchů nad 100 kt při daleké viditelnosti.

Názorné porovnání velikostí pásem nejlépe vyplývá z úměry, že jejich poloměry $R_1 : R_2 : R_3 = 1 : 2 : 5$, nebo-li poloměr 2. pásma je 2× větší, 3. pásma 5× větší než poloměr 1. pásma.

Zvolením stejných hodnot pro vzdušné a pozemní výbuchy se dopouštíme chyby do 20 %, což je při práci na používaných mapách zanedbatelné (např. u ráže 300 kt činí 20 % chyba velikostí poloměru na mapě 200 000 4 mm, na mapě 500 000 1,3 mm atd.).

Uspořádání ráží do skupin umožňuje rychle vynášet pásma na mapu, neboť pro každou skupinu byla přijata jedna výpočtová střední ráže a pro tu byly propočteny poloměry tří pásem, což znázorňuje **tabulka 1**.

Tabulka 1

Poř. čís. skupiny	Jednotlivé ráže jaderné munice v kt	Výpočtová ráže kt	Poloměry pásem v km		
			R ₁	R ₂	R ₃
1	0,08–0,1	0,09	0,12	0,24	0,6
2	0,4–0,5	0,45	0,21	0,42	1,1
3	2,0–2,5	2,25	0,35	0,7	1,8
4	5–9–10	7	0,52	1,04	2,6
5	20–30–40–47	30	0,84	1,68	4,2
6	50–60–75–100	77	1,15	2,3	5,8
7	130–150–200	160	1,5	3,0	7,5
8	300–350–440	360	1,9	3,8	9,5
9	500–600–800	650	2,3	4,6	11,5
10	1000–1100–1500	1200	2,9	5,8	14,5

To znamená, že došlo k zjednodušení pomůcek pro vyhodnocování a pro ráži 30 i 47 se používají např. stejné hodnoty ze skupiny 5.

Menší ráže jak 0,08 (i když se u jader-

ných min přenosného typu vyskytují) neuvažujeme, neboť jejich poloměry pásem vyřazení nemůžeme zakreslit, rovněž větší ráže jak 1,5 Mt se rovněž v této metodě neuvažují, neboť na vojska se nepoužívají.

Tabulka 2

Počet úderů n	Součet všech ráží v kt																			
	40	50	60	80	100	150	200	300	400	500	600	700	800	1000	1500	2000	3000	4000	5000	7000
2									⋮											
3									⋮											
4									⋮											
5		1							⋮											
6	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	⋮	5										
7								4												
8				2	3									6	7	8	9			
9																				
10																				
11																				
12–15																				

Přitom chci dodat, že střední výpočtová ráže byla ve skupinách vybrána tak, aby poloměry od skutečné ráže se nelišily od údajů pro skupinu více jak o 5–15 %, což je rovněž zanedbatelné.

Při hromadném jaderném úderu na jeden prostor by i touto metodou bylo vyhodnocení zdlouhavé a po vynesení na mapu 500 000 a menší by bylo nepřehledné, neboť jednotlivá pásma různých jaderných úderů by se překrývala. Proto se pro znázornění skupinového úderu, jeho následky nahrazují účinky od tzv. ekvivalentního úderu, který určí skupinu a podle čísla skupiny se pak podle pomůcek zakreslí jednotlivá pásma vyřazení. Skupina se stanoví podle počtu jaderných úderů a součtu jejich ráží podle **tabulky 2**.

Příklad: při skupinovém úderu ($n = 6$ a to 10, 20, 50, 75, 130, 60 — součet ráží 345 kt) se určí skupina č. 4.

Rozměry jednotlivých pásem pro skupiny určuje **tabulka 3**.

Skupina číslo	Poloměry pásem v km		
	R_1	R_2	R_3
1	0,5	1,0	2,5
2	1,25	2,5	6,25
3	1,75	3,50	8,75
4	2,5	5,0	12,5
5	2,75	5,50	13,75
6	3,5	7,0	17,5
7	4,5	9,0	22,5
8	5,8	11,6	29,0
9	7,0	14,0	35,0

V Sovětské armádě jsou hodnoty uvedených tabulek vyneseny do šablon s plexiskla a to pro vyhodnocení následků jednotlivých úderů pro mapy 200 000, 500 000 a 1 000 000 a pro vyhodnocování skupinových úderů pro mapy 500 000 a 1 000 000.

Zakreslení situace na mapě a její vyhodnocení

Pro zakreslení pásem pro jednotlivé jaderné údery na mapu 200 000, 500 000 a 1 000 000 používáme šablonu s 10 skupina-

mi otvorů pro každé měřítko jiná, pro zakreslení pásem od skupinových úderů pak speciální šablonu s 9 skupinami otvorů a vyhledávací tabulkou zvlášť pro mapu 500 000 a 1 000 000. Celkem je v soupravě 5 šablon.

Podle údajů jaderného úderu nanese-me poloměry jednotlivých pásem na mapu a srovnáváme jak zasahují prostory soustředění nebo činnosti vojsk, dále vyhodnotíme stav terénu a určíme jak následky jaderného úderu (nebo skupinového úderu) ovlivní činnost vojsk, navrhuje-možné směry dalšího útoku nebo obeh-tí, kde vzniklo nejmenší zničení terénu. Při vyhodnocení bereme v úvahu i charakter terénu a dobu, která uplynula od výbuchu.

Na překonání takových pásem zničení, pokud je nelze obejít, budou vojska potřebovat několikrát více času jako na úpravu a údržbu cest v bojové činnosti bez jaderných zbraní a proto musí náčelník ženijního vojska vyčlenit další ženijní síly a prostředky na uvolnění cest, odstranění lesních závalů a závalů v osadách a na lokalizaci požárů podle cest. Toho se zúčastní i vševojskové jednotky.

Rychlost vyhodnocení závisí i na době připravené mapě s ženijním vyhodnocením terénu. Tato **mapa může obsahovat** zakreslené nebo zvýrazněné:

- základní automobilní silnice (podélné i rokádní) na příslušném operačním směru s vyznačením úzkých nebo kritických míst na nich,
- větší města, střední a široké řeky se zvýrazněnými mosty, jejich únosností a dalšími údaji, dále vodní přehrady s pásmo zničení a ohrožení mostů pod nimi, s pásmy záplav apod.,
- přechody horských a zalesněných terénních celků s udáním charakteru cest, jejich stoupání, šířkou apod.,
- prostorv se silnou a střední možností vzniku požárů,
- prostory nedostupné tankům vzhledem k silnému zalesnění, sklonu terénu nebo zabahnění.

V konkrétní situaci si do mapy doplníme rozmístění míst velení příslušného a podřízeného stupně a prostory soustředění svazů nebo svazků na hlavním úderu.

Jestliže se pásma od jednotlivých úderů překrývají spojujeme pak odpovídající pásma 1, 2 a 3 a pro každé zvýrazníme jen vnější ohraničení, společně pro údery. Vnější hranice 3. pásma zakreslíme čárkovaně, ostatní plně a to podle platných zásad pro nepřátelské jaderné údery modře, pro vlastní červeně.

U skupinového úderu určíme jeho epicentrum, pokud toto není udáno již v zpracovaném údaji z vyhodnocovacího střediska. Další postup po určení čísla skupiny na příslušné šablone je obdobný jak pro jednotlivé údery.

Po zakreslení pásem 1, 2 a 3 na mapu a vyhodnocení charakteru terénu a jeho vlivu na rozměry pásem, vlivu počasí, roční doby (léto, zima) apod. začíná se vlastní vyhodnocení v prostorech zasažených lesních masívů a větších měst. V letním období v lesních masívech je velké nebezpečí požárů a proto bude hranice 3. pásma zpravidla totožná až s okraji lesních masívů. Naopak při zasněžení terénu, při silnějších deštích je vznik požárů skoro vyloučen a pak se v lesních masívech zvýrazňuje pouze hranice 2. pásma, která se vyťahuje až na okraje lesních masívů.

Ve městech ohraničení pásma požárů, závislé na roční době a počasí, již není a proto se vyťahuje podle zákresu šablony. I zde je nutné zvláště při silném větru počítat s možností rozšíření požárů i za tuto hranici, závaly v osadách vznikají však jen do ohraničení pásma.

Následky zakreslíme (zvýrazníme) tak, aby nebyla zakreslena vlastní topografická

situace na mapě, zejména na pracovní mapě, z které určujeme údaje pro doplňující bojová nařízení.

Při vyhodnocování účinků v horských terénech bereme v úvahu i možnost změny pásem vzhledem ke konfiguraci terénu. Např. při jaderném výbuchu do 30 kt na svazích se sklonem od 20° do 60° přetlak v čele tlakové vlny stoupá, čímž dochází k zvětšení poloměrů pásem 1 a 2 asi 1,4×, což je ekvivalentní účinkům jaderného výbuchu 3× větší ráže. Proto používáme otvory označující 3× větší ráži. Pásma 3 se však zakresluje podle skutečné ráže.

Další poznatky z podrobného vyhodnocení získá každý štáb po určité praxi.

Je výhodné výsledky zakreslovat hnědou tužkou a pásma závalů vyčárkovat rovněž hnědý v komplexu s 1. pásmem, aby byla na mapě znázorněna celková plocha zničení terénu, závalů apod.

Při vyhodnocování vlastních jaderných úderů v hloubce nepřátelské obrany (více jak 50 km od dotyku), není nutné zpravidla vyznačovat 3. pásmo, neboť při dosažení tohoto místa budou požáry zpravidla uhašeny.

Analýza situace a příprava návrhu pro ženíjní zabezpečení činnosti vojsk po jaderných úderech

Ohodnocení následků jaderných úderů na činnost vojsk frontu (armády) zahrnuje:

- operační hodnocení, zaměřené na charakteristické podmínky pro plnění dalšího úkolu,

- ženíjní ohodnocení, které určuje objem úkolů ženíjního zabezpečení (síly, prostředky a dané lhůty plnění).

Operační hodnocení zaměříme na stanovení stupně vyřazení vojsk, porovnání vyhodnocených pásem vyřazení s rozložením operační sestavy vojsk a určením následků pro ženíjní zabezpečení 1. sledů, vyvedení 2. sledů a záloh. Dále vyhodnotíme vliv na ženíjní vojsko frontu (armády) a na místa velení; v obraně vyhodnotíme stav opevňovacích objektů a systém zátarasů na předpokládaném směru útoku nepříteli. Vyhodnotíme nejlépe průchodné směry a předběžně určíme lhůty zahájení ženíjních prací při odstraňování následků (vzhledem k poklesu radiace).

Závěr operačního hodnocení musí určit stav průchodnosti terénu a způsoby řešení hlavních úkolů ženíjního zabezpečení

vojsk při překonávání pásem zničeného terénu, požárů a závalů.

Ženíjní zhodnocení zahrnuje vliv účinků jaderných úderů na síť frontových a armádních cest, na mosty na řekách nebo na zřízená přepraviště; dále určení stupně bojeschopnosti ženíjních útvarů a svazků a stav frontového (armádního) ženíjního skladu. V jeho závěru určíme opatření k odstranění následků jaderných úderů na hodnocené objekty nebo pro jejich nahrazení.

Celkovou délku úseku cest v pásmech určíme na mapě pro každou hlavní cestu zvlášť. V pásmech zničeného terénu a závalů stanovíme potřebnou dobu, síly a prostředky pro uvolnění cest, není-li možný zničený terén obejít.

Podle řady propočtů jsme pro výpočet doby k uvolnění cest určili normy pro úpravu 1 km cest ženíjní silniční rotou — viz **tabulku 4**.

Dobu z **tabulky 4** volíme podle zvláštností terénu a hustoty silničních objektů nebo zalesnění a stáří a druhu lesa.

Přepřavy po jaderném úderu hodnotíme

Tabulka 4

V terénu	Doba pro úpravu 1 km cesty žsíl v hodinách	
	v pásnu	mimo pásno
Rovinatém, otevřeném, bez lesů	1-2	0,1-0,15
Rovinatém, zalesněném, bažinatém	8-10	0,2-0,3
Pahorkovitém, bez lesů	3-5	0,15-0,2
Pahorkovitém, zalesněném	8-15	0,3-0,4
Horském	15-20	0,4-0,5
Horském, zalesněném	20-25	0,5-0,6
Městské zástavby	5-12	0,1-0,15

podle zakreslených pásem a stupně zničení jednotlivých typů souprav. Doba obnovy přeprav vypočteme podle platných norem pro zřizování přepravišť. Do ní zahrneme i dobu potřebnou pro obnovení bojeschopnosti pontonových útvarů a jejich vyvedení z prostorů soustředění na řeku.

Stav opevňovacích objektů a systému zátarasů hodnotíme porovnáním jejich umístění v zakreslených pásmech 1, 2 a 3. Výsledkem ohodnocení je určení vyřazených objektů nebo zátarasů a navržení způsobů k přehrazení vzniklých mezer. Potřebnou dobu pro odstranění následků určíme obdobně jako u obnovy přeprav. Přitom je dobré dodržet zásadu, že u opevňovacích objektů se obnovují objekty se středním poškozením (v 2. pásnu) a úplně

zničené objekty (v 1. pásnu) se neobnovují. Objekty ve 3. pásnu využíváme dále bez úprav.

Bojeschopnost ženijních svazků, útvarů a jednotek fronty (armády) hodnotíme podle ztrát v jednotlivých pásmech ve vztahu ke skutečnému rozmístění v době jaderného úderu.

V pásmech 1 a 2 je vyřazeno 100 % živé síly, v 3. pásnu 50 % při umístění živé síly mimo úkryt. Při ukrytí živé síly je v pásnu 1 vyřazeno 100 %, v pásnu 2 50 % z počtu jednotek.

Automobilní a ženijní technika je vyřazena v pásmech 1 a 2, ženijní technika na tankovém podvozku pouze v pásnu 1.

Stupeň bojeschopnosti ženijního vojska určíme podle kritérií — viz tabulku 5.

Tabulka 5

Stupeň bojeschopnosti ženijního vojska	Ztráty živé síly a techniky v %	Stav velení	Schopnost k plnění bojových úkolů a k obnově bojeschopnosti
Bojeschopné	25-30	bez narušení	dobrá - vlastními silami
Částečně bojeschopné	50-60	částečně narušené	částečně vlastními silami i silami nadřazeného stupně
Neschopné boje	více jak 60	zničené	vlastními silami nelze, řeší nadřazený stupeň

Po rozboru připraví náčelník ženijního vojska svůj návrh veliteli frontu (armády), který může mít tento obsah:

- charakteristika pásem zničeného terénu, požárů a záplav na čarách operačního významu, jejich vliv na bojovou činnost vojsk a návrhy na ženijní zabezpečení jejich překonání,

- ohodnocení rozsahu a charakteru zničeného terénu, požárů a záplav v prostorech rozmístění ženijního vojska, na místech velení a návrhy na další jejich použití při likvidaci následků,

- ohodnocení stavu frontových (armádních) cest a přeprav a určení doby k jejich uvolnění nebo obnovení,

- stupeň bojeschopnosti ženijních svazků a útvarů frontů (armády),

- schopnost ženijních útvarů a jednotek armád (svazků) 1. sledu k plnění úkolů ženijního zabezpečení,

- návrhy k dalšímu bojovému použití ženijního vojska frontu (armády).

V obraně náčelník ženijního vojska uvádí též stav opevňovacích objektů (pásem obrany) a systému zátarasů na předpokládaném směru útoku nepřítele a navrhuje způsob jejich obnovení nebo přehrazení vzniklých mezer.

Současně musí být schopen přednést i vyhodnocení účinků vlastních jaderných úderů v hloubce nepřátelské obrany, zejména:

- na kterých směrech vznikly pásma zničeného terénu, požárů a záplav, které ztíží činnost vojsk,

- které prostory v obraně nepřítele v taktické i operační hloubce jsou těžko průchodné, jaká opatření ženijního zabezpečení bude nutné realizovat pro jejich obejití nebo překonání a potřebné síly a prostředky na jejich vyplnění.

Závěrem chci připomenout, že bude správné co nejrychleji připravit sady šablon pro používání měřítka map na stupních velení a vydat je ve formě souboru podobně jako byl vydán soubor pro hodnocení radiační situace.

ROZVOJ SPOJOVACÍCH SOUSTAV V ČSLA

Neustálým rozvojem jaderných zbraní, letectva, bojových prostředků a zbraní druhů vojsk, zvyšováním manévrovosti vojsk, rozšiřováním objemu i složitosti týlového i technického zabezpečení rostou požadavky na zkvalitňování systému velení. Vážným faktorem tohoto zkvalitňování je zavádění automatizace velení. Spolu s růstem významu velení se zvyšují i nároky na spojení, zvláště na jeho spolehlivost, utajení, nepřetržitost, odolnost, pružnost a mobilnost.

K splnění těchto požadavků přijalo zvláště v posledních deseti letech spojovací vojsko ČSLA řadu opatření v oblasti organizace jednotlivých druhů či systémů spojení a spojovacích soustav i v oblasti zabezpečování spojení. Jejich realizaci umožnilo zavedení nové, perspektivní a kvalitní spojovací techniky ve všech druzích vojsk v dosud nebývalém rozsahu. Jde o velmi složitý proces, který vyžaduje iniciativní a tvůrčí využití poznatků vojenské vědy a techniky, statistických a provozních údajů i vědeckých závěrů v oblasti organizace spojení nejen naší armády, ale i armád států Varšavské smlouvy. V tomto směru mělo velmi pozitivní vliv využívání zkušeností Sovětské armády.

Složitost je v tom, že spolu s rozvojem spojovacích soustav řešíme i jejich realizaci u vojsk. V podstatě jde tedy nejen o řešení vlastní organizace spojení, ale i o postupné stanovení požadavků na výzkum a vývoj spojovacích zařízení, na přípravu kádrů ve školách i u vojsk, na organizační struktury spojovacích jednotek a útvarů, na obsah a metodiku přípravy vojsk, na materiálně technické zabezpečení, na rozvoj materiálně výcvikové základny a další. Pro úplnost chci připomenout značný vliv operačních a taktických požadavků na rozpracování rozvoje spojovacích soustav a systémů, které máme respektovat. Nejdůležitějšími z nich je neustálé zvyšování ničivých účinků

a dosahu zbraní, zvláště jaderných, zvyšování manévrovosti vojsk, ve stále větší míře předpokládané využívání překvapivých úderů ZHN, využívání všech druhů bojové činnosti a speciálních vojsk, zejména prostředků radioelektronického boje. Svůj význam mají i neočekávané a časté změny v situaci, které vyžadují rychlé řešení a ve svých důsledcích složitější a náročnější plánování i řízení bojové činnosti a operací.

Zkušenosti ze cvičení ukazují, že nejen neustále roste a zvyšuje se celkový objem informací, rozkazů a hlášení, ale i nutnost jejich včasného předání a zpracování v krátkých časových intervalech. Projevuje se nutnost velet na větší vzdálenosti a na nižších stupních velení za pohybu.

Bezprostřední a značný vliv hlavně na plánování i budování spojovací osy i spojovacích uzlů má počet, struktura a volba míst velení i způsob jejich přemísťování.

V posledních letech se v rozvoji spojovacích soustav stále více prosazuje tendence jejich budování nezávisle na místech velení s tím, aby se spojovací uzly velitelských stanovišť (byť jen podřízeného stupně velení) připojily na libovolném úseku či místě dané spojovací soustavy.

V ČSLA je tento princip uskutečňován ve spojovacích soustavách armád, k zabezpečení spojení armáda — svazek, připojením spojovacího uzlu svazku na nejbližší pomocný spojovací uzel armádní spojovací soustavy, nebo přímo na spojovací uzel míst velení armády. Plnohodnotné připojení spojovacích uzlů míst velení armády (VS, ZVS, TVS) bez toho, aniž by na nich byla spojovací soustava závislá, však není reálné. V této souvislosti chci zdůraznit, že spojovací uzly míst velení jsou její součástí a současně spojovací prostředky dálkového spojení neumožňují budovat spojovací soustavu či polní spojovací síť, která by tento požadavek splnila. Naopak zkušenosti ukazují, že čím více se při plánování i rozmísťování míst velení přihlíží k požadavkům a potřebám rozmísťování spojovacích prostředků a spojovacích uzlů při budování spojovacích systémů a celé spojovací soustavy, tím bude spojení spolehlivější. Přitom s menším množstvím prostředků. To platí zvláště po radioreléové a linkové spojení. Je evidentní, že např. velitelské stanoviště umístěné daleko od zesilovací stanice či kabelového objektu sebou přináší nutnost budování dlouhých přípojných vedení a vyžaduje tedy i větší spotřebu materiálu a techniky, nutnost většího úsilí i ztrátu času. Stejně dopady má např. umístění velitelského stanoviště v dolině či údolí členitého terénu pro radioreléové spojení, kde „vyjití“ na nejbližší radioreléovou stanici pomocného spojovacího uzlu zvyšuje potřebu až o několik stanic. Tyto skutečnosti dokumentují, že existuje určitá a zpětná vazba mezi volbou míst velení z hlediska operačního a z hlediska potřeb zabezpečování spojení, kterou musíme respektovat.

Při řešení rozvoje spojovacích soustav a systémů i jejich budování jsme všechny tyto požadavky respektovali a můžeme hodnotit, že jde v tomto směru přímo o kvalitativní skok.

Ve své podstatě zkvalitnění spojovacích soustav na všech velitelských stupních můžeme charakterizovat:

1. Realizací jednotné spojovací soustavy až do svazků vto.

Pod pojmem „spojovací soustava“ chápeme souhrn spojovacích uzlů míst velení, pomocných spojovacích uzlů (PSU) a stanic, propojených mezi sebou

dálkovými spoji všech druhů spojovacích prostředků podle platných řádů, předpisů, nařízení, zásad i požadavků velení. Požadavky jednotnosti spojovací soustavy byly postupně plněny tak, jak byla a je do vojsk ČSLA zaváděna nová, kvalitativně po všech stránkách dokonalejší, modernější spojovací technika. Jde o rádiovou, radioreléovou, linkovou, troposférickou techniku i pohyblivá pojítka.

Právě tato kvalitativně vyšší spojovací soustava podstatně lépe uspokojuje nové, náročnější požadavky velení využitím lepších technických parametrů i provozních možností nové techniky.

Pro správnou představu — jednotná spojovací soustava se plánuje i organizuje na každém velitelském stupni. Při tom soustava nižšího stupně je vždy součástí spojovací soustavy nadřazeného velitelského stupně.

V některých případech se pojetí „spojovací soustavy“ zaměňuje nebo zhužuje na pojem „spojovací systém“. V terminologii používané ve spojovacím vojsku chápeme a používáme termín „spojovací systém“ pro vyjádření plánovaného a budovaného druhu spojení. Např. systém rádiového spojení na stupni vyššího svazu chápeme jako druh spojení, který zabezpečuje v daném případě rádiové spojení vyššího svazu. Ve své podstatě je součástí spojovací soustavy vyššího svazu. Z toho vyplývá, že termín „systém“ je oproti „soustavě“ užším pojmem. Proto můžeme používat jak výraz „spojovací systém“ s konkrétním určením druhu spojení, tak i výrazu „druh spojení“. Např. rádiový systém, nebo rádiové spojení. V poslední době se v Sovětské armádě začíná používat na operačním velitelském stupni i výraz „polní spojovací síť“. Používají jej pro vyjádření spojovací soustavy budované novým způsobem, tj. formou tzv. „mřížky“. Oproti současné spojovací soustavě při jejím plánování a budování se využívají kromě spojovacích os, spojovacích směrů, příčných spojovacích směrů (rokád), pomocných spojovacích uzlů a spojovacích uzlů na velitelských stanovištích i tzv. „opěrné spojovací uzly“. Budují se v pásmu a v celé hloubce útočné operace všemi druhy spojovacích prostředků (radioreléových, troposférických a rádiových, včetně provozoven s vysokofrekvenčními nosnými soubory). Tyto spojovací uzly se při budování polní sítě nepřemísťují, tvoří součást spojovací sítě po celou dobu trvání operace. Jejich prostřednictvím se uskutečňuje spojení s místy velení všech prvků operační sestavy. Jejich budování je obecně podmíněno dalším zaváděním mnohakanálových radioreléových, troposférických prostředků a linkového — kabelového traktu.

V současné době budované spojovací soustavy jsou ve své podstatě jednotné jak po stránce organizační, tak i technické. Organizačně jsou založeny na centrálním řízení, plánování, zřizování, rozvíjení a využívání zájmů všech druhů vojsk (včetně speciálních).

Tuto zásadu musí realizovat náčelník spojovacího vojska daného velitelského stupně v duchu pokynů náčelníka štábu. To předpokládá soustředit všechny spojovací síly i prostředky daného stupně velení do jeho podřízenosti, nebo podřídit jednomu zámyslu využití i těch sil a prostředků, které mu nejsou podřízeny. Jednotné uskutečňování takového zámyslu je dáno odbornými nařízeními. V nich se důsledně řeší i otázky návaznosti a kontinuity jednotlivých soustav, včetně součinnostních spojení se sousedy.

Po technické stránce se jednotnost projevuje v plánování, zabezpečování a využívání spojovacích prostředků, které musí odpovídat jednotným, taktic-

ko-technickým požadavkům, dále ve zřizování a využívání spojovacích kanálů, unifikovaných v rámci jednotných spojovacích systémů — druhů spojení.

Organizační a technická jednotnost budovaných spojovacích soustav vytváří vhodné podmínky pro komplexní využití různých systémů — druhů spojení. Je schopná uspokojit potřeby velení optimálním počtem spojovacích kanálů při relativně minimální potřebě sil a techniky a co nejmenších ekonomických nákladech. Tím se princip organizace jednotné spojovací soustavy a princip komplexního využití různých prostředků vzájemně doplňují. Odráží všeobecnou jednotnost spojovací soustavy a umožňují rozdělení kanálů ve prospěch všech druhů vojsk, které využívají danou jednotnou spojovací soustavu.

2. Podstatným zvýšením spolehlivosti spojovacích soustav i spojovacích systémů.

Toto zvýšení umožňuje zavádění nových výkonných, mnohakanálových spojovacích prostředků s vyššími provozními kapacitami a s dostatečně vysokou odolností proti účinkům radioelektronického boje. V uvedeném období došlo k zavedení např. rádiových prostředků R-140, R-137, R-111, R 3A, R 4A, radioreléových prostředků RDM 12, RDM 6, modernizaci spojovacích uzlů a zavedení provozoven P 240, P 241 T, kabelových souprav a provozoven s vysokofrekvenčními nosnými soubory. Tato technika umožňuje podstatně kvalitnější a spolehlivější zabezpečování spojení v těchto spojovacích soustavách, hlavně využitím zvýšené spolehlivosti spojovacích cest — kanálů, zvýšením jejich počtů a možností zvýšení rychlosti přenosu dat a informací.

Zvýšení spolehlivosti dosáhneme i dodržováním zásady jednoduchosti a efektivnosti po organizačně technické stránce, nahrazením kvantity kvalitou.

3. Možností automatického utajování hovorů a předávání zpráv.

Automatické utajování hovorů i přenosů zpráv je umožněno zavedením nové spojovací techniky, která vytváří spojovací cesty — kanály potřebné kvality, a dále zavedením utajovacích prostředků zvláštního armádního spojení — ZAS. V současné době používají tyto prostředky všechny druhy spojení, tj. rádiové, radioreléové i linkové spojení, perspektivně i troposférické. Zde chcí však zdůraznit, že spojovací prostředky staršího typu (zavedené před rokem 1970) svými technickými parametry zavedení utajovaných prostředků neumožňují.

Možnost vedení přímých utajených telefonních hovorů a předávání utajovaných zpráv po dálkopisu i fototelegrafu je velkým přínosem pro činnost velitelů a štábů ČSLA jak na operačním, tak taktickém stupni velení. Zabezpečování však vyžaduje budování samostatného, velmi složitého speciálního systému, který klade značné nároky na síly i prostředky spojovacího vojska. Kromě toho je náročný i na uživatele. V současné době i perspektivně počítáme s určitými zvláštnostmi v jeho využívání, oproti neutajeným spojovacím prostředkům. K nim patří obecně — omezený počet koncových zařízení ZAS (u telefonního systému velitelům, členům vojenských rad, náčelníkům správ a oddělení), jejich umístění na zvlášť určených pracovištích se stálou službou, nutnost efektivního využívání utajovaných zařízení, stanovení režimu jejich využívání nejen příslušnými veliteli a náčelníky, ale i určenými pracovníky správ, oddělení, skupin, ujednocení tohoto režimu v návaznosti na všech

velitelských stupních, důsledná příprava podkladů před využíváním utajovaných zařízení a respektováním požadavků maximální stručnosti, jasnosti a dodržování předepsaného stupně utajení. Nemůžeme podceňovat ani požadavek na vedení telefonních utajených hovorů. Je třeba mluvit pomalu, zřetelně a středně silným hlasem. Při použití rádia musíme počítat s určitou dobou (dvě až tři vteřiny) na přepínání zařízení na „vysílání“ či „příjem“. Budování systému automatického utajování v ČSLA budeme i nadále věnovat velkou pozornost. Budeme jej plánovitě zdokonalovat a rozšiřovat na všechny stupně velení.

4. Možností přenosu dat a informací pro zavádění a využívání prostředků automatizace a mechanizace velení.

Tato možnost je dána zaváděním nových spojovacích prostředků s kvalitními parametry, které umožňují vytváření nejen standardních, ale i združených kanálů pro přenos dat a informací vysokými rychlostmi. Dále je dána vývojem a zaváděním koncových zařízení. Vcelku jde o nové kvalitativně vyšší požadavky, které jsou náročnější nejen na rychlost přenášení zpráv, ale i na možnost přenosu dat a informací diferencovaně přes více stupňů velení. V rozvoji spojovacích soustav počítáme s touto návazností spojovacích soustav jednotlivých velitelských stupňů.

V současné době probíhá experimentální provoz převozného i stacionárního zařízení přenosu dat a informací tzv. PÁSKA. Používáme přenosové rychlosti 1200 bit/sec. Kladem je, že toto zařízení umožňuje utajený přenos.

Důležité je nejenom ověření samotného provozu těchto zařízení, ale řešení otázek přípravy velitelů a štábů na jejich efektivní využití, neboť je spojeno s vyřešením problémů jako je využívání formalizované dokumentace, zpracování a vyhotovování zpráv i informací na děrné pásky, zavádění přímo na pracoviště správ a oddělení dálkopisného spojení a další. Výsledky experimentálního provozu budou velkým přínosem pro další rozvoj této oblasti v příštím pětiletém plánu rozvoje ČSLA.

V této době úsilí zaměříme na zavádění zařízení pro utajený přenos dat a informací digitálního charakteru s vysokou přenosovou rychlostí, s možností dálkového přenosu o sběru dat s automatickým utajením, se zvýšenou věrohodností předávaných informací a s možností automatické distribuce podle smluvených adres.

Závěrem chci zdůraznit, že přes dosažený stupeň rozvoje spojovacích systémů a soustav bude jejich rozvoj pokračovat zvláště ve spojitosti se zaváděním systémů, podsystémů a prostředků mechanizace a automatizace velení. Funkcionáři spojovacího vojska musí proto v součinnosti s ostatními složkami a druhy vojsk tvůrčím způsobem reagovat na požadavky, které rozvoj velení přináší. Přitom mít na zřeteli nutnost unifikace techniky a návaznost systémů spojeneckých armád států Varšavské smlouvy. V této souvislosti je pro nás velmi důležitá další spolupráce a využívání zkušeností Sovětské armády.

Uveřejněním několika článků chceme nejen seznámit čtenáře s touto problematikou, ale i zlepšit podmínky pro spolupráci v řešení této problematiky v rámci ČSLA.

K NOVÉMU POJETÍ ZABEZPEČENÍ SPOJENÍ

Při rozboru plnění úkolů v přípravě vojsk ČSLA na letošní rok máme neustále na zřeteli zlepšování struktury a technického vybavení míst velení operačního stupně, organizace práce na nich a jejich mobilnost. Rozkaz ministerstva národní obrany na výcvikový rok 1977—78 ukládá všem velitelům při velení vojskům komplexně využívat spojovací prostředky a procvičovat spojení při přenášení velení z jednoho místa na druhé. V souvislosti s tímto úkolem chci poukázat na nové pojetí zabezpečování spojení zejména na operačním stupni velení [při cvičeních].

Perspektiva rozvoje velení předpokládá mít na stupni front a vševojsková armáda hlavní místo velení VS, odkud je zabezpečeno spojení v plném rozsahu a záložní místo velení ZVS, které zdvojuje VS. Záložní velitelské stanoviště obsazuje 15—20 % příslušníků VS a je zabezpečeno nejnutnějším základním rádiovým a radioreléovým spojením. V čele ZVS by měl být zástupce velitele spolu se zástupcem náčelníka štábu a zástupci jednotlivých správ frontu (oddělení armády). Dále týlové velitelské stanoviště (TVS). Součástí velitelského stanoviště by měla být předsunutá část VS (PČ VS), kterou obsazujeme podle úkolů; obvykle do ní může být začleněn NOS, NRVD, NZS, NCHV, NŽV, NSV a představitel LA. Předsunutou část VS může tvořit 6—7 obrněných transportérů a 3—4 osobní rádiové stanice velitele frontu, které musí zabezpečit vstup do všech rádiových sítí F a A. U vševojskové armády je princip obsazování předsunuté části VS stejný, pouze sestava i spojovací prostředky jsou omezené.

Zkušenosti ukazují, že spojovací soustava na operačním stupni má být co nejméně závislá na rozmístění a pohybu velitelských stanovišť (VS, ZVS, TVS, PČ VS) a má spolehlivě zabezpečovat spojení se všemi hlavními prvky operačního uskupení několika druhů pojítek. Spojovací soustavu frontu (A) budujeme tedy v plném souladu s požadavky perspektivního systému velení

a zabezpečíme utajené spojení z VS, ZVS, TVS, PČ VS. Spojovací soustava bude provozně integrována. Tzn., že umožní propojení kanálů různými druhy pojítek.

Některé nové poznatky jsme získali na cvičeních v roce 1977, kde se pro-
cvičovalo nové pojetí míst velení.

Velitelské stanoviště (VS) mělo stejnou úlohu a vybavení spojovacími prostředky, jak jsme byli dosud zvyklí. Změny nastaly v jeho organizaci a rozmístění. Kromě toho jako nový prvek v rámci VS byly umístěny prostředky pro předsunutou část velitelského stanoviště, ve které byla začleněna i spojovací technika.

Na stupni front byla předsunutá část VS ve složení:

- OT 64 s palebnými prostředky,
- R4MT v OT 64 pro velitele frontu,
- R4AT a R-140 rovněž pro velitele a operační důstojníky,
- 3 soupravy R-140 a 1 souprava R-118 pro spojení náčelníků RVD, PVO a ostatních náčelníků druhů vojsk,
- 3 štábní pracoviště v OT 64,
- pracoviště střediska BVL v OT.

Na stupni vševojsková armáda byla předsunutá část VS ve složení:

- OT 64 s palebnými prostředky,
- R4MT v OT pro velitele armády,
- 1—2 štábní pracoviště v OT,
- 3—4 rádiové stanice R-140, R-118,
- pracoviště BVL v OT.

Záložní místo velení bylo v novém pojetí organizováno jako místo velení, předurčeno pro převzetí velení v případě vyřazení nebo přemísťování velitelského stanoviště. Kromě toho se předpokládalo, že bude aktivně velet určité části operační sestavy na určeném úseku v útočném pásmu. Bylo umístěno 20—30 km od VS ve stejné vzdálenosti od předního okraje. Není vyloučeno i jeho přemístění z mimo uváděné zásady, zvláště v případě, bude-li předurčeno k velení části operační sestavy. Zkušenosti však ukazují, že jeho vybavení spojovacími prostředky bývalého předsunutého VS neodpovídalo potřebám velení na stupni front ani armáda.

Na taktickém stupni nové pojetí vidíme ve zvýšené odolnosti a mobilitě míst velení a v novém spojovacím uzlu divize. Při cvičení byly používány nové soupravy OT R3MT a R4MT, které měly tyto prostředky:

a) R4MT v OT 64 bylo předurčeno pro velení na stupni msd (td) a výše a mělo tyto spojovací prostředky: $2 \times R - 111$, $1 \times R - 130$, $1 \times R - 123$; $2 \times R - 124$ s možností připojení do 3 dalších pracovišť, $1 \times RF - 10$, $1 \times R - 138$, $1 \times T - 219$, $1 \times TU - 11$ a $1 \times M - 125 M$.

b) R3MT v OT 64[62] bylo předurčeno pro velení na stupni msp (tp) a mělo tyto spojovací prostředky: $2 \times R - 111$, $1 \times R - 130$, $1 \times R - 123$, $1 \times RF - 10$, $1 \times T - 219$, $1 \times M - 125$, $2 \times R - 124$ s možností připojení do dalších pracovišť.

c) Štábní pracoviště v OT 64 bylo předurčeno pro důstojníky štábů a mělo 1 X R — 123 a 1 X R 124 s možností připojení do 3 dalších pracovišť.

Ze cvičení můžeme učinit dílčí závěry pro budování spojovací soustavy frontu, armády a divize.

1. Spojovací soustavu frontu (A) máme budovat z jednotlivých hlavních a pomocných spojovacích os, které propojíme spojovacími rokádami. Na styku os a rokad zřizujeme pomocné spojovací uzly (PSU). Tím vytvoříme optimální podmínky pro napojení jednotlivých míst velení na spojovací soustavu.

2. Velitelské stanoviště frontu (A) má být připojeno ke dvěma pomocným spojovacím uzlům a mimoto budujeme přímé spoje mezi VS F a VS armád přes ZVS. Ostatní prvky operační sestavy frontu (A) připojíme na PSU. Pomocné spojovací uzly se u frontu zpravidla nepřemísťují. To znamená, že na stupni frontu budujeme jednotnou spojovací soustavu pro všechny druhy vojsk podle jediného plánu spojení, který schvaluje náčelník štábu frontu (A).

3. Spojovací uzly jednotlivých míst velení frontu (A) mají být ve třech polohách (pro VS1, VS2, ZVS). Každý z nich se má organizačně rozdělit na část **mobilní** a část **hlavní**.

Mobilní část spojovacího uzlu frontu (A) je složena z pohyblivých spojovacích prostředků spojovacího uzlu frontu (A), které můžeme používat jednotlivě pro zabezpečení spojení ve stanovených časových lhůtách z nového místa velení. Soustava mobilní části má zabezpečovat po jednom až dvou utajených telefonních, dálkopisných okruzích od frontu k podřízeným svazům, svazkům a mezi místy velení frontu. Mobilní část může tvořit:

- automatická telefonní ústředna,
- dálkopisná ústředna,
- část ústředního rozvodu,
- zdrojovna spojovacího uzlu,
- souprava místního rozvodu (MR),
- stanice polního poštovního spojení,
- několik telefonních ZAS provozoven,
- několik dálkopisných ZAS provozoven,
- několik souprav nosné telefonie,
- skupina radioreléových stanic,
- několik přijímacích provozoven,
- rádiová vysílací střediska, vševojsková, dělostřelecká, PVOS.

Mobilní část spojovacího uzlu armády může tvořit:

- stanice dálkového spojení (SDS),
- KROZ spojovacího uzlu,
- dvě provozovny utajeného telefonního spojení P-242,
- provozovna P-243,
- provozovna P-233,
- provozovna NOT 52,
- skupina radioreléových stanic,
- přijímací provozovny,
- provozovna dozorcího pro spojení,
- zdrojovna spojovacího uzlu,
- část rádiového vysílacího střediska,
- kabelové vozy K-20-A.

Předsunutá část VS je vyčleněna zvlášť v jednom položení. Je určena pro zabezpečení spojení operační skupině štábu frontu (A) při přemísťování míst velení do nového prostoru. Je složena z minimálních spojovacích prostředků a určena k zabezpečení utajeného telefonního spojení s hlavními funkcionáři VS. Ve zvláštních případech úlohu předsunuté části VS podle sovětských zkušeností může plnit spojovací uzel vzdušného místa velení.

Předsunutou část VS F a A může tvořit:

- několik obrněných transportérů se spojovacími prostředky ZAS,
- 2—3 rádiové stanice R-140,
- 2 rádiové stanice R-137,
- provozovna P-233 TM,
- radioreléová stanice RDM-12.

Hlavní část spojovacího uzlu frontu je složena ze spojovacích prostředků určených pro rozšiřování spojení, vytvořeného mobilní částí spojovacího uzlu na novém místě velení. Počty hlavní části jsou určeny rozsahem plánovaného spojení a uzlovými spojovacími prostředky, které jsou k dispozici.

Hlavní část spojovacího uzlu frontu může tvořit:

- automatická telefonní ústředna,
- dálkopisná automatická ústředna,
- část ústředního rozvodu,
- zdrojovna spojovacího uzlu,
- souprava místního rozvodu (MR),
- souprava velitelského dispečerského pracoviště (VDP),
- stanice polního poštovního spojení,
- několik telefonních ZAS provozoven,
- několik dálkopisných ZAS provozoven,
- telefonní ústředna ZAS,
- KROZ,
- výpravna spojovacího uzlu,
- několik souprav nosné telefonie,
- řídicí pracoviště dálkových spojů (ŘPDS),
- provozovna dozorcího pro spojení,
- skupina radioreléových stanic,
- několik přijímacích provozoven,
- část rádiových vysílacích středisek vševojskových, dělostřelectva, PVO.

Hlavní část spojovacího uzlu armády může tvořit:

- automatická telefonní ústředna,
- dálkopisná ústředna,
- zařízení pro přenos dat „PÁSKA“ nebo „BAZALT-M“,
- výpravna spojovacího uzlu,
- elektrocentrála,
- provozovna NOT-A,
- radioreléová stanice,
- přijímací provozovna,
- část radiovysílacího střediska,
- kabelové vozy K-20-A,
- stanice polního poštovního spojení,
- pojízdné díly M-3.

4. Rádiové spojení v novém pojetí zůstává hlavním druhem spojení a v mnoha případech jediným spojením, schopným zabezpečit nepřetržité velení vojskům z VS, ZVS, TVS, PČVS v nejsložitějších podmínkách bojové činnosti vojsk.

Rádiové stanice R-140, R-102, R-118 tvoří základ KV rádiového spojení a rádiové stanice R-137, R-111, R-138 tvoří základ rádiového spojení VKV na operačním stupni velení.

5. Radioreléové spojení v novém pojetí tvoří základ spojovací soustavy frontu (armády). Vytváříme předpoklady pro další narůstání jeho významu pro budování podstatně dokonalejšího perspektivního systému, který bude splňovat požadavky neustálého zdokonalovaného systému velení.

Radioreléové stanice R-404, RDM-12, RDM-6, RDS-66 M a PSU-70 tvoří osy, rokády i hlavní směry radioreléového spojení.

Radioreléovou osu, rokády a směry doplňují radioreléový systém pomocných spojovacích uzlů, který zabezpečuje spojení k ostatním prvkům operační sestavy frontu.

6. Linkové spojení ani v novém pojetí nepozbylo na významu. Zabezpečuje nezávisle na denní a roční době a proti atmosférickým poruchám vysokou jakost telefonního a dálkopisného spojení, jednoduché vedení hovorů a umožňuje vytvořit na jednom vedení několik kanálů. Jeho základ vytvoří mechanizované soupravy MKS-25, provozovny NOT-75 jako obsluhované zesilovače a neobsluhované zesilovače.

7. Velmi důležitou součástí spojovací soustavy v novém pojetí je ZVLÁŠTNÍ ARMÁDNÍ SPOJENÍ, které utají kanály rádiové, radioreléové a linkové. Utajovací zařízení zabezpečují ochranu státního a služebního tajemství při vedení hovorů na technických spojovacích prostředcích a zvyšují operativnost při řízení a velení vojskům.

Jeho základ tvoří telefonní zařízení T-217 používané v provozovnách P-233, P-242 a telefonní zařízení T-219 používané ve velitelských obrněných transportérech a v automobilech.

Pro dálkopisné spojení je předurčeno zařízení T-205 a T-206 používané v provozovnách P-222, P-227 a P-238.

8. Význam polního poštovního spojení v novém pojetí rovněž nepoklesl. Ve spojovací soustavě má své místo a prochází též modernizačním vývojem. Tento druh spojení se člení na několik způsobů a zabezpečuje doručování služebních zásilek všem útvarům a svazkům na operačním stupni velení.

Závěr

Perspektiva rozvoje velení a jeho všestranné zabezpečení patří ve všech moderních armádách k složitým a finančně náročným problémům. Vytvářením nového pojetí velení (VS, ZVS, TVS, PČVS) má podstatný vliv na spojovací soustavu na operačním stupni velení.

Vezmeme-li v úvahu charakter vedení bojové činnosti i to, že velitelé a štáby budou převážně v pohybu, bude hlavním prostředkem velení to pojít-ko, které zabezpečí spolehlivě utajené spojení.

Jednotnou spojovací soustavu budeme tedy i v novém pojetí postupně budovat v souladu s požadavky, které vyplývají z rozvoje velení, s přihlédnutím k počtu osob, technickým a ekonomickým možnostem ČSLA. Na bázi nové moderní techniky má zabezpečit velení z VS, ZVS, TVS a PČVS na operačním stupni velení.

K problematice strategické činnosti

Redakčně upravené a zkrácené výňatky z článků generál-majora E. D. Grebiše, kandidáta vojenských věd, docenta, „Vztah a vývoj forem a způsobů vedení strategické činnosti“ a generál-majora Ch. M. Dželauchova, doktora vojenských věd, profesora „Strategická mobilita“, které byly uveřejněny v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“ čís. 1/1978 a 2/1977.

Formy a způsoby vedení strategické činnosti

Pojmy formy a způsoby vedení bojové činnosti mají dávnou historii. Vždyť ve vztahu s jakoukoli vojenskou událostí, ať to bylo střetnutí malých rozměrů či světová válka, vždy stála otázka — jakými způsoby a v jakých formách probíhaly. Problém forem a způsobů vzhledem k možné budoucí válce je i dnes aktuální.

Dříve než budeme zkoumat rozvoj forem a způsobů, musíme objasnit to obecné a specifické, co charakterizuje tyto pojmy v širší a zobecněné formulaci. Za prvé je to příbuznost formy a způsobů jako kategorií vojenské vědy, které odrážejí různé stránky jednoho a téhož procesu — ozbrojeného zápasu. Současně však musíme s představou o nepochybné blízkosti vidět i jejich rozdíly. Vcelku můžeme říci, že vzájemná spojitost formy a způsobů jako kategorií vojenské vědy je do jisté míry shodná se vztahem formy a obsahu jako kategorií materialistické dialektiky. Pojmy forma a způsob můžeme aplikovat na jakýkoli rozsah ozbrojeného zápasu. Stejně jsou přípustitelné úvahy o způsobu vedení války v celku nebo strategické činnosti vedených na válčišti, o způsobech a formách bojového použití útvarů nebo jednotek, které plní velmi omezené úkoly.

Hlavní pozornost soustředíme na užití pojmů formy a způsobů k nejvyšší sféře ozbrojeného zápasu — strategií.

Formy strategické činnosti

Od dávných časů byla spojována představa o válce s bojem, který byl nejobecnější a spolu s tím i konkrétní formou ozbrojeného zápasu. Známe však i pokusy diferencovat tento obecný pojem, ukázat existenci jiných forem ozbrojeného zápasu, které se lišily rozsahem a dosaženými výsledky. Tak např. boj dvou armád, které řešily osud války nebo jednotlivé operace, se nazývá generálním sražením nebo bitvou. Boj dvou armád, který neřešil osud války ani jednotlivé operace, ale vedl k určité podstatné změně situace pro obě strany na válčišti, se nazývá sražením. Střetnutí samostatných útvarů dvou armád, sboru, divizí se nazývá bojem.

Z toho vyplývá, že generální sražení se vztahovalo ke kategorií forem strategické činnosti, což plně odpovídalo podmínkám té epochy a válkám, které jim předcházely. Osud války v té době skutečně závisel na výsledku sražení, kterého se zúčastnily všechny nebo většina sil na obou

stranách. Takové sražení (bitva) bylo výsledkem předchozích přesunů a rozmístění armád obou stran v určitých prostorech. Generální sražení bylo jednorázovou, časově omezenou událostí, která probíhala na nevelkém území.

V některých válkách manufakturního období však dochází k názorům, že není možné slučovat všechny vojenské události do jednoho rozhodujícího sražení, že není možné dosáhnout cílů dané války v jednom generálním sražení. Jako příklad můžeme uvést Vlasteneckou válku v roce 1812, ve které došlo k celé řadě sražení za účasti velkých sil obou stran. Taková sražení tvořila obsah vyšší formy vojenské činnosti — tažení.

Pro války strojového období byly charakteristické jiné formy strategické činnosti. Vznik mohutnějších armád a rozšíření vojenské činnosti na rozsáhlé prostory na souši, mořích i do vzduchu měly za následek zrovnání operací, které řešily velké strategické úkoly.

Další rozvoj vojenského umění a jeho teorie, zejména v letech druhé světové války, vedl k velké diferenciaci forem ozbrojeného zápasu. Operací v obecném slova smyslu začala být považována taková forma vojenské činnosti, ve které se řeší větší úkoly než taktické, avšak méně významné než strategické. Nejhlouběji zkoumaná operace a jejich praktické vedení rozeznává sovětské vojenské umění, které má samostatnou součást — operační umění, které je spojovacím článkem mezi strategií a taktikou. Na rozdíl od operace, tj. souhrnu činností, které sledují operační úkoly, vznikla nová forma — strategická operace.

V taženích Velké vlastenecké války měly tuto formu operace skupiny frontů v součinnosti s dálkovým letectvem, námořnictvem, a v celé řadě případů i s partyzánskými svazky. Protože v sestavě ozbrojených sil měly nejdůležitější místo pozemní vojska a frontové letectvo, které řešily nejen operační ale v řadě případů i strategické úkoly, operace skupin frontů byly hlavní a prakticky jedinou formou strategické činnosti.

V soudobých podmínkách je charakteristická velmi složitá struktura ozbrojených sil, které jsou vybaveny neobyčejně silnými a různorodými prostředky ničení včetně jaderných zbraní a nejrůznějšími prostředky jejich dopravy na cíl. Válečná činnost, zvláště ve světové válce, rozpoutají-li ji imperialisté, může obsáhnout všechny fyzické sféry — zem, vzduch a vodu. V jejím průběhu budou plněny stra-

tegické úkoly, směřující k dosažení cílů celé války nebo její části, vymezené hranicemi určitého válčiště. Tyto skutečnosti, jak o tom uvažují na západě, umožňují předpokládat, že v budoucí válce se může projevit několik forem strategické činnosti.

Jakákoli forma, jakož i způsob vedení války nebo jednotlivé operace, nejsou výtvorem samostatné tvůrčí práce vojevůdce, nebo vojenského teoretika. Jsou vyvolány zcela objektivními podmínkami. Přitom ta nebo jiná forma strategické činnosti, ten nebo jiný způsob boje se projevují téměř současně v ozbrojených silách různých států, které mají ve výzbroji stejné prostředky vedení války. Vojenské umění a jeho teorie v každém vyspělém státě se liší známými specifickými rysy, diktovanými především třídním charakterem státu a předurčením jeho ozbrojených sil. Je v něm však i mnoho společného, podmiňného především přibližně stejnými možnostmi bojových prostředků; to se nevyhnutelně projevuje na řadě společných představ o válce, formách a způsobech jejího vedení.

Zkoumání možných forem strategické činnosti je účelné začít formou, která plně vyjadřuje specifikku jaderné války.

Zavedení jaderných zbraní do výzbroje v poměrně značném rozsahu v padesátých letech postavilo před jeho vlastníky, především USA, problém jak neúčinněji využít tyto prostředky k dosažení strategických cílů ve válce proti Sovětskému svazu a dalším socialistickým státům. USA vycházely z pozice úplné převahy nad pravděpodobným nepřítelem v zásobách jaderných náplní a hlavního prostředku jejich dopravy — strategického letectva. Proto základem americké doktríny té doby byla strategie „hromadné odvety“. Hlavní místo v ní mělo vedení preventivního jaderného úderu, který tvořil základní formu vedení strategické činnosti ve všeobecné jaderné válce.

Následující změny v poměru jaderných možností USA a SSSR, zavedení a široké rozšíření raket — nosičů různých tříd měly za následek další změny v názorech na vedení jaderné války. V důsledku toho v současné době vojenští teoretikové kapitalistických států, především NATO, vyjadřují myšlenky o možném použití soudobějších forem jaderné činnosti strategického rozsahu. V různých zahraničních materiálech se můžeme setkat s takovým pojmenováním těchto forem, jako např. „hromadné jaderné napadení“, „vzdušná kosmická operace“, „jaderný útok“ atd.

Ve všech těchto formách je především vyjádřena značná rozdílnost ve vztahu k používaným silám. Jsou to strategické, jaderné síly, které mohou organizačně patřit k různým druhům ozbrojených sil, avšak mají společné strategické předurčení. Je podmíněno bojovými vlastnostmi prostředků, které jsou schopné v krátké době vést jaderné úderu na nejdůležitější strategické objekty nezávisle na místě jejich rozmístění. K těmto silám patří rakety strategického určení, rozmístěné na zemi nebo na moři a strategické letectvo.

Různorodé složení sil, které se zúčastňují rozebíraných forem strategické činnosti, podmiňují dvě zajímavé okolnosti, jejichž vzájemná souvislost je charakteristická známým rozporům:

1. Zasazení jaderných prostředků, které se liší různými bojovými vlastnostmi a možnostmi rozšiřuje celkový rozsah jejich použití, umožňuje neoptimálněji plnit všechny strategické úkoly. Zvláště různorodost sil umožňuje stanovit, jaké prostředky z jejich sestavy je nutné použít k dosažení maximálního účinku ničení odpovídajících objektů nepřítele.

2. Každý druh strategických jaderných sil má vlastní specifiku použití, která podmiňuje nutnost dokonalého plánování jejich činnosti, svědčí o složitosti velení těmto prostředkům a jejich všestranného zabezpečení. Jsou zřejmě také těžkosti organizace součinnosti mezi těmito druhy, zvláště k dosažení jednotného času vedení jaderných úderů.

Možná současná bojová sestava strategických jaderných sil kapitalistických států a dostřel prostředků umožňují jejich použití v různém rozsahu a kombinacích, s různým stupněm soustředění.

Rozebíráme-li dosavadní a dřívější názory na tento problém strategického řízení USA, zjišťujeme velkou různorodost koncepcí. Jedny z nich vyjadřují nutnost ničení nejdůležitějších objektů všech kategorie:

- administrativně politická a průmyslová střediska;
- raketové jaderné, letecké a námořní základny;
- uskupení vojsk;
- místa velení, arzenály, uzly komunikací, atd.

Druhé se vztahují k ničení převážně vojenských objektů, zvláště prostředků jaderného napadení. Mezi tyto názory patří koncepce „odbrojovacího úderu“, jehož cílem je maximálně snížit jaderný potenciál

nepřítele zničením odpalovacích zařízení raket a letounů na letištích. Konečně ještě jedním směrem je snaha zničit ekonomiku, značnou část obyvatelstva a tak zbavit nepřítele materiální základny k dalšímu vedení války.

Je těžké stanovit, jaké koncepty v tom nebo jiném případě může dát přednost vedení NATO. Důležité je poznamenat, že objekty ničení strategickými jadernými silami mohou být nejrůznější prvky ekonomiky, ozbrojených sil, ale také obyvatelstvo. Je zřejmé, že použití nepřátelských jaderných sil nebude jednorázovým jevem. Nejpravděpodobnější bude zahrnovat několik různých jaderných úderů. Nejsilnější může být první hromadný jaderný úder. Útočník se bude snažit do něho zahrnout maximum svých jaderných možností, zahájit jej s překvapením a vést jej krátkou dobu. V závislosti na úspěchu tohoto jaderného úderu a ztrát, které způsobil silám nepřítele, ale také na množství objektů, které bude nutné v dalším ničit, mohou podle názoru amerických specialistů následovat i další úder. Proto zdůrazňují význam uchování strategických jaderných sil „druhého úderu“. Uvažují o malé zranitelnosti ponorek s jaderným pohonem vyzbrojených balistickými raketami, a proto přisuzují hlavní úlohu zejména těmto prostředkům. Dále někteří zahraniční autoři považují za možné a účelné odpalovat strategické rakety ze speciálně vybavených běžných dopravních letounů. V průběhu vedení prvního hromadného úderu strategickými jadernými silami mohou být tyto letouny ve vzduchu, daleko od prostorů jaderných výbuchů. Když za několik hodin budou známy výsledky prvního jaderného úderu a upřesněny objekty dalšího ničení, z letounů budou odpáleny rakety, které se zúčastní druhého hromadného jaderného úderu.

Nakonec musíme věnovat pozornost ještě jedné zvláštnosti této činnosti, tj. možným vysokým výsledkům hromadného použití mohutných prostředků ničení, kterými jsou vybaveny strategické jaderné síly USA a další státy NATO. Stačí o tom říci jen tolik, že jejich jaderná munice má sílu, která se pohybuje od sta kiloton do několika megaton. Tyto prostředky zabezpečují poměrně vysokou přesnost dopravy jaderných hlavíc na cíl a jsou, zejména balistické rakety, poměrně málo zranitelné prostředky PVO. Všechno to ve svém souhrnu přesvědčivě ukazuje na kolik nebezpečná svými výsledky může být činnost strategických jaderných sil, které tvoří základ jaderné války, v případě, že jí imperialisté rozpoutají.

Vojevní teoretikové NATO počítají s tím, že je-li takovéto využití strategických jaderných sil charakteristické jen pro válku s neomezeným použitím jaderných zbraní, potom válečná činnost na válčišti, např. v Evropě, která může mít formu strategické operace, bude mít univerzální charakter. Tato forma strategické činnosti, podle názoru vojenských specialistů států, může se široce používat v různých podmínkách vedení války prakticky na všech možných pozemních válčištích.

Strategická operace na kontinentálním válčišti je definována jako souhrn úderů, operací, činností svazů a svazků několika druhů ozbrojených sil, vedených na základě společného zmyslu a plánu pod jednotným velením k dosažení strategických cílů války na daném válčišti. Již z definice vidíme výjimečnou složitost této formy strategické činnosti.

Sledujeme-li vývoj forem strategické činnosti, vidíme, že tato operace nese určitou stopu větších strategických operací druhé světové války. Současně však je velkým krokem dopředu ve všech ukazatelích jak kvantitativních, tak i kvalitativních. Operace druhé světové války nebyly vedeny na celém válčišti. Proto i z hlediska soudobého jeho chápání byly omezeny hranicemi jednoho až dvou strategických směrů. Všechny byly především operacemi pozemních vojsk, protože v nich hlavní síly tvořily skupiny armád (frontů). Konečně v každé strategické operaci bylo dosahováno poměrně omezených cílů.

Nejdůležitějším rysem strategické operace v současných podmínkách na evropském a na jiných kontinentálních válčištích je její rozsah, který se projevuje především v rozmachu válečné činnosti ozbrojených sil, které se jí účastní a které mohou současně více nebo méně působit na celé teritorium válčiště, ve vzdušném prostoru nad tímto válčištěm a na přiléhající k pevnině vodní plochy. Rozsah strategické operace na kontinentálním válčišti se projevuje i takovým ukazatelem jako jsou síly, které se této operace zúčastní. V závislosti na významu válčiště a strategickém cíli operace, složení těchto sil může být různé; hovoříme-li však o nejdůležitějších válčištích, pak bude značné.

Podle názoru velení NATO mohou být ve složení bojujícího uskupení vojsk na válčišti jaderné síly různého určení, velké svazy pozemních vojsk a letectva všech druhů, vojska protivzdušné obrany, námořní síly a vzdušná výsadková vojska. Současné vedení válečné činnosti takovým

uskupením v rozsahu celého válčiště vyžaduje velké množství spotřeby materiálních prostředků — munice, PHM, proviantu a mnoho dalšího materiálu o několika miliónech tun. Týlové a technické zabezpečení budou organizovat nejen orgány u vojsk, ale také mnohá zařízení, podřízená bezprostředně strategickému velení.

Na rozdíl od probíraných forem, které tvoří obsah jen jaderné války, strategické operace na kontinentálním válčišti má jiný charakter. Jak potvrzují poslední cvičení vojsk NATO v Evropě, strategická operace může být vedena s použitím jaderných zbraní nebo s použitím jen klasických prostředků boje. Nevylučuje se přitom ani takový případ, kdy strategická operace bude zahájena s použitím klasických zbraní a v některém období bojující strany přejdou k použití jaderných zbraní. Nejrůznější mohou být také podmínky zahájení operace, které objektivně splývají s podmínkami rozpoutání války v celku.

Značné množství těchto variant ještě více komplikuje strategickou operaci, ztěžuje její plánování a přípravu, nemluvě o samotném vedení válečné operace, která může probíhat v podmínkách, které budou mít nesmírné rozdíly. Základní podmínkou přípravy operace jsou podstatné rozdíly v obsahu, způsobech a lhůtách splnění strategických úkolů, v charakteru součinnosti svazů druhů ozbrojených sil a použitých bojových prostředků, v možných ztrátách osob, výstroje a materiálních prostředků, ve využití záloh atd.

Strategická operace na kontinentálním válčišti, podle názoru řídicích orgánů NATO, je souhrnem úderů, operací a činností v operaci použitých sil. Není to ovšem mechanický souhrn úsilí různých uskupení, která působí podle vlastních dílčích plánů. Zpracování těchto plánů, které mají značný význam, předpokládá společný základ ve formě odpovídajícího zámyslu a plánu, které v jeden celek slučují všechny prvky strategické operace a usměrňují jednotlivá úsilí k dosažení celkového cíle.

Strategická operace na každém kontinentálním válčišti bude mít své specifické rysy. Jsou určovány významem a charakterem válčiště, složením uskupení ozbrojených sil stran, zvláštěností jejich činnosti atd. V součinnosti s tím každá strategická operace může zahrnovat více nebo méně stejné prvky. Mezi ně patří:

- úderý strategických jaderných sil, vedené v hranicích daného válčiště;
- operace skupin armád;

- vzdušné operace letectva všech druhů, vedené k dosažení různých cílů;
- činnost námořnictva a PVO;
- operace vzdušných a námořních výsadků.

Rozvoj způsobů strategické činnosti

K dosažení strategických cílů, v jejichž prospěch je vedena válečná činnost v té či oné formě, plní ozbrojené síly odpovídající strategické úkoly s použitím různých způsobů boje. Souhrn těchto způsobů, které tvoří vnitřní obsah každé formy, představuje způsob strategické činnosti, a mluvíme-li o válce vcelku, pak způsob vedení války.

Jak formy strategické činnosti, tak i způsoby ozbrojeného zápasu jsou historickou kategorií, která se mění vlivem jednotlivých faktorů a celého jejich souhrnu. Největší vliv na rozvoj způsobů ozbrojeného zápasu mají prostředky jeho vedení a lidé, v jejichž rukou je veškerá výzbroj armády.

Podstata způsobů ozbrojeného zápasu v současné době v rozhodující míře závisí na tom, s jakými druhy zbraní jsou plněny úkoly jakéhokoli rozsahu (taktické až strategické).

Rozhodnost způsobů vedení války zcela odpovídá rozhodnosti politických cílů obou stran. Tuto pravdu potvrzují zkušenosti všech válek, které byly vedeny v různých historických epochách. Často se stávalo, že válka byla vedena s malou intenzitou až do úplného zeslabení válečné činnosti; týkalo se to obvykle států, ve kterých moc patřila stejným vykořisťovatelským třídám, tj. otrokářům, feudálům a buržoazii. Nesrovnatelně vysokou krutostí se vyznačovaly revoluční a občanské války, protože cílem jedné z bojujících stran bylo vybojovat politickou moc, a druhé strany udržet ji ve svých rukou.

Vítězství socialistické revoluce v jedné zemi a v dalším vytvoření socialistického společenství jsou podmínkou ještě větší rozhodnosti cílů války, které se zúčastňují státy protikladných sociálních systémů. Stačí příklad druhé světové války a z ní vyčlenit agresi Německa proti Sovětskému svazu. Německý fašismus vystupoval v úloze síly mezinárodní reakce a ve válce proti SSSR a snažil zničit sovětský společenský řád a nejen obsadit jeho území, to znamená, že sledoval jasně vyjádřené třídní cíle. V tom byl zásadní rozdíl války fašistického Německa proti SSSR oproti válkám, které Německo vedlo proti kapitalistickým státům. Kromě toho po

zničení prvního socialistického státu na světě — hlavní síly společenského pokroku — hitlerovci počítali vést smrtelný úder mezinárodnímu dělnickému a národně osvoboditeckému hnutí a zvrátit zpět sociální vývoj lidstva.

V souladu s tak rozhodnými politickými cíli německé ozbrojené síly ve válce proti Sovětskému svazu používaly i rozhodné způsoby jejího vedení. Byly charakterizovány soustředěním hlavního úsilí na hlavních strategických směrech, rozvinutím válečné činnosti na celé strategické frontě a snahou zničit Sovětskou armádu v nejbližší době. Rozhodnost bezprostředně válečných opatření byla doplňována nelidským zacházením s válečnými zajatci a obyvatelstvem na dočasně okupovaném území, hromadným ničením sovětských lidí („strategie spálené země“).

Je plně pochopitelná a objektivně zdůvodněná rozhodná činnost sovětských ozbrojených sil, která směřovala k ochraně nemožnosti socialismu, svobody a nezávislosti sovětského lidu a všech porobených národů Evropy. Tato rozhodnost se projevovala ve výjimečné úpornosti obranných bojů a sražení, ve vysokém tempu mohutných strategických útočných operací; to vedlo v konečném výsledku k úplnému zničení německého fašismu.

Můžeme zdůvodněně předpokládat, že v případě rozpoutání války proti Sovětskému svazu a celému socialistickému společenství budou se použité způsoby vedení války vyznačovat vysokou rozhodností, které budou plně odpovídat politickým cílům: na jedné straně obnovení kapitalismu a zotročení svobodnilovných národů, na druhé straně ochrana svobody a nezávislosti národů socialistických států.

Způsoby vedení ozbrojeného zápasu zkoumají zahraniční vojenští specialisté z různých hledisek. Rozdělují je např. podle rozsahu. Přitom přirozeně největší stupeň zveřejnění je charakteristický pro způsoby vedení války v celku a strategické činnosti, která zahrnuje jedno nebo několik válčíšť. Vysoké konkretizace, ale současně s tím také různorodost jsou vlastní způsobům válečné činnosti, která směřuje k plnění operačních a taktických úkolů.

Způsoby válečné činnosti rozlišují dále podle „resortu“ příslušnosti, tj. v závislosti na tom, jaké druhy ozbrojených sil a druhy vojsk jich používají. S tím je těsně spojena klasifikace i závislosti na druhu válečné činnosti. Přitom se počítá s tím,

že v soudobých podmínkách jeden a týž druh vojska a sil může plnit bojové úkoly stejnými způsoby a v protikladných k tomu jak se zdá, druhých válečné činnosti — v útoku i obraně.

Snaha hluboce a plně proniknout do podstaty jevu, v daném případě, zkoumat obsah způsobů válečné činnosti, vyvolává nutnost jejich rozboru z různých stránek. Proto je účelné zkoumat každý způsob podle různých možností kritérií. Nejrozsáhlejší a obecné, o kterých jsme již mluvili, jsou roz:ah, způsob válečné činnosti, kdo ji vede, jaké úkoly je možné plnit jednotlivými způsoby a jaké prostředky ničení se používají: klasické nebo jaderné. Je pochopitelné, že prostředky ničení mají rozhodující význam a zdůrazňují základní zásadu o závislosti způsobu ozbrojeného zápasu na prostředcích jeho vedení.

Američtí vojenští specialisté určují možný způsob vedení světové jaderné války jako současné ničení nejdůležitějších objektů nepřítele do celé hloubky jejich

rozmístění, s následujícím rozvíjením strategických operací na hlavních válčiscích, s neomezeným použitím jaderných zbraní, doplněných klasickými prostředky ničení.

Tato formulace způsobu vedení světové jaderné války, i když neodráží celou různorodost jejího obsahu, poskytuje celkovou představu v nejdůležitějších rysech, kterými se liší od způsobů vedení jiných válek. Budou-li používány jen klasické prostředky ničení, bude charakteristické postupné plnění úkolů, které vedou k dosažení cílů ve válce a operaci. Zvláště v tom zahraniční vojenští specialisté vidí rozdíl ve způsobu vedení války s použitím klasických prostředků ničení od jaderné války. Ve válce s použitím jaderných prostředků především strategického určení vidí způsob jak v nejkratší době dosáhnout výsledků, které mají strategický význam. Ve válce s použitím jen klasických prostředků ničení hodnotí strategický úspěch jako výsledek postupného, často velmi pomalého dosahování výsledků plněním taktických a operačních úkolů.

Strategická mobilnost

Strategická mobilnost, jako projev obecné mobilnosti ve vojenské oblasti, je výjimečně obsáhlým pojmem. Projevuje se v přijetí rozhodnutí na nejvyšších orgánech strategického řízení v krátké době a v jejich doručení vykonavatelům, v rychlých přesunech a manévrové činnosti uskupení ozbrojených sil v průběhu realizace strategických záměrů.

Nejdůležitějším materiálním základem strategické mobilnosti je síť komunikací všech druhů, jejich propustná schopnost, vybavení ozbrojených sil bojovou technikou s vysokými účinky ničení a vysokou pohyblivostí, dostatek dopravních prostředků s vysokou průchodností a spojovacích prostředků, které zabezpečí nepřetržité velení v krátkých lhůtách. Současně s tím výjimečně důležitý význam při zabezpečení mobilní činnosti má vycvičenost vojsk a dovedné využívání výzbroje a vojenské techniky. Jak je vidět, strategická mobilnost ve značné míře je závislá na ekonomice, podmínkách operační přípravy teritoria státu, tj. na uskutečňování celostátních plánovaných opatření.

Strategická mobilnost zahrnuje strategická rozhodnutí a různou činnost ozbrojených sil, uskutečňované v krátké době a směřující k předejití nepřítele, a účinné plnění strategických úkolů v průběhu války. Přitom strategickou činnost vedou mo-

hutná uskupení ozbrojených sil a skutečnou formou manévru a přeskupení sil a prostředků strategického určení a formou operací strategického rozsahu.

Strategická mobilnost z obecné teoretického hlediska je funkcí rychlého působení vzhledem k jevům a podmínkám vedení války v celku; vystupuje v opatřeních k přípravě a realizaci přijatých rozhodnutí v praxi v souladu s rozpracovanými strategickými záměry.

Strategická mobilnost jako výraz pohyblivosti, manévrovosti a včasné činnosti vojsk se projevuje v rychlosti, čase a prostoru. To znamená, že strategická mobilnost je kvantitativní kategorie rychlosti, času a prostoru. Jejimi hlavními ukazateli jsou rychlost a čas. Rychlost, čas a prostor však zpravidla vystupují společně. Jestliže v procese zpracování rozhodnutí na operačně strategickém stupni řízení projevuje se strategická mobilnost jako ukazatel rychlosti a času (např. při přijetí rozhodnutí ve velmi krátké době), potom v každé činnosti uskupení ozbrojených sil se musí projevit v rychlých časových a prostorově časových kategoriích (např. při přesunu vojsk do nového prostoru v omezeném čase).

Kritérium mobilnosti musí být tedy optimálně nutný čas, který zabezpečuje bezpodmínečné splnění určených úkolů a

odpovídajících plánů. To je zvláště charakteristické pro raketovou jadernou válku, kdy získané sekundy a minuty mají velký význam nejen pro úspěšné zakončení jednotlivých strategických operací, ale mohou mít rozhodující vliv na průběh a výsledek války v celku.

Považujeme za nutné zdůraznit jednu důležitou zvláštnost strategické mobility. Mobilnost při přijetí rozhodnutí nemusí být vždy spojena s okamžitou rychlou činností útočného charakteru. Někdy je nutné, zvláště v průběhu vedení útoku velkého rozsahu, zastavit se na výhodných čarách, připravit obranu v krátké době, přesunout zálohy a odrazit nepřítele, který vede protiúder značnými silami, nebo který přešel do protiútoku. Taková zvláštní „mobilnost na místě“ je potřebná také v jiných podmínkách, které vyžadují časovou přestávku v aktivní činnosti a přechod do dočasné obrany s cílem připravit a zahájit nový útok.

Můžeme tedy říci, že strategická mobilnost je důležitým ukazatelem nejen strategického útoku, ale má také vztah ke strategické obraně, zvláště v podmínkách, kdy všechna opatření k vybudování obrany musíme uskutečnit v nejkratší době a být schopni odrazit jakékoli úderu mohutných útočných úskupení nepřítele. Strategická mobilnost není nějakým odloučeným a samostatným jevem v teorii vojenského umění. Projevuje se v každé činnosti ozbrojených sil, v opatřeních nejvyššího strategického orgánu řízení ozbrojených sil plní úlohu zvláštního strategického „urychlovače“ při vedení manévrové a operačně účelné činnosti, která směřuje k účinnému plnění určených strategických úkolů.

Strategická mobilnost v systému vyššího stupně velení se projevuje při:

- organizaci strategického průzkumu a získání zpráv ve velmi krátké době, která vylučuje možnost nenadálého zahájení války a vpádu nepřítele na naše území;
- přijetí strategických rozhodnutí v krátké době, která směřují k dosažení maximálně účinných strategických výsledků (při mobilizaci, strategickém rozvíjení, přeskupení, vedení operací velkého rozsahu všemi druhy ozbrojených sil) a při jejich realizaci s předejitím protivníka;
- doplňování ztrát po jaderných úderech nepřítele;
- nutnost sladit vzájemnou činnost v koalici systémů v omezeném čase.

Dobře sladěný strategický orgán velení

s rozvinutým a rozvětveným systémem automatického spojení s elektronickou výpočetní technikou umožňují včas získávat, shromažďovat, zevšeobecňovat a vydávat potřebné informace o narůstání nebezpečí války v kterékoli době. Rychlost v získávání informací o hromadném odpálení raket nepřítele a v přijetí rozhodnutí během několika minut k vedení odvetného úderu na agresora je nejdůležitějším ukazatelem strategické mobility.

V souvislosti s tím je důležité připomenout ty funkce orgánu velení, které se zabývají zpracováním rostoucího množství různých informací, jejich rozbor, přípravou návrhů k rozhodnutí (v případě potřeby), hlášením o tom nejvyššímu vojenskopolitickému orgánu k přijetí odpovídajícího rozhodnutí. Celá tato přípravná a tvůrčí práce směřuje k včasnému uskutečnění nutných opatření a získání strategické iniciativy.

V soudobých podmínkách musíme předpokládat, že budou nepřetržitě přicházet nejrůznější informace o činnosti úskupení vlastních ozbrojených sil a nepřítele, o ztrátách, boření, evakuaci, dodávkách materiálně technických prostředků, stavu komunikací a dopravních prostředků, zavádění nových prostředků vedení ozbrojeného zápasu a nových způsobech činnosti nepřítele, dále informace o spojených vojácích, situaci ve státech nepřátelské koalice a v neutrálních státech atd. Tok informací bude v plném slova smyslu hromadným, což může podstatně narušit normální činnost nejvyššího strategického orgánu.

Proto je účelné mít i informační středisko u druhů ozbrojených sil a služeb, aby bylo možné rozříditi velký tok informací podle určení. Výjimečnou důležitost má také včasná znalost souhrnu uskutečňovaných utajených opatření nepřítele, která signalizují přípravu k vedení jaderných úderů a k zahájení nenadálé válečné činnosti.

Opožděné reakce a opožděné přijetí rozhodnutí k odvetným opatřením proti připravované agresi může skončit v soudobých podmínkách tragicky.

Strategická mobilnost na nejvyšší stupni velení se může dále projevovat v:

- přípravě záloh, obnovení sil a prostředků svazků a svazů, které působí na frontě, zvláště po ztrátách způsobených jadernými údery nepřítele;
- organizaci manévru zálohami hlavního velení z jednoho směru na druhý s cílem uchovat výhodný poměr sil;

— přisunu materiálně technických prostředků pro uskupení ozbrojených sil, které působí na různých válečiscích;

— dalších opatřeních, spojených s funkcí nejvyššího orgánu strategického řízení.

Chceme zdůraznit ještě jednu funkci nejvyššího orgánu strategického řízení, která objasňuje podstatu strategické mobility. Jde o vzájemnou spojitost a formy operačně strategického řízení v koaličním systému. Druhá světová a Velká vlastenecká válka ukázaly různé formy a způsoby sladěné činnosti koaličních ozbrojených sil. Dokonale byla tato činnost uskutečňována v podmínkách, kdy svazky a svazy spojeneckých vojsk byly operačně podřízeny Sovětské armádě. Takovéto dočasné podřízení se uskutečňovalo na základě dohody na nejvyšší politické a vojenskostrategické úrovni. Přitom se hodnotil stav spojeneckých vojsk, jejich bojové možnosti, národní zvláštnosti atd. V takovém systému součinnosti byla vyloučena ztráta času potřebná k doplňujícímu upřesnění a otázky využití spojeneckých vojsk byly řešeny velmi operativně.

Strategická mobilita, uskutečňována a neustále hodnocená v nejvyšším strategickém orgánu, nabývá charakteru nejdůležitějšího strategického faktoru, který zabezpečuje předejití nepříteli ve vedení mohutných operací, udržení strategické iniciativy a dosažení strategického překvapení.

Souhlasíme-li s důležitostí významu počáteční etapy projevení strategické mobility, tj. včasného přijetí rozhodnutí na nejvyšším stupni velení a doručení těchto rozhodnutí vykonavatelům, musíme současně zdůraznit, že každé i sebelepší rozhodnutí přijaté v rekordní krátké době, nebude prospěšné, splní-li je podřízená uskupení ozbrojených sil (operační svazy) opožděně. Mobilita činnost svazů a svazků a druhů ozbrojených sil při realizaci přijatých strategických rozhodnutí tvoří hlavní jádro strategické mobility, které plně ukazuje její podstatu.

Strategická mobilita v různé činnosti uskupení ozbrojených sil

V průběhu války mají velmi významnou úlohu různá přeskupení, přesuny a pochody na válečiscích i v hloubce státu. Proto rychlost přesunu vojsk a přeskupení letectva z jednoho do druhého prostoru budou bezesporu ovlivňovat strategickou mobilitu.

Vysoké tempo přesunu při přeskupení může podstatně ovlivnit vytvoření potřeb-

ných uskupení sil na zvolených směrech do doby zahájení operace v minimální době. Ve spojitosti s tím bude mít velký význam vysoká organizovanost a pevné velení vojskům, dobrá vycvičenost v přesunech, nakládání a vykládání na železnici i na nepřipravených stanicích v krátké době. Je pochopitelné, že pohyb vlakových souprav závisí kromě zkrácení doby na nakládání a vykládání, na technickém stavu železnic, dopravních prostředků a systému velení, které zabezpečuje vysoké rychlosti a denní výkony. Kromě toho má velký význam pohotovost všech orgánů a služeb železniční dopravy k přepravě hromadných vojenských transportů v minimální době.

Současně se širokým využitím železniční dopravy k uskutečnění rozsáhlých přeskupení vojsk budou se přesunovat svazky a dokonce celé operační svazy po vlastní ose s využitím automobilních prostředků, traktorů a jiné těžké techniky k převozu tanků, různých velkých nákladů a technických prostředků. Technické možnosti soudobé nákladní automobilní dopravy, různých tahačů a speciálních aut dovolují vysoké rychlosti přesunu. Proto můžeme tvrdit, že v soudobých a perspektivních typech automobilní techniky je základ ještě vyšších možností k uskutečnění přesunů po vlastní ose a přeskupení na větší vzdálenost a v kratší době, než předpokládáme v současné době.

V soudobých prostředcích přesunu máme značné rezervy k uskutečnění rychlého manévru svazků a svazů druhů ozbrojených sil ve velkém rozsahu a k získání času. To však vyžaduje výtečnou organizaci s využitím celého komplexu opatření k zabezpečení přesunu velkých mas vojsk. Mezi tato opatření patří:

- určení pásem přesunu,
- stanovení os svazků a operačním svazům s uvážením jejich takticko-technických možností a stavu os přesunu,
- včasné doplnění PHM na přesunu,
- rozvíjení prostředků pro opravy na určených místech v pásmu přesunu,
- organizace regulační služby,
- spolehlivá obrana ze vzduchu,
- přesné velení za přesunu a v průběhu přemísťování atd.

Všechna tato opatření přispívají k získání času a realizaci strategické mobility v praxi.

Nejdůležitější se projevuje strategická mobilita v průběhu útočných operací, i když všechna opatření uskutečňována do zahájení operace, mají bezesporu důležitý význam. Rychlá činnost při přeskupení

v krátké době mimo jakékoli pochybnosti vede k včasnému soustředění potřebného množství sil a prostředků na určených směrech, podle předvídaného strategického zámyslu a plánu vedení operace. Tím je položen základ k aktivní činnosti v plánované útočné operaci. Úspěšné zahájení sražení mohutných uskupení ozbrojených sil a vysoká tempa v průběhu operace jsou nejdůležitějším ukazatelem mobilnosti v taktickém a operačním měřítku a na konec i ve strategickém měřítku. Tempa přesunu jsou vysoké rychlosti v omezeném čase, tj. projev mobilnosti vysokého stupně.

Včasné reagování na reálné příznaky přípravy nepřátelské strany k rozpoutání války, uvedení vlastních ozbrojených sil do stavu vysoké bojové pohotovosti a strategických jaderných prostředků do pohotovosti k vedení úderu jako odpověď na rozpoutání jaderné války je v soudobých podmínkách nejvyšším ukazatelem strategické mobilnosti. Současně s tím vysoká tempa přesunu a přeskupení a vysoká tempa operací ve válce s použitím konvenčních zbraní jsou rovněž ukazatelem strategické mobilnosti.

V teorii a praxi sovětského vojenského umění jsou rozpracovány zásady o narůstání úsilí, přípravě záloh a doplňování sil a prostředků v průběhu války. Sovětské Hlavní velení v letech Velké vlastenecké války, nejenže dovedně přesunovalo své početné zálohy z jednoho směru na druhý k narůstání úsilí na nových směrech, ale také velmi aktivně vytvářelo nové záložní svazky a vyžadovalo obnovení svazků a svazů, které ztratily bojeschopnost.

V podmínkách jaderné války, kdy po úderech nepřítele mnohé svazky a operační svazy mohou ztratit bojeschopnost nebo budou mít takové ztráty, že budou muset být znovu vytvářeny, má velký význam obnovení jejich bojeschopnosti v takové době, která umožní předejít nepříтели v obnovení válečné činnosti v nové sestavě uskupení ozbrojených sil. Proto předejít nepříтели v obnovení bojeschopnosti vojsk je také jedním z nejdůležitějších prvků strategické mobilnosti.

Závěry

1. Obsah a formy strategické mobilnosti jsou důležitou součástí sovětského vojenského umění a zvláště teorie vojenské strategie. Nejplněji se projevuje v organizovaném boji za získání a udržení strategické iniciativy, v opatřeních k předejít nepříтели ve včasném rozvinutí aktivní činnosti jak při zahájení války, tak i v jejím průběhu, která jsou organizována na nejvyšším stupni velení, a rovněž ve vnučení vlastní vůle nepříтели.

Strategická mobilnost je úzce spojena s vojskopolitickými, ekonomickými a vědeckotechnickými faktory. Vliv vojskopolitických cílů na strategickou mobilnost se názorně projevuje v průběhu války.

Stupeň a rozmach uskutečnění strategické mobilnosti v rozhodující míře závisí na včasné operační přípravě teritoria státu. Jak jsme již uvedli, k přeskupení mohutných počtů ozbrojených sil v omezeném čase je potřebná rozvětvená síť železnic a silnic s dostatečným množstvím dopravních prostředků, připravená letištní síť v různých prostorech státu a zvláště v pásmech pravděpodobných válčičích, rozvinutý systém přístavů, nakládací a vykládací mechanismy atd.; jinými slovy je potřebná taková materiální základna, jejíž dovedné využití zabezpečí uskutečnění různých přeskupení sil a prostředků v krátké době k přenesení úsilí na nová válčičště nebo na nové strategické směry. Přitom včasná příprava musí být uskutečněna s přihlédnutím k nejpravděpodobnějším směrům rozvinování sil a prostředků proti nepříтели a rovněž s přihlédnutím k rozvinování nejen pozemních uskupení, ale také letectva, míst velení, různých skladů, materiálně technického zabezpečení atd.

Vědeckotechnický pokrok vede k vytváření nových, soudobějších druhů výzbroje, vojenské a jiné techniky s vyššími rychlostmi přesunu, rychlostí palby, přesností ničení cílů, hospodárnější spotřebou munice, dále dokonalejších radiotechnických prostředků, které zabezpečují předávání nutných inofrací v kratší době. Vědeckotechnický pokrok bezprostředně ovlivňuje strategickou mobilnost ve vyšším tempu a se širokým rozmachem.

Nutnost vysokých rychlostí a tempa přesunu, potřeba nových prostředků velení a dokonalejší výzbroje objektivně vede k novým požadavkům na ekonomiku státu, na celý systém obranných opatření, na vědecké myšlení — maximálně zabezpečit ozbrojené síly k plnění nových úkolů a k účinnějšímu uskutečňování strategické mobilnosti.

V soudobých podmínkách ve větší míře, než v minulých válkách, strategická mobilnost projeví své vlastnosti jako důležitý strategický faktor za podmínek:

- udržování uskupení ozbrojených sil a prostředků na vysokém stupni bojové pohotovosti;

- schopnosti operačních svazů ozbrojených sil uskutečňovat různé přesuny a přeskupiní ve vysokých tempech a v omezeném čase;

- schopnosti uskupení ozbrojených sil účinně plnit určené strategické úkoly, které vedou ke zničení nebo zajetí velkých uskupení ozbrojených sil nepřítel v krátké době.

2. Zvýšení významu strategické mobility je podmíněno možnostmi soudobých dopravních prostředků a technickým stavem silniční a železniční sítě, které umožňuje vysoké rychlosti přesunu. Proto čím více je rozvinutá dopravní síť státu, zejména v rámci válčičtí, tím větší jsou možnosti k uskutečnění velkých přesunů sil a prostředků, tj. k uskutečnění strategického manévru z jednoho směru (válčičtí) na druhý, nebo z hloubky státu na frontu.

3. Vysoké takticko-technické možnosti soudobé výzbroje a vojenských dopravních prostředků umožňují přeskupit síly po vlastní ose a v krátké době. Tomu budou také napomáhat rychle pracující prostředky velení, dostatek pohyblivých základů materiálně technického zabezpečení na osách přesunu a dále vysoce výkonná technika k obnovení zničených úseků cest. Velký význam má také dobrá připravenost operačních svazů a svazků na přesun.

různé

K NORMATIVNĚ TECHNICKÉMU ZABEZPEČENÍ VOJSK

V úzké návaznosti na nezbytnost dalšího zdokonalování velení vojskům v současné době vědeckotechnické revoluce rostou požadavky na technické zabezpečení vojsk v úzké spojitosti s možností výroby.

Soudobé operace charakterizované prudkým růstem faktoru času, podstatným zvětšením objemu úkolů vojsk i nároky na užší součinnost armád Varšavské smlouvy, kladou kvalitativně vyšší požadavky na novou vojenskou techniku.

Rozmach vědeckotechnického pokroku na všech úsecích výroby a stále vyšší tempo jeho obměny klade značné nároky na společenské zdroje, které ani ekonomicky vyspělé země nejsou schopny zabezpečit. Dynamický vzestup technických parametrů vojenské techniky a růst kapacity závodů převyšuje mnohdy potřeby jedné země. Soudobé výzkumy jsou náročné na intelekt, finance a hmotné zdroje natolik, že pouze některé země mohou tak rozsáhlé prostředky vynakládat.

Velký význam pro zvýšení efektivity společenské práce a urychlení vědeckotechnického pokroku v socialistických zemích má prohloubení ekonomické spolupráce těchto zemí a rozvoj socialistické integrace. Mnohé vědeckotechnické úkoly pro zabezpečení činnosti vojsk můžeme úspěšně řešit jen na základě spojeného úsilí a zdrojů mnoha zemí. Proto technické zabezpečení činnosti vojsk bude mít stále více charakter normativní.

Stále ve větší míře budeme uplatňovat požadavky standardizace (integrováný systém řízení technické normalizace, metrologie a zkušebnictví) a unifikace (ve smyslu § 1 odst. 1 Vyhlášky 97/64 Úřadu pro normalizaci a měření) vojenské techniky a daleko důsledněji uplatňovat v jednotlivých fázích cyklu výzkum—vývoj—výroba—užití pro rychlejší prosazování vědeckotechnického pokroku ve vojenské praxi při využívání předností socialistické integrace.

Všechna opatření povedou k dalšímu zvýšení bojové účinnosti a pohotovosti vojenské techniky vyvinuté v různých zemích, v jednotlivých armádách VS, k vzájemné zaměnitelnosti kompletačních vý-

Plukovník ing. Miroslav Dvořák, CSc.

Tabulka 1

Rok	Norma RVHP		Poznámka
	úkolů	autor ČSSR	
1975	375	36	Růst autorství ve srovnání s rokem 1975 na 558 %
1976	804	97	
1977	1563	201	

robků a prvků vojenské techniky, ke zkrácení termínů a výdajů na vývoj, výrobu a provoz vojenské techniky, k dalšímu prohloubení rozvoje kooperace a organizace specializované výroby vojenské techniky v rámci armád VS a v neposlední řadě i ke zvýšení mobilizační pohotovosti průmyslu členských zemí RVHP.

Pro normativně technické zabezpečení úkolů dalšího upevňování vojenskotechnické spolupráce členských zemí RVHP s využitím předností socialistické integrace slouží systém vojenské standardizace.

Počítáme s tím, že i její terminologie bude zpřesněna. Rozvoj vojenské standardizace úzce souvisí s rozvojem ekonomické základny, kde v současné době dochází k intenzivní práci na normách RVHP.

Normy RVHP

Normy RVHP jsou základními normativně technickými dokumenty v oblasti normalizace v rámci RVHP. Jsou určeny pro normativně technické zabezpečení příslušných úloh prohlubování a zdokonalování spolupráce a rozvoje socialistické integrace a dalšího rozvoje technického pokroku každého z členských států RVHP. Zpracovávají se na základě "Statutu norem RVHP" (přijaty XXVIII. zasedáním RVHP v Sofii v červnu 1974) a jsou uplatňovány v jednotlivých zemích RVHP v souladu s "Úmluvou a uplatňování norem RVHP" (úmluvu ratifikovala vláda ČSSR 27. 1. 1975).

Statut obsahuje základní ustanovení o tvorbě norem RVHP v rámci RVHP. Úmluvou se smluvní státy zavazují, že budou normy RVHP závazně a přímo uplatňovat při hospodářské a vědeckotechnické spolupráci mezi státy — účastníky Úmluvy, a dále, že je budou uplatňovat v národním hospodářství, a to buď jako národní normy bez změny a úprav, anebo převzetím všech ukazatelů norem RVHP do národních norem.

Norma RVHP je tedy závazným technickoprávním normalizačním dokumentem. Svou přímou a závaznou působností je předurčena k přímému ovlivňování a v určitém smyslu i řízení integračních procesů. Je jedním z důležitých nástrojů komplexního uplatňování celospolečenských záměrů ve všech sférách integrovaného rozvoje socialistického společenství a jeho hmotné základny.

Růst počtu norem RVHP v jednotlivých letech i růst autorství těchto norem v ČSSR — viz tab 1.

Z tabulky vidíme, že na těchto pracích se postupuje velmi rychle a postupný přechod od interních uzavřených a vzájemně odlišných národních normalizačních soustav k vytvoření společné mezinárodní soustavy, jako jednoho ze stěžejních předpokladů socialistické ekonomické integrace, je základním smyslem nového pojetí mezinárodní normalizace v rámci RVHP.

Normy RVHP umožňují vzájemně vázat zájem výroby a spotřeby, napomáhají efektivnější výměně zboží, rozšiřování specializace a kooperace výroby ve všech odvětvích národního hospodářství členských zemí a směřují k dosažení optimální jakosti výrobků, konkurenční schopnosti a postupně k vzájemnému uznávání aprobačních výrobků.

Normy RVHP stanoví technické hodnoty a požadavky, které zabezpečují vědeckotechnický pokrok a optimální řešení úkolů normalizace v procesu plánovitě uskutečňované hospodářské a vědeckotechnické spolupráce členských států RVHP. Technickými hodnotami a požadavky rozumíme kvalitativní a kvantitativní charakteristiky a údaje, zejména:

- třídění, názvosloví, označení;
- typy, parametry, rozměry;
- technické požadavky;
- hodnoty a předpisy v oblasti bezpečnosti práce a ochrany životního prostředí;
- metody zkoušení (kontroly, rozborů, měření);
- metody a prostředky ověřování měř a měřicích přístrojů;
- pravidla označování, balení, dopravy a skladování;
- předpisy pro přejímku, provoz a opravy;
- typové technologické postupy a jiné.

Normy RVHP musí zajistit technickou slučitelnost předmětů normalizace a stanovit v závislosti na konkrétních podmínkách jednoznačné nebo diferencované úrovně jakosti s přihlédnutím k úrovni nejlepších světových vzorů a vycházet zpravidla

z norem těch členských států RVHP, které mají nejvyšší ukazatele úrovně a jakosti u příslušných druhů produkce. Požaduje se zajistit předstihovou úlohu normalizace vzhledem k příslušným opatřením v oblasti spolupráce v rámci RVHP. Technická normalizace je tvůrčí činnost (§ 1 odst. 1 Zákona 96/64 Sb. o technické normalizaci). Uvedu příklad předstihové normalizace, která vytváří předpoklady pro kladné ovlivňování jakosti výrobků již v projekci.

Normy RVHP musí odpovídat hodnotám a požadavkům stanoveným dokumenty mezinárodních organizací pro normalizaci, pokud tyto hodnoty a požadavky nejsou v rozporu s cíli a úlohami socialistické ekonomické integrace. Současně musí podle možností zajišťovat specifické potřeby členských států RVHP jako formu praktické realizace zásady postupného sblížení a vyrovnávání úrovní ekonomického rozvoje členských států RVHP, zakotvené v Komplexním programu.

Pro plánování, zpracování, projednávání, schvalování a uplatňování norem RVHP platí příslušné metodické směrnice RVHP.

V průběhu jednotlivých etap dochází k připomínkovému řízení, expertize návrhů norem a tím k jejich objektivizaci tak, aby mohly plnit náročné funkce při prosazování progresivních technických řešení. Metodické směrnice RVHP počítají s komplexní normalizací při níž se plánovitě vytváří a používá soustavy vzájemně navazujících předmětů normalizace, aby se zjišťilo optimální řešení konkrétního problému, např. využívání hydraulických elementů. Tato problematika je soustředována do dlouhých cílových programů spolupráce.

Používání těchto metod předpokládá zmapování celé normalizační problematiky tak, abychom mohli určit systémový při-

stup pro optimální řešení. Pro tvorbu je důležitý informační systém jako zdroj informací o vlastnostech a trendech rozvoje jednotlivých oborů v jiných zemích.

Podílíme se na vytváření AIUS — automatizovaný informační řídicí systém normalizace (ve smyslu bodu 7 oddílu 9 Komplexního programu dalšího prohlubování a zdokonalování spolupráce a rozvoje socialistické ekonomické integrace členských států RVHP) a SSSD — jednotný systém standardních a informačních údajů o materiálech a látkách (viz bod 8. 1 oddílu 9 komplexního programu). Řízení standardizace předpokládá využívání automatizační techniky. Proto kladem velký důraz na standardizaci dokumentace včetně strojově orientované záznamy a na kódování v jednotném materiálovém kódu. V plné míře se tak uplatní návaznost na jednotnou soustavu sociálně ekonomických klasifikací a číselníků (viz § 8 odst. 2 písm. c Zákona č. 2/71 Sb. o jednotné soustavě sociálně ekonomických informací).

Stále více se rozvíjí prognostika standardizace, která úzce navazuje na komplexní přístupy prognózování v národním hospodářství, ve vědě, technice, technickém rozvoji, výrobě a ekonomii. Prognózy růstu vědeckotechnických parametrů mohou sloužit jako podklad pro periodické inovace norem, nebo pro tvorbu stupňovitých ukazatelů v jednotlivých normách.

U jednotlivých druhů výrobků bude jedním z důležitých ukazatelů kvality stupeň nasycení normalizovanými součástmi nebo skupinami.

Úroveň normalizace bude stanovována a povinná expertiza projektů s cílem do-
držování zásad normalizace bude účinným faktorem racionalizace nomenklatury materiálu a vyloučení mnohotvárnosti druhů.

Vojenská standardizace

Klíčové místo vojenské standardizace při prosazování progresivních technických řešení spočívá v její funkci určovat z vůle centra technickoekonomické ukazatele, které jsou právně závazné a zabezpečují záměry vojenské technické politiky v předvýrobních etapách, ve sféře výroby a užití. Tuto funkci budou plnit vojenské normy RVHP. Budou i jedním z velmi účinných prostředků urychleného uplatňování výsledků vědy a výzkumu ve výrobě speciální techniky.

Integrované řízení vývoje speciální techniky vytváří příznivé podmínky pro účinné uplatňování vojenské standardizace. Je třeba však řešit nové přístupy

k tvorbě nových norem. V žádném případě tyto normy nebudou fixovat dosaženou úroveň a nebudou tedy dostatečným odrazem už skutečného vývoje. Rozpor mezi stále se zrychlujícím tempem technického pokroku a tendencí po stabilizačním působení technické normalizace budeme odstraňovat:

— zařazování do norem hodnot pokrokových, zaměřených na progresivní řešení, nikoliv fixující minulý stav,

— řešením úkolů a návrhem takových hodnot a znaků, jejichž rozvoj je zárukou, že normované řešení bude mít dlouhodobější charakter,

— uplatňováním vždy cílového řešení (např. zvýšení jakosti a sériovosti).

Vojenská standardizace se stává trvalou součástí vědeckotechnického pokroku a má v něm strategickou úlohu, neboť:

— používá metod a zákonitostí, při jejich uvědoměném využití se zefektivní řešení vědeckotechnického pokroku;

— optimalizuje sortiment speciální techniky (množství druhů, velikostí);

— působí na koncentraci sil ve vědeckovýzkumných zařízeních;

— reguluje živelnou rozmanitost výrobků tak, aby účelně vyhovovala daným podmínkám v daném časovém období;

— vede k racionalizaci a úsporám při duševní práci.

Vojenská standardizace účinně uplatňuje do života základní obecné tendence rozvoje nové techniky, zejména:

— komplexní přístupy při řešení nové techniky ve vzájemné vazbě na ekonomické a sociální podmínky;

— rozvíjení unifikace a stavebnicových systémů včetně zajištění poklesu duplicitních řešení;

— uplatňuje vzájemnou spolupráci specialistů z různých oborů;

— vychází ze základních vývojových trendů, které budou mít v budoucnosti význam;

— uplatňuje včasné využívání nové technologie a podobně.

Úloha vojenské standardizace v současné etapě vědeckotechnické revoluce roste a sotva najdeme jinou stejně efektivní metodu centrálního působení na zrychlení tempa technické pokrokovosti, zvyšování efektivnosti společenské produkce, produktivity práce a jakosti produkce. (Komplexní systém řízení jakosti podle usnesení předsednictva vlády 178/1977.)

Vazby vojenské standardizace na další oblasti činnosti v ČSLA

Má-li vojenská standardizace úspěšně plnit své významné poslání při vytváření normativně technické základny pro per-

spektivní rozvoj spolupráce v rámci RVHP a účinně se projevit v životě vojsk, je nutné zesílit cílově programový přístup dalších oblastí činnosti v ČSLA ve prospěch vojenské standardizace.

Možné formy vzájemného vlivu vojenské standardizace a oblastí činnosti v ČSLA v rámci základního cyklu věda—výzkum—vývoj—výroba—využití — viz **tab. 2**.

Z tabulky 2 je patrný rozsáhlý vzájemný vliv vojenské standardizace na nejrůznější oblasti činnosti v ČSLA, který bude vyžadovat účelnou koordinaci a od jednotlivých výkonných složek aktivní systematickou práci v duchu platných zásad standardizace.

Prínosy pro činnost vojsk

Vytvářením normativně technické základny pro perspektivní rozvoj spolupráce v rámci armád účastníků Varšavské smlouvy se normativně technické zabezpečení činnosti vojsk při využívání předností socialistické ekonomické integrace dostane na daleko vyšší kvalitativní úroveň. Jeho příprava se zákonitě přesouvá do prvních fází cyklu věda—výzkum—vývoj—výroba—užití tak, aby se tím účinněji mohla projevit v praktické bojové činnosti vojsk. Unifikaci systémů, kompletů a vzorů výzbroje a vojenské techniky formou zavádění jednotypové soudobé výzbroje a vojenské techniky do vojsk a při výraznějším podílu licenční výroby bude daleko větší možnost společného využívání techniky různých armád členských států RVHP.

Důsledným uplatňováním zásad vojenské standardizace ve větší míře zabezpečíme vzájemnou zaměnitelnost a technickou slučitelnost jednotlivých druhů techniky. Sníží se tím i nomenklatura typů a součástí vojenské techniky. Požadavky norem budou výrazně ovlivňovat kvalitu, spolehlivost a dobu provozu u vojsk nové techniky. To ve svých důsledcích ovlivní zjednodušování provozu a oprav vojenské techniky.

Technické zabezpečení činnosti vojsk při využívání vojenských norem RVHP bude znamenat další zvýšení bojové účinnosti a pohotovosti vojenské techniky, rozšíření možností společného využívání techniky různých armád členských států RVHP, povede k časovým a ekonomickým úsporám ve vývoji, výrobě a provozu této techniky a prohloubí rozvoj kooperace a organizace speciální výroby členských zemí RVHP.

Dialektický proces stále většího rozvoje a sblížování socialistických zemí je zákonitý. Jeho základna je především objektivní potřeba dalšího rozvoje výrobních sil.

Vytváření soustavy společných norem RVHP je úkolem dlouhodobým, na který bude nezbytné vynaložit mnoho namáhavé a svědomité práce v rámci národních i mezinárodních. Při této práci musí ČSLA v úzké spolupráci s čs. průmyslem a dalšími institucemi přinést svůj aktivní podíl.

Základní cyklus	Oblast činnosti ČSLA	Vliv na vojenskou standardizace ve fázích					Možná forma vzájemného vlivu (oblast činnosti – standardizace)	Poznámka
		Plánování a řízení	Zpracování (tvorby) dokumentů (vojenských norem RVHP apod.)	Projednávání dokumentů	Schvalování dokumentů	Uplatňování dokumentů v praxi		
Věda	Vojenská věda	/	/	/	/	/	Vědecké řízení, rozborová činnost (včetně využití počítačů)	Zásadní vliv na zaměření vojenské standardizace a její řízení
	Prognózování technického rozvoje	/					Zaměření hlavních směrů a komplexních úkolů standardizace	
	Vědeckotechnické informace	/	/	/	/	/	Zabezpečení potřebných informací	
Výzkum	Výzkum nové vojenské techniky	/	/				Volba objektů standardizace a jejich progresivních parametrů	Vliv na zaměření vojenské standardizace
Vývoj	Vývoj nové vojenské techniky		/			/	Dodržování zásad stanovených normami (parametry, metody, zkoušení, uspořádání prostorů apod.) a uplatňování všech metod technické normalizace, zejména typizace (zjednodušování) a unifikace (sjednocování)	Rozhodující vliv na technickou a ekonomickou úroveň nového výrobku a nové výroby formou organizovaného usměrňování tvůrčí činnosti
	Tvorba vojenských předpisů a pomůcek včetně dokumentů pro přípravu výroby a dodávek (TP apod.)					/	Důsledné uplatňování jednotné formy dokumentů jednotného názvosloví a norem činnosti	Prohloubení právních vztahů , zabezpečení smluvně právních vztahů v hospodářské a vědeckotechnické spolupráci
Výroba	Výroba a dodávky vojenské techniky včetně zabezpečení výroby techniky pro národní hospodářství a její možné použití pro zvláštní období	/				/	Kontrola uplatňování zásad standardizace ve výrobě včetně využívání měrové služby ČSLA i státního zkušebnictví	Zásadní vliv na rozvoj normativně technické základny pro perspektivní rozvoj spolupráce v rámci RVHP
Užití	Provoz u vojsk	/	/			/	Kontrola uplatňování zásad standardizace (normy činnosti) zpětnovazební formulace požadavků pro nové normy	Rozhodující vliv na normativně technické zabezpečení vojsk (výsledný efekt vojenské standardizace)
	Týl a zásobování	/	/			/	Uplatňování jednotného materiálního kódu při využívání automatizovaných systémů řízení	

TŘICET LET OD VZNIKU ŠKOL DŮSTOJNICKÉHO DOROSTU

Plukovník PhDr. Jaroslav P e c k a, CSc.

V letošním roce si celá strana a společnost připomněly slavné 30. výročí vítězství pracujícího lidu nad reakcí v únoru 1948.

S tímto nejvýznamnějším předmětem v dějinách bojů dělnické třídy a pracujícího lidu Československa, vedených KSČ, je spojena řada významných opatření v oblasti politické, ekonomické, ideologické a kulturní. Jejich nedílnou součástí byla opatření k upevňování socialistické státní moci, k budování socialistického státu jako nejdůležitějšího nástroje výstavby socialismu a zároveň mocenského prostředku k ochraně vymožeností lidu.

Vítězným únorem 1948 se otevřela cesta k tomu, aby také armáda, jako rozhodující složka vojenské síly státu, se postupně stala spolehlivým třídě mocenským nástrojem diktatury proletariátu k zabezpečení její obrany před vnějším i vnitřním nepřítelem.

Až do tohoto historického mezníku musela KSČ svou koncepci budování armády prosazovat v urputném, složitém boji. Reakční síly vně i uvnitř armády se nejrůznějšími cestami a prostředky snažily sabotovat zásady Košického vládního programu a oslabovat vliv dělnické třídy a její strany na tento významný mocenský orgán.

Vojenská část Košického vládního programu stanovila, že má být budována armáda lidová, prodchnutá protifašistickým uvědoměním, očištěná od kapitalistických a kolaborantských živlů. Jejím jádrem měl být 1. čs. armádní sbor v SSSR a jejím vzorem jak po bojové, tak po morální stránce slavná Sovětská armáda.

Představitelé reakčních sil ve vládě a v zákonodárných sborech v rozporu s těmito požadavky usilovali o obnovu armády v její předmnichovské, protilidové podobě, aby ji mohli využívat pro své reakční záměry a cíle. V důsledku neplnění kádrových zásad ve výstavbě armády nalézali podporu i uvnitř armády mezi tou částí příslušníků velitelského sboru, který pocházel zejména z předmnichovské armády, z bývalé slovenské armády a vládního vojska. (Ve velitelském sboru byla zhruba pouze jedna třetina důstojníků, která stála na pozicích lidově demokratického zřízení. Do února 1948 bylo v místních organizacích KSČ organizováno 15,4 % důstojníků. Více než polovina důstojnického sboru, včetně velké části frekventantů vojenských škol, byla politicky nevyhraněná, politicky kolísala).

Únorové vítězství dělnické třídy nad reakcí plně otevřelo cestu k důsledným socialistickým přeměnám a revolučním opatřením i v budování Československé lidové armády. Jejich základem se stalo leninské učení o obraně socialistické vlasti, tvořivé uplatňování leninských principů výstavby socialistické armády. S využitím osvědčených, bohatých zkušeností KSSS začala po únoru 1948 v historii ČSLA kvalitativně nová etapa, která směřovala k její přeměně v armádu socialistického typu, ve spolehlivý ozbrojený nástroj dělnické třídy a pracujícího lidu.

KSČ v souladu s konkrétními mezinárodně politickou situací a vojenskoteoretickým odkazem V. I. Lenina, s jeho myšlenkou, že „každá revoluce má cenu jen tehdy, jestliže se dovede bránit“ (V. I. Lenin, Spisy, sv. 28, Praha 1954, str. 121), přikročila ihned po únorovém vítězství k jeho realizaci. Spolu s cílevědomým rozvíjením dosažených výsledků ve sféře ekonomické, ideologické a kulturní, s upevňováním politické moci dělnické třídy přijala opatření k zabezpečení ozbrojené obrany revolučních vymožeností před nevyhnutelnými útoky třídního nepřítele.

Budování ČSLA vstoupilo do nového rozhodujícího období. Úkoly a cíle vojenské výstavby souhrnně vyjadřuje první armádní rozkaz prezidenta Klementa Gottwalda: „Naši snahou musí být vybudovat naprosto spolehlivou armádu, věrnou lidu, zcela oddanou lidově demokratickému řádu, vyspělou politicky, prodchnutou uvědoměnou kázní, vládnoucí vysokým vojenským uměním a vybavenou moderními zbraněmi a technickými prostředky. Musíme se stále zdokonalovat a učit, zejména pak od našeho největšího spojence, armády sovětské. ... Úkolem je dosáhnout toho, aby se armáda stala pevnou a spolehlivou záštitou svobody, nezávislosti a lidově demokratického řádu.“ (K. Gottwald, Vojenská politika KSČ; Naše vojsko 1972, str. 387).

V úsilí o jeho realizaci náleželo významné místo úkolu každé socialistické revoluce v rozbití starého buržoazního aparátu a v obsazení rozhodujících funkcí v hospodářské a státní správě kádry, které by vítězství dělnické třídy a pracujícího lidu dále upevňovaly.

Akční program vlády obrozené Národní fronty, který přednesl Klement Gottwald již 10. 3. 1948, obsahoval

nejbližší a nejpodstatnější úkoly k upevnění dosažených výsledků. Mimo jiné požadoval realizaci těch částí Budovatelského programu vlády z července 1946, které „dosud nebyly splněny“, jakož i těch postulátů, které „vyplynuly z rozdrčení reakčního spiknutí“. (K. Gottwald, 1946—1948, II., Praha, Svoboda 1949, str. 79). Mezi nesplněné požadavky patřil zejména celý komplex kádrových otázek v nejširším slova smyslu. Z hlediska zájmů dělnické třídy šlo v armádě především o důslednou demokratizaci důstojnického sboru, který se měl doplňovat ze všech vrstev pracujícího lidu Československa, mladými lidmi pevného mravního charakteru, vysokého národního, státního a demokratického uvědomění a velitelských schopností. Z požadavků Akčního programu, které vyplynuly z rozdrčení reakčního spiknutí, pak do popředí znovu naléhavě vystoupilo uskutečnění očisty politického a veřejného života, orgánů státní a hospodářské správy, armády a bezpečnosti od reakčních živlů.

Na tomto základě bylo v průběhu roku 1948 z řad vojáků z povolání propuštěno asi 10 % počtu nejreakčnějších důstojníků i části rotmistrů, zjevných nositelů bojového antikomunismu, antisovětismu a odpůrců lidově demokratického zřízení. Ze škol pro důstojníky v záloze, kde měla reakce poměrně silné pozice, bylo vyloučeno dokonce asi 40 % frekventantů.

Souběžně s očistou bylo třeba doplnit státní aparát novými, z lidu vzešlými kádry, zajistit jejich odbornou přípravu a výchovu v duchu marxismu-leninismu. V celé sérii opatření k realizaci tohoto úkolu byla zvýrazněna potřeba bezodkladné přípravy a výchovy vlastní inteligence, vzešlé především z dělnické třídy, třídně a ideologicky spjaté s pracujícím lidem. Ještě v průběhu roku 1948 vzniká síť zvláštních kursů pro přípravu pracujících k vysokoškolskému studiu, tak zvané „dělnické přípravy“, z nichž každoročně odcházeli stovky dělníků do vysokoškolských poslucháren.

Jejich obdobnou formou v armádě se staly Školy důstojnického dorostu, které na základě usnesení stranických orgánů a příslušného rozkazu prezidenta republiky zahájily poprvé svou činnost v říjnu 1948 v devíti městech republiky. V našich podmínkách šlo o zcela nový typ školy, který měl mladým příslušníkům dělnické třídy a pracujícího lidu umožnit urychlené doplnění všeobecného vzdělání jako přípravu pro další odborné školení v tehdejších vojenských akademích.

Síť „dělnických přípravek“, kursů a škol představovala jednu z cest pro přípravu nové inteligence, nových kadrů státního aparátu, nezataženého buržoazní výchovou, ale naopak spjatého všemi kořeny s pracujícím lidem, s dělnickou třídou. Jejich zřízení posléze potvrdil IX. sjezd KSČ v květnu 1949. Zpráva o činnosti ústředního výboru a dalších úkolech strany k tomu uvádí: „Budeme ... dále rozšiřovat síť škol a kursů, v nichž schopní a nadaní dělníci a rolníci synové a dcery budou se urychleně školit, aby mohli zaujmout odpovědná místa v hospodářství, ve vědě, v právě, ve Sboru národní bezpečnosti, v armádě a veřejném životě vůbec“. [K. Gottwald, *Vojská politika KSČ, Naše vojsko* 1972, str. 404].

Protože KSČ věnovala od května 1945 velkou pozornost každodenní práci mezi mládeží, poznávala její problémy, přesvědčovala a získávala ji pro svou politiku, připravovala ji dlouhodobě na zvládnutí náročných úkolů po únoru 1948. O tom, že většina uvědomělé mládeže správně pochopila své místo v revoluční přeměně společnosti, svědčí skutečnost, že mladí komunisté tvořili před únorem 1948 přibližně jednu pětinu členské základny KSČ.

Výzva strany k obětavé a nadšené práci pro republiku, k osvojení si vědomostí potřebných ke spravování a k revoluční přeměně společnosti se setkala s aktivní podporou mládeže. Jejím výrazem byl i úspěšný nábor do prvního běhu Škol důstojnického dorostu, který dělaly přímo stranické orgány a organizace. Proto bylo docíleno nejen požadovaného třídního složení, ale také toho, že zejména v prvním roce převážná část frekventantů mladých dělníků a rolníků byla z komunistických rodin a velká část členy KSČ.

Během své téměř desetileté existence připravily Školy důstojnického dorostu pro další odborné vojenské studium zhruba 15 000 mladých dělníků a rolníků. Po celou dobu byly tyto školy také středem pozornosti a péče velení armády a stranických orgánů. Svědčí o tom např. takové skutečnosti, že zahájení jedné školy se zúčastnil tehdejší generální tajemník ÚV KSČ a že ministr národní obrany armádní generál Ludvík Svoboda osobně školy navštívil a zajímal se o problémy a dosahované výsledky. Zájem a péče strany dokumentuje pak zejména dopis prezidenta republiky a vrchního velitele armády Klementa Gottwalda, který zaslal v červenci 1949 prvním absolventům Škol důstojnického dorostu. Dopis hodnotí, že zří-

zením Škol důstojnického dorostu „bylo zahájeno nové období v doplňování velitelského sboru naší armády, bylo přikročeno k vytváření a výchově nového velitelského sboru pocházejícího ze středu pracujícího lidu a s ním třídně a ideologicky spjatého“. Zároveň v něm hodnotí, že v důsledku nadšení a píle s jakou absolventi pracovali „byla rozbita ještě jedna buržoazní báhorka o tom, že vytváření velitelského sboru z řad pracujících bude znamenat snížení jeho úrovně a zdatnosti. Opak se ukázal pravdou... Ukázalo se, že v dělnické mládeži je opravdu skryto mnoho talentů“. [K. Gottwald, *Vojská politika KSČ, Naše vojsko* 1972, str. 411].

Zřízení škol důstojnického dorostu je praktickým příkladem využívání zkušeností ze sovětské vojenské výstavby a z uplatnění třídního principu v budování armády.

KSČ od svého vzniku důsledně studovala zkušenosti KSSS z budování ozbrojených sil a zabezpečování obrany Sovětského svazu. Vždy usilovala o tvorivou aplikaci leninské teorie socialistické revoluce a v celém komplexu. Její postup svědčí o tom, že ozbrojenou obranu chápala jako neoddelitelnou součást výstavby socialistické společnosti, jako její zákonitost. To plně platí i pro nejranější období budování ČSLA.

Košický vládní program, Budovatelský program z července 1946, Akční program obrozené vlády Národní fronty a stranické dokumenty jsou konkrétním důkazem, že strana správně docenila vnitřní potřeby země i vnější podmínky třídně rozděleného světa, že se důsledně učila od KSSS nejen jak svrhnout vykořisťovatele, ale i jak se zorganizovat k sebeobraně. Klement Gottwald jako vedoucí politik strany a státu nejen slovy, ale i konkrétními činy prokazoval znalost a důsledné pochopení leninské teze, že chce-li dělnická třída vládnout, bude to muset dokázat i svou vojenskou organizací.

Přes odlišnost historických situací a podmínek mladého sovětského státu po vítězství VŘSR a Československa po únoru 1948 můžeme nalézt jisté analogie z vojenské výstavby, z výchovy a přípravy nového velitelského sboru, který určuje kvalitu armády.

KSSS řeší v té době potřebu nových kadrů po dvou základních liniích. Především přípravou a zařazováním nejlepších zmobilizovaných dělníků a rolníků do důstojnického sboru a využíváním specialistů

staré armády. Masově zřizuje školy a kurzy. V roce 1919 jich rozvíjí činnost asi sto. Koncem roku 1920 je jich již sto padesát. V nich jsou úspěšně připravovány tisíce absolventů.

Pod Leninovým vedením KSSS soustavně pečovala o získávání početné základny posluchačů, o její správné třídně politické složení, o obsahovou náplň přípravy důstojnických kádrů, o její materiální zabezpečení i kvalitu učitelského sboru. V listopadu 1918 organizuje např. „Den rudého důstojníka“, s cílem upoutat pozornost širokých mas pracujících k tvoření a výchově kádrů nového velitelského sboru Rudé armády.

KSC stejně jako KSSS otevřeně proklamovala třídní princip výstavby armády. Svědčí o tom srovnání četných výroků např. soudruha Gottwalda s Leninovými, stranickými usneseními i státními dokumenty k těmto otázkám. Jestliže V. I. Lenin zdůrazňuje, že „Úspěch ruské a světové socialistické revoluce závisí na tom, jak energicky dělníci pochopí řízení státu a velení armády“ a že „musíme vybírat velitele jen z lidu“ (V. I. Lenin, Spisy, sv. 28, Praha 1959, str. 91 a 195), pak K. Gottwald např. v citovaném dopise prvním absolventům Škol důstojnického dorostu stejně otevřeně požaduje, aby nový velitelský sbor byl „spjatý všemi kořeny s pracujícím lidem, s dělnickou třídou“.

Z dokumentů KSC k 30. výročí vítězství pracujícího lidu nad reakcí v únoru 1948 vyplývá, že se k oněm slavným událostem vracíme proto, že je to pro nás živá historie, která má stále co říci současnosti. Je pro nás inspirací a poučením pro každodenní zápas za realizaci politiky strany, za komplexní uskutečňování linie XV. sjezdu KSC. To platí plně pro oblast vojenské výstavby, pro přípravu a výchovu jejich velitelských kádrů.

Školy důstojnického dorostu mají dnes své pokračovatele v rozvinuté síti vojenského školství. V nich se dnes v podstatě se stejným cílem připravuje mládež z dělnických a rolnických rodin na náročné, ale čestné vojenské povolání. Nejblíže k nim však mají dvouleté důstojnické školy, které byly zřízeny v roce 1971. Jejich absolventi, dřívější dělníci a rolníci, po úspěšném složení maturitních a vojensko-odborných zkoušek již nastoupili v důstojnických hodnostech k vojenským útvarům a mnozí z nich úspěšně studují na vojenských vysokých školách. Jejich poměr ke studiu i první poznatky z praxe potvrzují, že i tato nová směna navazuje na revoluční tradice Škol důstojnického dorostu.

Můžeme říci, že všechny vojenské školy dnes využívají zejména zkušeností i ideové, světónázorové výchovy bývalých Škol důstojnického dorostu, ve které vystupovalo do popředí rozvíjení odpovědnosti dělnické třídy a Komunistické straně Československa. Své významné místo mělo vždy cílevědomé rozvíjení citů socialistického vlastnictví a internacionalismu, posilování vztahu k SSSR a jeho slavné armádě. V rozvoji komunistické výchovy posluchačů a žáků, při formování jejich žádoucího profilu můžeme v mnohém využívat zkušeností z formování morálně volních vlastností, zejména schopností překonávat překážky, houževnatosti a tvořivé aktivity.

Nejstručněji řečeno: Realizovat dnes revoluční tradice a poučení spojené s Vítězným únorem 1948 a na něj navazující opatření v přípravě nového velitelského sboru ČSLA, znamená především důslednou realizaci závěrů XV. sjezdu KSC a dalších stranických dokumentů, které formulují požadavky na výchovu nového socialistického člověka a na přípravu politicky uvědomělých, vysoce kvalifikovaných odborníků, kteří plně chápou podstatu a cíle programu KSC a jsou připraveni její politiku uvědoměle uskutečňovat.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Милан Шубрт

Военно-политическая проблематика в Белграде 3

Автор, участник Белградского совещания, разбирает область военно-политических вопросов, обращая внимание на военную безопасность и разоружение, как главный вопрос в разрядке международного напряжения.

Подполковник Блажей Ондра

Значение марксистско-ленинской гносологии для военного дела 7

Автор указывает значение этой проблематики для развития военной науки и военно-технической мысли, а также для деятельности офицера. Он подчеркивает взаимную связь и детерминизм диалектики и гносологии, а также овладение принципов марксистско-ленинской гносологии, как необходимой составной части теоретической подготовки офицеров.

Подполковник Карол Шуфлярски

Научно-технический прогресс и проблематика сознательной дисциплины . . 12

Автор разбирает проявления научно-технического прогресса и вытекающие из этого требования к деятельности командиров, штабов, политических органов для воспитания и подготовки войск. Он приходит к выводу, что первостепенное значение в этом имеет марксистско-ленинское мировоззрение воспитания, политическая сознательность, коммунистическое убеждение, а также значение военной дисциплины.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Здзек Швандрлик

Обеспечение прорыва подготовленной обороны противника 17

Автор, исходя из теоретических положений, а также из опыта проведенных учений, разбирает некоторые вопросы обеспечения прорыва подготовленной обороны противника, обращая особое внимание на организацию и ведение разведки, использование артиллерии, а также организацию тылового обеспечения.

Подполковник Милош Пеликан, кандидат военных наук

Ведение разведки радиоэлектронных средств, вертолетов огневой поддержки, а также наземных противотанковых средств противника 32

Автор в первой части статьи разбирает долю работы командиров, штабов и особенно разведывательных органов в организации разведки. Во второй части рассматривает возможности ведения разведки радиоэлектронных средств, вертолетов огневой поддержки и наземных противотанковых средств в отдельных звенах управления.

Подполковник Честмир Йирсак, кандидат военных наук, доцент

Некоторые вопросы применения подвижного заградительного огня 40

Автор на основе «Боевого устава артиллерии ЧНА» разбирает: характеристику подвижного заградительного огня и целей для его ведения, способ определения данных для ведения огня, необходимое количество и способы его планирования.

Полковник Карел Либл

К оценке последствий ядерных ударов противника в штабе инженерных войск 51

Автор, исходя из опыта Советской Армии в области оценки последствий ядерных ударов противника, указывает ее достоинства, особенно в быстроте и подготовке предложений командиру. Разбирает пример анализа обстановки, решения инженерного обеспечения после нанесения ядерных ударов, а также возможные критерии восстановления боеспособности войск.

Генерал-майор Ладислав Стах

Развитие системы связи в ЧНА 59

Автор статьи разбирает вопросы качественного развития системы связи в ЧНА, особенно он объясняет понятие «система связи», новости во внедрении новых средств связи, возможности засекречивающих средств, а также средств автоматизированного управления войсками.

Полковник Йосеф Ярош

Вопросы нового понятия обеспечения связи 64

Автор, исходя из теоретических положений и опыта разных учений, особенно в оперативном звене управления, разбирает новые способы обеспечения управления и связи и ее техническое обеспечение.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

К проблематике стратегических действий 69

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Мирослав Дворжак, кандидат военных наук

К нормативно-техническому обеспечению войск 79

Автор статьи объясняет значение нормативной деятельности в армии и в социалистическом обществе в целом, а также в странах участницах СЭВ.

Полковник Ярослав Пецка, кандидат философских наук

Тридцать лет от возникновения Школ офицерской молодежи 84

Автор, исходя из значения победы рабочего класса над реакцией в феврале 1948 года, разбирает важность «Школ офицерской молодежи» для строительства новой ЧНА и ее офицерского корпуса. В статье он использует главным образом ленинское учение о защите социалистической Родины, опыт строительства Советских Вооруженных Сил и основные партийные документы.